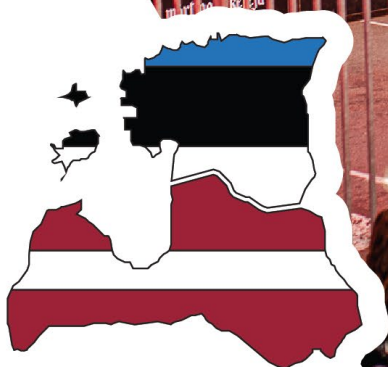

**GHETTO
GAMES**

Spēlēt uz priekšu: Futbols sociālajai ilgtspējībai

Latvijas un Igaunijas futbola kopienas sociālajām pārmaiņām un ilgtspējībai

Ilgums: 01.10.2024 - 30.09.2025

EE-LV00124

Interreg

Līdzfinansē
EIROPAS SAVIENĪBA

Igaunija – Latvija

ROKASGRĀMATA

Kā ielu futbols var veicināt sociāli atvērtākas sabiedrības vietējā līmenī?

Šī rokasgrāmata ir izstrādāta projektā „Play Forward: Futbols sociālajai ilgtspējībai” (turpmāk – “Play Forward”), kas ir novatoriska iniciatīva, kas izstrādāta, lai stiprinātu pārrobežu sadarbību un veicinātu sociālo iekļaušanos starp Latviju un Igauniju. Balstoties uz projekta plašāku mērķi – uzlabot pārrobežu kontaktus un sabiedrības iesaistīšanos – „Play Forward” īpaši pievēršas kritiskajai problēmai, kas saistīta ar mazākumtautību integrāciju abās valstīs.

“Play Forward” pamatā ir ielu futbola kā spēcīgas „sociālās līmes” izmantošana, lai pārvarētu kultūras atšķirības, veicinātu atšķirību pieņemšanu un veidotu uzticību starp dažādām sabiedrības grupām. Lai gan tradicionālais profesionālais futbols ir plaši atzīts, „Play Forward” pētīja un ieviesa dažādus amatieru ielu futbola formātus, piemēram, 5 pret 5, 3 pret 3 un Panna futbolu, ar mērķi veicināt plašu jauniešu dalību ielu futbola turnīros un ielu futbola turnīru pieejamību jauniešiem neatkarīgi no jauniešu dzīves vietas, vecuma, sociāla vai ekonomiskā stāvokļa un jebkuriem citiem faktoriem. Šis projekts kā novatoriskā pieeja ir pirmais šāda veida sociālais projekts futbolā, kas tiek īstenots starp Latviju un Igauniju.

Atzīstot abu valstu nozīmīgās mazākumtautības, tostarp krievvalodīgo, poļu, azerbaidžāņu un gruzīnu kopienas Latvijā un krievvalodīgo, poļu un somu mazākumtautības Igaunijā, projekta mērķis ir veicināt draudzību un šo kopienu integrāciju sabiedrībā. Papildus sociālās kohēzijas veicināšanai, „Play Forward” ar sporta palīdzību risina arī plašākas sabiedrības problēmas, piemēram, sociālo nevienlīdzību, mobingu, agresiju, izpratni par garīgo veselību un karjeras izglītību.

„Play Forward” galvenie mērķi ir daudzveidīgi:

1. Sadarbības stiprināšana: Stiprināt sadarbību starp Latvijas un Igaunijas vietējo kopienu līderiem no Cēsīm, Valmieras, Ventspils, Hāpsalu, Risti un Pērnavas.
2. Kapacitātes stiprināšana: 40 kopienu līderi no Latvijas un Igaunijas piedalījās apmācībās, lai efektīvi organizētu un vadītu ielu futbola turnīrus, nodrošinot aktivitāšu ilgtspēju pēc projekta beigām.
3. Stratēģiskā attīstība: Tika izstrādāta visaptveroša un ilgtspējīga stratēģija kopienas iesaistīšanai un jauniešu attīstībai, nodrošinot, ka „Play Forward” pozitīvā ietekme turpināsies arī nākotnē.
4. Mazākumtautību integrācija: Projekts tieši risināja mazākumtautību integrācijas problēmu, veicinot visu dalībnieku pieņemšanu, draudzību un piederības sajūtu, uzsverot viņu identitāti kā Baltijas valstu un Eiropas Savienības pilsoņiem.

„Play Forward” ir integrēta iniciatīva, kas ietver ne tikai kopīgus pasākumus, bet arī plašas apmācības, labākās prakses apmaiņu organizatoru līmenī un vietējo pašvaldību un futbola klubu aktīvu iesaistīšanos. Šis projekts ir jauna starptautiska pieeja kopienas attīstībai, kas jauniešiem sniedz vērtīgu iespēju justies kā daļai no kaut kā lielāka par savu reģionālo identitāti, tādējādi palielinot viņu motivāciju un kopējo piederības kvalitāti.

Ievads

Projekts „Latvijas un Igaunijas futbola kopienas sociālajām pārmaiņām un ilgtspējībai „Play Forward: Futbols sociālajai ilgtspējībai” tika finansēts no INTERREG programmas un īstenots no 2024. līdz 2025. gadam, sadarbojoties ielu futbola kustībai „Ghetto Football” (Latvija) un profesionālam futbola klubam „Kalju FC” (Igaunija).

Projekts bija veltīts mazākumtautību sociālās integrācijas veicināšanai, veselīga dzīvesveida popularizēšanai un sadarbības stiprināšanai ielu futbolā starp Latviju un Igauniju.

Projektā tika īstenoti šādi virzieni:

- Sadarbības stiprināšana starp Latvijas un Igaunijas kopienām – vietējie kopienu līderi (jau aktīvi vietējie jaunatnes darbinieki, vietējie sporta aktivitāšu un sporta dzīves koordinatori no privātā sektora vai vietējās pašvaldības);
- 40 kopienu līderu no Cēsīm, Valmieras, Ventspils, Hāpsalu, Risti un Pērnavas (20 no katras valsts) apmācība, lai organizētu ielu futbola turnīrus;
- Abu partneru pieredzes izmantošana, lai izstrādātu ilgtspējīgu stratēģiju kopienu iesaistīšanai un jauniešu attīstībai programmas jomās;
- Risināt mazākumtautību integrācijas problēmas, veicinot draudzību un piederības sajūtu ar kopīgu aktivitāšu un kultūras apmaiņas palīdzību;
- Abas valstis vietējo kopienu locekļu pilnvarošana, lai turpinātu ilgtermiņa pārrobežu sadarbību, pamatojoties uz savstarpēji saskaņotiem principiem;
- Demonstrēt labāko praksi, kā ielu futbols var veicināt sociālo ilgtspēju vietējās kopienās un risināt mazākumtautību integrācijas jautājumus.

Saturs

Rokasgrāmatā lietotie termini

1. Veiksmīgu futbola turnīru organizēšana

- 1.1. Kādi ir galvenie jautājumi, uz kuriem jāatbild?
- 1.2. Turnīra struktūra: efektīvu turnīra formātu un noteikumu izstrāde
- 1.3. Loģistika: norises vietas izvēle, grafika un reģistrācijas pārvaldība
- 1.4. Drošības protokoli: dalībnieku un skatītāju drošības nodrošināšan
- 1.5. Dalībnieku iesaistīšana: stratēģiju izstrāde dalībnieku piesaistīšanai un noturēšanai
- 1.6. Kopienas sasniegšana: turnīra popularizēšana un attiecību veidošana ar ieinteresētajām pusēm kopienās
- 1.7. Komunikācija: sociālo mediju izmantošanas nozīme un ietekme, sociālo mediju tendenču izmantošana, podkāsti, nozīmīgu personu iesaistīšana projekta aktivitātēs
- 1.8. Līdzekļu piesaistīšana pasākumiem (sponsorēšana, dotācijas, pūļa finansējums, ienākumi)

2. Uzticības un partnerību veidošana pāri robežām

- 2.1. Starpkultūru komunikācijas pamati
- 2.2. Efektīva pārrobežu sadarbība
 - 2.2.1. Veiksmīgas sadarbības galvenie elementi
 - 2.2.2. Pārrobežu sadarbības priekšrocības
- 2.3. Iespējamie sadarbības šķēršļi

3. Mazākumgrupu pieredzes izpratne

- 3.1. Sociālās kohēzijas izpratne
- 3.2. Diskriminācija un sociālā atstumtība īsumā
- 3.3. Mazākumgrupu vajadzības un perspektīvas
- 3.4. Mazākumgrupu izaicinājumi

4. Personīgā attīstība, piedaloties brīvprātīgajā darbā

- 4.1. Neformālās izglītības pamati
- 4.2. Brīvprātīgais darbs vietējā kopienā un starptautiskā līmenī
- 4.3. Brīvprātīgo organizēšana

5. Futbols bērniem

- 5.1. Vecuma īpatnības futbolā
- 5.2. Dažādi sporta un rotaļu pasākumu formāti bērniem
- 5.3. Vides radīšana bērnu futbola attīstībai

6. Futbols kā tilts

Rokasgrāmatā lietotie termini

Šajā rokasgrāmatā tiek lietoti šādi termini:

- *Brīvprātīgais darbs* – organizēts un uz labas gribas pamata veikts fiziskās personas fizisks vai intelektuāls bezatlīdzības darbs sabiedrības labā, kam nav peļņas gūšanas nolūka¹
- *Cilvēki ar ierobežotām iespējām* – cilvēki, kuri ekonomisku, sociālu, kultūras, ģeogrāfisku iemeslu vai izcelsmes dēļ vai tādu iemeslu dēļ kā invaliditāte un izglītības grūtības, vai jebkādu citu iemeslu dēļ, tostarp iemeslu, kas var izraisīt diskrimināciju saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. pantu, dēļ, saskaras ar šķēršļiem, kas liedz viņiem efektīvi izmantot plašākas iespējas²
- *Diskriminācija* - atšķirīga attieksme pret personu vai konkrētu cilvēku grupu, jo īpaši sliktāka attieksme nekā pret citiem cilvēkiem, pamatojoties uz diskriminējamo personu rasi, dzimumu, seksuālo orientāciju utt. (un to izcelsmi, kas padara tos vēl neaizsargātākus). Diskriminācija ir arī aizspriedumi pret cilvēkiem un atteikšanās piešķirt viņiem tiesības³
- *Ielu futbols* – neformāla futbola spēle, ko ielās spēlē bērni vai jaunieši⁴. Unikāls un radošs sporta veids, ko spēlē ārā pilsētas teritorijās, piemēram, ielās, autostāvvietās, betona rotaļu laukumos. Atšķirībā no tradicionālā futbola, ielu futbolam raksturīgs improvizācijas stils, individuālo prasmju izmantošana un pielāgošanās dažādām virsmām, šķēršļiem un laika apstākļiem. Salīdzinājumā ar tradicionālo futbolu, ielu futbolā bieži vien piedalās mazāk spēlētāju, tiek izmantota mazāka bumba un ir mazāk noteikumu⁵
- *Ieinteresētā persona* – persona, kas ir iesaistīta organizācijā, sabiedrībā utt. un tādējādi ir atbildīga pret to un ieinteresēta tās panākumos⁶
- *Kopiena* – cilvēki kā grupa; cilvēku grupa, ko raksturo kopīgas pazīmes, piemēram, tautība, rase, reliģija, seksuālā orientācija utt., un kas dzīvo lielākā sabiedrībā, no kuras tā atšķiras; cilvēki, kas dzīvo vienā vietā; cilvēki, kam ir kopīgas vai vienādas tiesības vai statuss, atšķirībā no privilēģētām klasēm; cilvēki, kam ir kopīgas intereses, mērķi vai nodarbošanās⁷, un cilvēki, kas tiek uzskatīti par vienotu vienību savu kopīgo interešu, sociālās grupas vai tautības dēļ⁸

¹ Brīvprātīgā darba likums. Latvijas Vēstnesis, 127, 02.07.2015. <https://likumi.lv/ta/id/275061>

² Erasmus+ rokasgrāmata, 2. versija, 20.01.2025. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/erasmus-programme-guide>

³ Kembridžas vārdnīca <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/discrimination>

⁴ Kembridžas vārdnīca <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/street-football?q=Street+football>

⁵ Atšķirība starp ielu futbolu, frīstaila futbolu un urbāno futbola cīņu, Urbanball, 2023 <https://urbanball.io/the-difference-between-street-football-freestyle-football-urbanball-fight/>

⁶ Kembridžas vārdnīca <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/stakeholder>

⁷ Oksfordas angļu valodas vārdnīca https://www.oed.com/dictionary/community_n?tab=meaning_and_use#8779127

⁸ Kembridžas vārdnīca <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/community>

- *Mazākumtautības* – jebkura neliela sabiedrības grupa, kas atšķiras no pārējās sabiedrības rases, kultūras, reliģijas vai politisko uzskatu dēļ, vai persona, kas pieder šādai grupai, kā arī cilvēku grupa, kam ir kāda kopīga iedzimta pazīme, kas padara šo grupu mazāku par citām grupām kopienā un var izraisīt citu cilvēku nevienlīdzīgu attieksmi pret šo grupu⁹
- *Sasniegšana (outreach)* – centieni nodrošināt pakalpojumus vai informāciju cilvēkiem tur, kur viņi dzīvo vai pavada laiku¹⁰
- *Sociālā atstumtība* – situācija, kad ne visiem ir vienlīdzīga piekļuve iespējām un pakalpojumiem, kas ļauj dzīvot pienācīgu un laimīgu dzīvi. Tas ietver nespēju ietekmēt un paust savu viedokli par sabiedrības, kurā viņi dzīvo, noteikumiem. Nepieejamās iespējas un pakalpojumi ir, piemēram, infrastruktūra – pat tādas pamata lietas kā elektrība un ūdensapgāde – un pakalpojumi, piemēram, valsts nodrošināta izglītība, veselības aprūpe vai sociālās labklājības sistēma¹¹
- *Sociālā iekļaušana* – process, kurā nelabvēlīgā situācijā esošajiem cilvēkiem uzlabo dalības sabiedrībā nosacījumus, paplašinot iespējas, piekļuvi resursiem, viedokļa izteikšanu un tiesību ievērošanu¹²
- *Sociālā kohēzija* – kolektīva sociālās sadarbības un vienotības kvalitāte, kas definēta ģeopolitiskos terminos un izpaužas sabiedrības attieksmē un uzvedībā. Kohēzijas sabiedrību raksturo elastīgas sociālās attiecības, pozitīva emocionālā saikne starp tās locekļiem un kopienā, kā arī izteikta orientācija uz kopējo labumu¹³

⁹ Kembridžas vārdnīca <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/minority?q=Minority>

¹⁰ Kembridžas vārdnīcas <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/outreach>

¹¹ Eiropas Pilsoņu brīvību savienība, <https://www.liberties.eu/en/stories/social-exclusion/43579>

¹² Sociālās atstumtības un iekļaušanas identificēšana, Neatstājot nevienu novārtā: iekļaujošas attīstības nepieciešamība, Ziņojums par pasaules sociālo situāciju 2016. gadā, Apvienoto Nāciju Organizācija, 2016, 17. lpp.
<https://www.un.org/esa/socdev/rwss/2016/chapter1.pdf>

¹³ Dragolov, G., Ignác, Z.S., Lorenz, J., Delhey, J., Boehnke, K., Unzicker, K. Sociālās kohēzijas radara teorētiskais pamats. Sociālā kohēzija Rietumu pasaulē, Springer International Publishing, Šveice, 2016

1. Veiksmīgu futbola turnīru organizēšana

Futbola turnīri ir vairāk nekā tikai sacensības – tie svin kopienu, kultūru un jauniešu iespējošanu. Labi organizēts futbola turnīrs nenotiek pats no sevis – katram turnīram ir sava vīzija, stratēģija un tiek ieguldīts komandas darbs.

Neatkarīgi no tā, vai tas ir vietējais kopienas turnīrs vai starptautisks turnīrs, viss sākas ar labu organizāciju. Futbols vieno cilvēkus, bet turnīra organizēšana apvieno kaislību, loģistiku un vadības prasmes. Vīzija, stratēģija un cilvēki, kas stāv aiz katra turnīra, pārvērš vienkāršu spēli neaizmirstamā notikumā. Futbola pasaulē katrs lielisks spēles moments sākas ar lielisku sagatavošanos, tāpat kā katrs lielisks turnīrs sākas ar gudru organizāciju.

Futbola turnīra organizēšana var šķist haosa vadīšana, bet ar pareizo pieeju tā kļūst par iespēju veidot kopienu un radīt aizrautību. Ja viss tiek darīts pareizi, futbola turnīrs kļūst par platformu iekļaušanai, attīstībai un neaizmirstamām atmiņām. Daudzi turnīri neizdodas nevis talanta trūkuma dēļ, bet gan struktūras trūkuma dēļ. Aplūkosim, kā nepieļaut neizdevušos turnīrus!

1.1. Kādi ir galvenie jautājumi, uz kuriem jāatbild?

Atšķirība starp vispārējo pasākumu vadību un sporta pasākumu vadību ir katras jomas specifiskajā fokusa un prasībās. Vispārējā pasākumu vadība ietver dažādu pasākumu, piemēram, konferenču, korporatīvo pasākumu un kultūras festivālu, plānošanu un organizēšanu. Savukārt sporta pasākumu vadība ir specializēts pasākumu vadības veids, kas attiecas uz uzdevumiem, kas saistīti ar sporta pasākumu un ar tiem saistītu aktivitāšu plānošanu un īstenošanu.

Parasti sporta pasākumu vadības speciālisti nodarbojas ar sporta pasākumiem raksturīgiem faktoriem, piemēram:

- stadiona vai laukuma izvēle,
- sporta sacensībām pielāgota loģistika,
- sportistu koordinācija,
- sporta mārketingu un citi.

Ar sporta pasākumiem saistītās biznesa vajadzības un mērķi atšķiras no citiem pasākumiem, jo ir jāņem vērā dažādu sporta veidu sezonālitate, vadītāji, sporta klubi un ieinteresētās personas. Dažādās vietās var būt arī atšķirīgi noteikumi sporta pasākumu rīkošanai, jāņem vērā laika apstākļi pasākumu norises vietā un sporta pasākumu rīkotāju piedāvātie pasākumu plāni, kā arī jāizvērtē ideālā sporta pasākumu rīkošanas sezona, labākās sporta norises vietas un fanu vēlmes. Ir arī labi jāizpēta sporta pasākumam nepieciešamās iekārtas un aprīkojums, jo katram sporta veidam ir atšķirīgas vajadzības un tehniskie aspekti, kas var ietekmēt budžeta plānošanu, pasākuma organizēšanu un norisi.

Sporta pasākumu organizēšana ir dažāda mēroga sporta pasākumu plānošanas, organizēšanas un vadības process, lai sasniegtu pasākuma mērķus un radītu pozitīvu pieredzi dalībniekiem un apmeklētājiem, nodrošinot sporta pasākuma kvalitāti, finanšu un citu risku pārvaldību, drošu vidi, resursu efektīvu izmantošanu, mārketingu, komandas darbu un komunikāciju ar ieinteresētajām personām.

Katrs pasākums ir unikāls gan pēc savām īpašībām (viena sporta veida vai vairāku sporta veidu pasākumi; vienreizējs vai atkārtots pasākums, iekštelpu vai āra pasākums utt.), gan arī pasākuma organizatoru, vietas vai atrašanās vietas un precīza sporta pasākuma norises laika unikālās kombinācijas dēļ.

Tomēr visas pasākumu organizēšanas komandas iziet **vienādu pasākuma dzīves ciklu**:

- Plānošana;
- Īstenošana
- Noslēgums (novērtēšana un turpmākā rīcība).

Atšķirība ir tajā, cik daudz laika organizēšanas komanda velta katram posmam. Jo lielāks pasākums, jo garāks ir tā dzīves cikls. Neatkarīgi no tā, vai jūs plānojat mazu kopienas pasākumu, valsts mēroga pasākumu vai pat globālu mega pasākumu, ir jāatbild uz būtiskiem jautājumiem pēc iespējas agrīnā pasākuma organizēšanas posmā, lai saprastu pasākuma organizatorisko ietvaru. Daži no šiem jautājumiem var būt šādi:

- Kāds ir pasākuma mērķis?
- Kas ir galvenais klients un uz ko ir vērsta uzmanība (sportisti, skatītāji, mediji)?
- Vai jums ir priekšstats par pieejamo budžetu?
- Vai zināt, kur notiks pasākums? (vai tas notiks stadionā vai vietējā parkā, vai būs nepieciešams uzbūvēt kaut ko īpašu, pagaidu vai pastāvīgu)
- Kas vadīs projektu?
- Cik lielai jābūt operatīvajai komandai?
- Vai jums jau ir komanda?
- Vai komanda būs algota? Vai galvenokārt brīvprātīgie?
- Kas finansē pasākumu?
- Vai būs nepieciešams piesaistīt finansējumu? (ja jā, cik daudz un kā to piesaistīsiet – skatīt 1.7. apakšsadaļu)
- Vai jums būs nepieciešams reklamēt pasākumu un kādas stratēģijas jūs izmantosiet?
- Kas ir ieinteresētās personas un ko tās sagaida?

Šie ir tikai daži no pamatjautājumiem, kas jums jāuzdod vai jāizpēta. Atbildot uz šiem jautājumiem, jums būs jāapkopo šī informācija skaidrā un konkrētā „biznesa plānā”. Šis „biznesa plāns” nodrošinās

ietvaru, kurā tiks organizēts un īstenots pasākums. Jūs varat dalīties ar šo „biznesa plānu” ar ieinteresētajām personām un partneriem, lai iegūtu atbalstu un piekrišanu. „Biznesa plānā” jums jānosaka: vīzija, misija, mērķi un pasākuma organizēšanas komandas vērtības. Tajā jānorāda sasniedzamie rādītāji. Tas sniegs jums priekšstatu par to, kā pasākums norisināsies katrā no iepriekšminētiem aspektiem, un ļaus saskaņot ieceres ar budžetu.

„Biznesa plāns” tiek pārveidots darbības plānā, kurā aprakstīts, „kas”, „ko”, „kad”, „kur” un „kā” pasākums tiks īstenots. „Biznesa plānā” ir uzsvērtas katras nodaļas vai funkciju īstenošanu atbildības jomas, un tas kalpo par pasākuma detalizētu aprakstu, vienlaicīgi ievērojot budžetu.

Liela daļa organizēšanas komandas darba laika tiek veltīta plānošanai. Laicīga plānošana ir ļoti svarīga jebkura pasākuma veiksmīgai norisei, un izstrādātie detalizētie “biznesa plāni” būs pamats, uz kura balstīsies pasākuma norise. Iesakāma pieeja, ko ņemt vērā:

- **Noteikt pasākuma mērķus un identificēt mērķauditoriju** – sporta pasākumu vadītājiem plānošanas process jāsāk ar mērķu un mērķauditorijas identificēšanu. Vispirms jāizlemj, kāda veida pasākums tas būs – sacensības, sabiedriska pasākums vai mārketinga pasākums. Pēc tam jāapsver, ko vēlas mērķauditorija un kādā formātā;
- **Izveidot komandu un budžetu** – atkarībā no iesaistītajām pusēm, sporta pasākuma vadītājam būs komanda, kas palīdzēs sporta pasākuma vadībā. Kopā viņi aprēķinās izdevumus, piemēram, telpu noma, aprīkojums, mārketinga, personāls, balvas un citus ar pasākumu saistītos izdevumus. Papildus galvenajai komandai ir jāplāno arī tehniskais personāls un brīvprātīgie. Tādi rīki kā sporta pasākumu vadības programmatūra var atvieglot vienmērīgu plānošanu, izmantojot pārbaudes sarakstus, analītiku un integrācijas;
- **Izvēlieties datumu un norises vietu** – sporta pasākumu vadītājiem un viņu komandām ir jāizvēlas ideāls datums pasākuma norisei, paredzot pietiekami daudz laika plānošanai un reklāmai. Organizatoriem jāņem vērā citi sporta pasākumi, kas var notikt vienlaikus ar plānoto pasākumu, jo tas var ietekmēt skatītāju skaitu un pārdošanas apjomus. Ideālai sporta pasākuma norises vietai jābūt pietiekamam vietu skaitam, autostāvvietai, tualetēm un avārijas izejām ārkārtas gadījumiem. Sporta pasākuma norises vietai jābūt drošai, pieejamai un pietiekami lielai, lai uzņemtu dalībniekus un skatītājus.
- **Iegūt nepieciešamās atļaujas** – pēc tam, kad ir noteikta norises vieta un budžets, sporta pasākuma vadības komanda veic pasākumus, lai iegūtu nepieciešamās atļaujas pasākuma norisei. Tas ietver koordināciju ar sporta kluba vai asociācijas juridiskajām nodaļām vai juristiem, vietējo pašvaldību, kurā notiks pasākums, un sponsoru un ieinteresēto personu juridiskajām nodaļām vai juristiem. Šo procesu var vienkāršot, izmantojot digitālās platformas ar mākoņdatu uzglabāšanu, lai visi dokumenti un pārbaudes saraksti būtu viegli pieejami, juridisko prasību ievērošanas nodrošināšanai;

- **Plānojiēt un reklamējiēt** – kad visi nepieciešamie dokumenti un atļaujas ir sagatavoti, sporta pasākuma vadības komanda var turpināt detalizēti plānot pasākumu. Sadarbībā ar ieinteresētajām personām sporta pasākuma vadības komanda izstrādā visaptverošu plānu, kurā iekļauj visas pasākuma loģistikas detaļas, ņemot vērā tādu informāciju kā: pasākuma grafiks; sacensību formāts; dalībnieku reģistrācijas process; aprīkojuma prasības; transports; medicīniskie pakalpojumi; un drošības pasākumi. Plānošanas procesā tiek izstrādāta arī atbilstoša mārketinga stratēģija pasākuma reklamēšanai. Sporta pasākuma vadības komanda strādā, lai veicinātu informētību un interesi par sporta pasākumu, izmantojot sociālos tīklus, tīmekļa vietnes, vietējos plašsaziņas līdzekļus, plakātus un mutvārdu reklāmu, lai sasniegtu mērķauditoriju. Šeit ietilpst arī ar sporta pasākuma vadības komandu strādājošā personāla apmācība.
- **Sporta pasākuma norise** – kad visi mārketinga plāni un pasākuma norises kārtība ir apstiprināti galīgā redakcijā, ir pienācis laiks sākt sporta pasākuma praktisko organizēšanu. Atkarībā no pasākuma apjoma, tas var ilgt vairākas nedēļas vai mēnešus. Katram procesam ir jābūt fiksētam drošības, atbilstības un dokumentācijas nolūkos, lai to varētu izmantot nākotnē. Šajā posmā ir jāizvēlas atbilstošā tehnoloģija, kas palīdzēs pasākuma reģistrācijas procedūrās, komunikācijā, ēdināšanas pakalpojumu nodrošināšanā, aprīkojuma pārvaldībā un darbinieku uzraudzībā.
- **Novērtējiēt sporta pasākumu** – pēc sporta pasākuma norises un noslēgšanas sporta pasākuma vadības komanda sanāk kopā ar ieinteresētajām personām, lai apspriestu panākumus, zaudējumus un uzlabojamos aspektus. Šī izvērtējuma secinājumi jāfiksē un jā saglabā digitālā platformā turpmākai izmantošanai. Novērtēšanas plāns jāizstrādā plānošanas posmā.

Cita pieeja plānošanas posmam ir plānot šādus soļus:

- **Infrastruktūra un loģistika** (norises vieta, inventārs, drošība, atļaujas, loģistika);
- **Pasākumi** (reģistrācija, turnīra kalendārs, personāls, balvas, brīvprātīgie);
- **Mārketinga** (sadarbība, budžets, kopiena)
- **Pieredze** (atmosfēra, ēdināšana, aktivitātes, sacensības, īpašie viesi).

Katrai norises vietai ir savi pārvaldības izaicinājumi. Tāpēc plānošanā un resursu sadalē ir jāņem vērā šie izaicinājumi. Piemēram, āra pasākumos jāņem vērā neparedzami laika apstākļi, bet lielākiem pasākumiem ir nepieciešams vairāk cilvēku, kas pilda dažādus uzdevumus.

1.2. Turnīra struktūra: efektīvu turnīra formātu un noteikumu izstrāde

Atkarībā no norises vietas, dalībnieku skaita un turnīra mērķiem ir vairāki turnīra formāti:

- 1) *Vienkāršās izslēgšanas turnīrs* – Vienkāršās izslēgšanas formāts ir visvienkāršākais organizēšanai. Nosaukums runā pats par sevi - ja komanda zaudē vienu reizi, tā izstājas no

turnīra. Šāda veida turnīrs ir vispiemērotākais, ja ir liels komandu skaits un īss laika periods. Vienkāršās izslēgšanas turnīri nav piemēroti ļoti īsiem "mačiem". Piemēram, roku cīņas turnīrs, kurā mačs ilgst tikai dažas sekundes. Ja dalībnieki ierodas uz turnīru, viņi vēlas piedalīties ilgāk nekā 3 sekundes¹⁴;

- 2) *Dubultās izslēgšanas turnīrs* - Dubultās izslēgšanas turnīrs kopā ar vienkāršo izslēgšanu ir vispopulārākais. Lai tiktu izslēgts no šāda veida turnīra, komandai vai spēlētājam ir jāzaudē divas reizes. Ir uzvarētāju un zaudētāju grupa, visi sāk spēlēt uzvarētāju grupā. Pēc zaudējuma viņi pāriet uz zaudētāju grupu, kur cīnās par iespēju spēlēt turnīra finālspēlē, kurā viņiem divreiz jāuzvar¹⁵;
- 3) *Trīskāršās izslēgšanas turnīrs* - Trīskāršās izslēgšanas formāts nav tik populārs kā vienkāršās un dubultās izslēgšanas formāts, taču tas ir labs papildinājums, ja vēlaties dalībniekiem piedāvāt vairākas papildu spēles. Tāpat kā abos iepriekšējos gadījumos, trīskāršā izslēgšana nozīmē, ka komandai vai spēlētājam ir jāzaudē 3 reizes, lai tiktu izslēgts no turnīra. Kad komanda zaudē uzvarētāju grupā, tā nokļūst zaudētāju grupā 1, un, ja zaudē arī tur, nokļūst zaudētāju grupā 2. Ja zaudē zaudētāju grupā 2, komanda tiek izslēgta no turnīra¹⁶;
- 4) *Round-Robin* – šis turnīra veids ir diezgan populārs un nozīmē, ka katra komanda vienu reizi spēlē pret katru citu komandu turnīrā. Tas ļauj spēlēt pret dažādiem pretiniekiem, un, atšķirībā no izslēgšanas turnīra, komandas var redzēt, kā tās spēlē pret visām komandām. Atkarībā no dalībnieku skaita, *Round-Robin* formāts var tikt sadalīts "grupās". Grupa ir komandu kopums, kas spēlē *Round Robin*, un katras grupas uzvarētājs parasti tiekas čempionāta turnīrā. Piemērs: Parastā 24 komandu *Round Robin* turnīrā būtu 276 spēles, tāpēc ideālais veids, kā to organizēt, būtu sadalīt to 6 grupās pa 4 komandām, kurās kopā būtu 36 spēles. Pēc tam var izvēlēties 6 uzvarētājus no katras grupas un rīkot izslēgšanas turnīru, lai noskaidrotu turnīra čempionu¹⁷;
- 5) *3 garantēto spēļu turnīrs* — populārs softbola pasaulē, jo tas ļauj komandām, kas mēro tālu ceļu uz turnīru, būt pārliecinātām, ka tās piedalīsies pietiekamā skaitā spēļu, lai būtu vērts tērēt laiku un naudu. Katra komanda aizvada vismaz 3 spēles. Formāts ir līdzīgs dubultās izslēgšanas turnīram. Ir uzvarētāju un zaudētāju grupa, galvenā atšķirība ir tā, ka komandas,

¹⁴ Vienkāršā izslēgšanas turnīra tabula, skatīts 24.04.2025. <https://www.printyourbrackets.com/single-elimination-tournament-brackets.html>

¹⁵ Divkāršās izslēgšanas turnīra tabulas, skatīts 24.04.2025. <https://www.printyourbrackets.com/double-elimination-tournament-brackets.html>

¹⁶ Trīskāršās izslēgšanas turnīrs, skatīts 24.04.2025. <https://www.printyourbrackets.com/triple-elimination-tournament-brackets.html>

¹⁷ Round Robin turnīra tabulas, skatīts 24.04.2025. <https://www.printyourbrackets.com/roundrobin.html>

kas zaudē pirmās divas spēles, var spēlēt papildu spēli zaudētāju grupā, lai nodrošinātu, ka visi var spēlēt vismaz 3 spēles¹⁸;

- 6) *Konsolācijas turnīri* – ļoti populāri cīņas sporta pasaulē. Konsolācijas turnīriem ir vairākas variācijas, bet to pamatideja ir vienāda. Kad komanda uzvar pirmajā kārtā, tā pārceļas/paliek uzvarētāju grupā uz turnīra laiku un cīnās par kopvērtējuma čempionu titulu. Kad komanda zaudē pirmajā kārtā, tā tiek pārcelta uz mierinājuma turnīru, kur tai vairs nav iespēju uzvarēt turnīrā, bet tā sacenšas par mierinājuma čempionātu. Dažos mierinājuma turnīros arī zaudētāji no uzvarētāju turnīra vēlākajām kārtām tiek pārcelti uz mierinājuma turnīru, lai sacenstos par mierinājuma čempionātu¹⁹;
- 7) *Kompasu izlozes turnīri* — plaši izmantoti tenisa un piklebolā, bet ir labs formāts, ko var izmantot jebkurā sporta veidā. Katram izlozes lapā ir dažādas grupas, kas atzīmētas ar kompasa punktiem (austrumi, rietumi, ziemeļi, dienvidi, ziemeļaustrumi, ziemeļrietumi, dienvidaustrumi, dienvidrietumi). Kad komanda zaudē, tā tiek pārcelta uz citu grupu, bet uzvarētāji vienmēr turpina cīņu savā pašreizējā grupā. Tas ļauj spēlētājiem piedalīties daudzās spēlēs, un turnīra gaitā grupas tiek automātiski sadalītas, lai spēlētāji sacenstos ar citiem spēlētājiem, kuru prasmes ir līdzīgas²⁰.

Ghetto Futbols un Starptautiskās ielu futbola asociācijas (ISFA) piemērs

Turnīrs ir sadalīts divās daļās – grupu turnīrs (aplis) un izslēgšanas spēles.

Grupu turnīrā komandas tiek sadalītas apakšgrupās, kas ļauj tām spēlēt viena pret otru. Labākās komandas spēlē turnīra otrajā daļā – izslēgšanas spēlēs. Visām spēlēm ir ierobežots laiks.

Tas viss ļauj ierobežotā laikā spēlēt lielam komandu skaitam, kas ir pietiekams, lai saglabātu interesi par dalību turnīrā.

Ielu futbola noteikumi

Ielu futbols (pazīstams arī kā frīstaila futbols) bieži ir neformāls un elastīgs, bet organizēti ielu futbola turnīri notiek saskaņā ar dažiem vispārpieņemtiem noteikumiem. Šie noteikumi ir pielāgoti

¹⁸ 3 spēļu garantijas turnīra tabulas, skatīts 24.04.2025. <https://www.printyourbrackets.com/3-game-guarantee-tournament-brackets.html>

¹⁹ Consolation Tournament Brackets, skatīts 24.04.2025. https://www.printyourbrackets.com/consolation-tournament-brackets.html#google_vignette

²⁰ Compass Draw Tournament Brackets, skatīts 24.04.2025. https://www.printyourbrackets.com/compass-draw-tournament-brackets.html#google_vignette

pieejamībai, radošumam un godīgumam, nevis stingriem tradicionālā futbola noteikumiem. Katrs no organizatoriem izlemj, kāds formāts ir vispiemērotākais viņu vietējā realitātē.

Galvenie noteikumi, kas parasti tiek ievēroti ielu futbola turnīros, ir šādi:

- 1) *Komandas sastāvs* – spēlētāju skaits parasti ir 3 pret 3, 4 pret 4 vai 5 pret 5 bez vārtsargiem;
- 2) *Spēles ilgums* – spēles parasti ilgst no 2 x 6 minūtēm līdz 2 x 10 minūtēm, atkarībā no formāta. Papildlaiks netiek piešķirts, spēle notiek nepārtraukti, bet dažreiz, ja rezultāts ir neizšķirts (izslēgšanas posmos), var tikt izmantota pēcspēles 11 metru sitienu sērija;
- 3) *Laukuma izkārtojums* – šī spēle tiek spēlēta uz maziem laukumiem, kas ir viena no šīs spēles priekšrocībām. Laukumiem jābūt ar cietu segumu (asfalts, betons, futzāla tipa grīda), kas apjozt ar sienām vai barjerām, lai bumba paliktu spēlē. Nav stūru vai iemetienu – bumba atlec no sienām vai tiek ātri atsākta spēle;
- 4) *Pārkāpumi un godīga spēle* – fizisks kontakts ir ierobežots: nav atļauti slidveida uzbrukumi. Tiek uzsvērtā cieņa un sportiskums. Necienīga uzvedība vai agresija var izraisīt tūlītēju diskvalifikāciju;
- 5) *Mērķi un punktu skaitīšana* – nav noteikumu par aizliegto pozīciju. Populārākie formāti ir tādi, kuros uzvar pirmā komanda, kas sasniedz noteiktu punktu skaitu (piemēram, 5 vārtus) vai visvairāk vārtu spēles laikā (ieskaitot pēcspēles soda sitienu sēriju);
- 6) *Spēles atsākšana* – viena no ielu futbola īpatnībām ir ātra spēles atsākšana (bez garām pauzēm), un, ja bumba iziet ārpus laukuma, tiek piešķirts soda sitiens. Ja bumba nepieskaras nevienam spēlētājam, tā tiek nodota pretinieku komandai.

Turklāt turnīra laikā var organizēt *panna* un/vai *frīstailu*. *Panna* un *frīstailā* spēlētāji nopelna punktus vai uzvar kārtās par *panna* vai iespaidīgiem trikiem. Tiesneši var piešķirt punktus, pamatojoties uz radošumu, kontroli un talantu.

Ghetto Futbols un Starptautiskās ielu futbola asociācijas (ISFA) piemērs

Turnīrs visbiežāk tiek organizēts: tas ir vienas dienas turnīrs (ļoti reti divu dienu turnīrs) un tas ir 4 pret 4 turnīrs (3 spēlētāji laukumā un 1 rezerves spēlētājs). Ghetto futbola spēles ilgums ir 2 periodi pa 6 minūtēm (Ghetto Futbols) vai 2 periodi pa 8 minūtēm (augstākā līmeņa ISFA sacensībās un ieteicamais). Ierasts laukuma izmērs ir 10 m x 15 m.

Turnīrs notiek no sākuma līdz beigām, līdz tiek noskaidrots uzvarētājs. Nav punktu ierobežojuma. Katrai spēlei ir ierobežots laiks. Ja spēles beigās abām komandām ir vienāds punktu skaits, katra

komanda izpilda 3 soda sitienus. Ja rezultāts joprojām ir neizšķirts, soda sitieni tiek izpildīti, līdz viena komanda kļūdās.

Turnīrs ir sadalīts divās daļās: *apakšgrupa* un *izslēgšanas spēles*. Apakšgrupu turnīrā komandas tiek sadalītas mazākās grupās un spēlē savā starpā katrā grupā. Labākās komandas iekļūst izslēgšanas kārtā. Minimālais komandu skaits grupā ir 4. Maksimālais komandu skaits grupā ir 8. Ieteicamais maksimālais komandu skaits ir 5. Izslēgšanas spēles ir vienā kārtā (zaudētājs izstājas). Komandas iekļūst pusfinālā. Pusfināla uzvarētāji cīnās par 1. vietu, zaudētāji – par 3. vietu.

Papildu informācija:

- Ghetto Futbols noteikumi <https://www.ghettogames.com/rules-v2>
- ISFA noteikumi <https://www.isfastreet.com/assets/ISFA-3V3-Street-Football-Rules-2025-26.pdf>

1.3. Loģistika: norises vietas izvēle, grafiks un reģistrācijas pārvaldība

Ielu futbolā loģistika ir ļoti svarīga, lai nodrošinātu vienmērīgu turnīra norisi un pozitīvu pieredzi visiem dalībniekiem. Lai gan ielu futbola neformālais raksturs var liecināt par spontānumu, labi plānota loģistika ir ļoti svarīga, īpaši organizējot kopienas turnīrus vai pasākumus.

Norises **vietas izvēles** process ietver:

- vietas izvēle atbilstoši konkrētajam sporta veidam;
- tehniskā pārbaude, lai noteiktu, kādi uzlabojumi norises vietā ir nepieciešami, ņemot vērā drošības noteikumus – izvēlēties vietu, kurā nav satiksmes, atkritumu vai bīstamu priekšmetu, un nodrošināt līdzenu un vienmērīgu virsmu vai plānot to izveidi;
- pieejamība – izvēlēties vietu, kas ir viegli sasniedzama ar kājām vai sabiedrisko transportu, īpaši jauniešiem, kā arī plānojat piekļuvi tualetēm, ūdenim un ēnai;
- atļauju saņemšana un līgumu slēgšana, kas ļauj izmantot izvēlēto vietu;
- vietas sagatavošana – iekārtu uzstādīšana un teritorijas aprīkošana.

Papildus vietas sagatavošanai ir nepieciešams:

- video un straumēšana – profesionālas kameras nodrošina augstas kvalitātes saturu, un tiešraide ļauj sasniegt plašāku auditoriju;
- atbilstoša skaņas sistēma un apgaismojums – kvalitatīva skaņas sistēma ir būtiska, un apgaismojums rada atmosfēru un uzlabo redzamību;
- ekrāni un vizualizācija – lieli ekrāni uzlabo skatītāju pieredzi un palīdz rādīt atkārtojumus un papildu informāciju.

Ghetto Futbols piemērs

Ielu futbola priekšrocība ir tā, ka to var spēlēt jebkur. To izmantoja arī Ghetto futbola Eirolīgā 2022 – minimālās prasības: teritorija, kurā jāizvieto vismaz viens laukums, ir 11 metrus plata un 17 metrus gara. Ideālā teritorija 5 laukumiem (var uzņemt 50 komandas 4 stundu garumā) ir 60x60 m. Segums jābūt asfalta. Ideāla vieta — pilsētas centrs un/vai labi redzama vieta.

Turnīra grafiks ir svarīga pasākuma plānošanas daļa, jo tas ļauj izvairīties no komandu dalībnieku, tehniskā personāla un brīvprātīgo datumu/laiku/vietu pārklāšanās, kā arī ļauj aprēķināt pieejamo laiku, lai noteiktu vispiemērotāko turnīra formātu, kas ļauj noteikt maksimālo komandu skaitu. Turnīra grafika izstrādē jāņem vērā šādi aspekti:

- Taisnīgs un līdzsvarots spēļu grafiks – nodrošina pietiekamu atpūtas laiku starp spēlēm, īpaši jauniešiem;
- Izveidot skaidru grafiku – laicīgi publicēt grafiku, izvietojot plakātus, sociālajos tīklos vai ziņojumu grupās;
- Iepriekš neparedzamu apstākļu plānošana – sagatavoties kavēšanās gadījumiem (piemēram, slikti laika apstākļi, traumas), iekļaujot rezerves laiku;
- Vecums un prasmju līmenis – sadaliet kategorijas pēc vecuma vai prasmēm, lai nodrošinātu godīgumu un drošību.

Efektīva reģistrācija ir pamats labi organizētam pasākumam. **Reģistrācijas pārvaldība** ietver:

- Vienkārša un pieejama reģistrācija – izmantojiet gan tiešsaistes veidlapas (Google Forms, WhatsApp utt.), gan bezsaistes iespējas, lai nodrošinātu iekļaušanu, jo īpaši jauniešiem, kuriem nav piekļuves internetam;
- Apkopojiet atbilstošu informāciju – vārds, uzvārds, vecums, komanda, kontakttālrunis un kontakttālrunis ārkārtas gadījumiem un informāciju par veselības stāvokli, ja attiecināms;
- Noteikt skaidrus termiņus – izvairīties no pēdējā brīža pieteikumiem, lai varētu atbilstoši plānot un organizēt komandu;
- Apstipriniet dalību – nosūtiet apstiprinājumus vai atgādinājumus, lai nodrošinātu dalībnieku ierašanos;
- Plānojiet reģistrāciju pasākuma norises vietā – redzamā vietā pie ieejas, iepriekš sagatavojiet reģistrācijas veidlapas (tiešsaistē vai izdrukātā veidā), termiņu ierašanās reģistrācijai, lai turnīrs noritētu nevainojami.

Ghetto Futbols piemērs

Reģistrācija tiek organizēta tiešsaistē ar apstiprinājumu par ierašanos norises vietā play.ghetto.lv vai mans.ghetto.lv.

Viss grafiks tiek organizēts, izmantojot *Excel* ar formulām, kā arī turnīru organizēšanas platformas, piemēram: tournated.com, tournify.com, toornament.com.

1.4. Drošības protokoli: dalībnieku un skatītāju drošības nodrošināšana

Drošības protokolu nodrošināšana ielu futbola turnīrā ir būtiska, lai aizsargātu spēlētājus, skatītājus un personālu, īpaši neformālā vai publiskā vidē. Katram organizatoram ir ieteicams sagatavot savu drošības protokolu kā darba dokumentu visiem.

Var izmantot šādas vadlīnijas par to, kas jāiekļauj drošības pasākumos:

- *Norises vietas drošības novērtējums* – pirms pasākuma: pārbaudiet spēles laukumu (pārliecinieties, ka tas ir līdzens, bez stiklie, bedrēm, atkritumiem vai citiem apdraudējumiem); nodrošiniet teritorijas drošību (izmantojiet konusus, barjeras vai virves, lai iezīmētu robežas un nepieļautu transportlīdzekļu vai garāmgājēju piekļuvi); kontrolējiet satiksmi (ja pasākums notiek pie ceļa, saskaņojiet ar vietējām iestādēm satiksmes ierobežojumus vai novirzīšanu);
- *Medicīniskā gatavība* – pirmās palīdzības aptieciņa (pilnībā aprīkota un viegli pieejama); norīkots pirmās palīdzības sniedzējs (apmācīts brīvprātīgais vai partnerorganizācija, piemēram, Sarkanais Krusts); ārkārtas rīcības plāns (tuvākā slimnīca un kontaktinformācija, piekļuve ārkārtas transportlīdzekļiem, ātrās evakuācijas plāns, ja nepieciešams); veselības veidlapas (apkopota informācija par alerģijām, veselības stāvokli un kontaktpersonām ārkārtas gadījumos);
- *Dalībnieku drošība* – iesildīšanās un atvēršanās (iekļaujiet strukturētas sesijas pirms un pēc sacensībām, lai novērstu traumas); vecuma/prasmju sadalījums (dalībniekus sadaliet pēc vecuma vai prasmju līmeņa, lai samazinātu traumu risku); aprīkojuma pārbaude (piemēroti apavi – bez atvērtām sandalēm vai basām kājām, kāju aizsargi (ieteicams), spēles laikā nedrīkst valkāt rotaslietas; ūdens stacijas (nodrošiniet piekļuvi tīram dzeramajam ūdenim visā pasākuma laikā);
- *Skatītāju un pūļa drošība* – norādītas skatītāju zonas (nodrošiniet, ka skatītāji atrodas drošā attālumā no laukuma); pūļa kontrole (brīvprātīgie vai zīmes, lai virzītu pūli un izvairītos no pārbļīvētības); bērnu drošība (izveidojiet sistēmu pazudušiem bērniem (piemēram, aprocas vai reģistrācijas galdiņš)); ēna/patvērumš (ja pasākums notiek āra apstākļos, nodrošiniet ēnu vai teltis, lai izvairītos no saules dūriena);
- *Riska pārvaldība un incidentu ziņošana* – riska novērtējuma lapa (identificējiet un maziniet iespējamos draudus (piemēram, saules dūriens, agresīva spēle) – skatiet piemēru zemāk); incidentu ziņošanas veidlapas (traumām vai pārkāpumiem, dokumentējiet un veiciet

turpmākus pasākumus); rīcības kodekss (skaidras uzvedības prasības spēlētājiem, treneriem un skatītājiem, noteikumi pret mobingu, vardarbību un diskrimināciju);

- *Drošība un uzraudzība* – brīvprātīgie vai pasākuma darbinieki (apmācīti, lai uzraudzītu drošības pārkāpumus vai strīdus); sadarbība ar vietējām iestādēm (īpaši, ja paredzama liela cilvēku pūļa); droša aprīkojuma uzglabāšana (vērtīgo mantu un aprīkojuma uzglabāšana, nepieļaujot zādzības); komunikācija – avārijas kontaktu saraksts (jābūt pieejamam visam personālam/brīvprātīgajiem); skaļrunis vai megafons (ātrai informācijas paziņošanai vai evakuācijai); instruktāža pirms pasākuma (personāla un brīvprātīgo apmācība par visām drošības procedūrām).

<i>Risks</i>	<i>Riska novēršanas pasākumi</i>	<i>Rīcības plāns</i>
Traumas	Drošības instrukcijas	Medicīnas personāla klātbūtne
Tehniskas kļūmes	Aprīkojuma pārbaudes	Rezerves aprīkojums
Slikti laika apstākļi	Alternatīvs plāns	Pārplānojiet vai pielāgojiet pasākumu
Drošības incidenti	Drošības nodrošināšana	Evakuācijas plāns

Tabula: Riska pārvaldības piemērs. © Semenaks A, 2025

Var būt noteiktas dažādas lomas ar konkrētiem uzdevumiem: Drošības koordinators – uzrauga visus drošības protokolus, ārkārtas rīcības plānus; Pirmās palīdzības darbinieks – nodrošina palīdzību traumas gadījumos un medicīnisko aprūpi; Laukuma tiesnesis – nodrošina noteikumu ievērošanu, pārbauda, vai spēle noris droši; Brīvprātīgo koordinators – vada personālu un informē to par drošības protokolu; Skatītāju koordinators – uzrauga skatītāju uzvedību un plūsmu un citi.

1.5. Dalībnieku iesaistīšana: stratēģiju izstrāde dalībnieku piesaistīšanai un noturēšanai

Dažas praktiskas un efektīvas stratēģijas dalībnieku iesaistīšanai, lai piesaistītu un noturētu jauniešus ielu futbola turnīros vai regulāros treniņos, var būt šādas:

- *Identitātes un piederības veidošana ar komandas kultūras palīdzību* – radīt spēcīgu kopienas sajūtu: piešķirt komandām nosaukumus, krāsas un emblēmas, pat ja tās ir pagaidu; norīkot komandu mentorus vai kapteiņus, lai veicinātu vienaudžu līderību; mudināt komandas dziedāt dziesmas, veikt grupu iesildīšanos un pulcēties pēc spēles; rīkot regulārus nelielus pasākumus (piemēram, komandas piknikus, talkas), lai veidotu attiecības. Jaunieši ir vairāk motivēti palikt iesaistīti, ja jūt, ka pieder kaut kam lielākam nekā tikai spēle;

- *Motivējiet dalību* – atalgojiet pastāvību un centienus: piešķiriet sertifikātus, medaļas vai nelielas balvas ne tikai uzvarētājiem, bet arī visvairāk progresējušajam spēlētājam, labākajai komandai vai godīgākajiem un cieņpilnākajiem spēlētājiem; izmantojiet „lojalitātes kartes” sistēmu (piemēram, apmeklējiet 5 turnīrus un saņemiet bezmaksas aprīkojumu vai uzkodas); izceliet spēlētājus sociālajos tīklos vai uz slavas sienas. Atzinība veicina motivāciju – īpaši jauniešiem, kuri ne vienmēr ir uzmanības centrā;
- *Ļaujiet dalībniekiem veidot pieredzi* – dodiet dalībniekiem iespēju izteikties un justies atbildīgiem: izveidojiet jauniešu konsultatīvo grupu, kas palīdzētu kopīgi izstrādāt aktivitātes un noteikumus; regulāri lūdziet atsauksmes, izmantojot vienkāršas aptaujas vai atklātas diskusijas; ļaujiet viņiem ieteikt spēļu formātu, mūzikas atskaņošanas sarakstu vai svinību idejas. Dalībnieku iesaistīšana lēmumu pieņemšanā palielina viņu atbildības sajūtu un apņēmību;
- *Izmantojiet digitālos iesaistīšanās rīkus* – palieciet sasniedzami un redzami tiešsaistē: izveidojiet WhatsApp vai Telegram grupu dalībniekiem un vecākiem (ar skaidriem noteikumiem); regulāri publicējiet atjauninājumus, fotogrāfijas, spēļu rezultātus un sveicienus sociālajos tīklos; izmantojiet bezmaksas platformas, piemēram, Canva vai Instagram Reels, lai izceltu jautrus mirkļus vai „Nedēļas spēlētāju”. Jaunieši ir tiešsaistē – satiekoties ar viņiem tur, kur viņi atrodas, veidojas kopiena un tiek noturēts patīkams uztraukums starp pasākumiem;
- *Sadarboties ar vietējām skolām, jauniešu centriem un NVO* – sasniedziet jauniešus caur uzticamiem tīkliem: piedāvājiet ievada nodarbības vai izvietojiet skrejlapas skolās vai jauniešu klubos; organizējiet kopīgas aktivitātes ar sociālajiem darbiniekiem, kopienu līderiem vai vietējiem sporta klubiem; iesaistiet vecākus, organizējot ģimenēm draudzīgas spēļu dienas vai atvērtus turnīrus. Uzticami pieaugušie un organizācijas var palīdzēt identificēt un iedrošināt jauniešus, kuri var būt kautrīgi, riska grupā vai nezina par šādām iespējām;
- *Saistiet futbolu ar personīgo izaugsmi* – parādiet, ka futbols ir vairāk nekā tikai spēle: rīkojiet īsus seminārus par tādām tēmām kā līderība, godīga spēle, garīgā veselība vai mērķu izvirzīšana paralēli treniņiem; piešķiriet nelielas atbildības (aprīkojuma pārvaldnieks, iesildīšanās vadītājs), lai palīdzētu dalībniekiem veidot pašapziņu; sekojiet personīgajai attīstībai, ne tikai uzvarām, piemēram, “Šodien tu skrēji vairāk!” vai “Tu biji lielisks komandas biedrs”. Daudzi jaunieši, īpaši tie, kuriem ir mazāk iespēju, paliek iesaistīti, ja futbolu uztver kā veidu, kā attīstīties un gūt panākumus ārpus futbola laukuma.

1.6. Kopienų sasniegšana: turnīra popularizēšana un attiecību veidošana ar ieinteresētajām pusēm kopienās

Kopienų sasniegšana ir centieni nodrošināt pakalpojumus vai informāciju cilvēkiem, kuri dzīvo konkrētā teritorijā, vai cilvēkiem, kuri tiek uzskatīti par vienotu grupu, jo tiem ir kopīgas intereses vai sociālās grupas, kurās tie dzīvo vai pavadā laiku. Lai kopienų sasniegšanu plānotu un organizētu visefektīvākajā veidā, vispirms ir jānosaka ieinteresētās personas.

Kas ir mūsu ieinteresētās personas?

Veiksmīgā futbola turnīra organizēšanas procesā ir dažādas ieinteresētās personas. Ieinteresētās personas var būt:

- Nevalstiskās organizācijas (NVO);
- Valsts iestādes;
- Korporatīvie sponsori;
- Vietējās kopienas;
- Individīdi un organizācijas ārpus kopienām, kuriem ir īpaša interese par šo tēmu;
- Vietējās skolas un tamlīdzīgas iestādes.

Ieinteresētās personas var būt organizācijas iekšējās vai ārējās personas. Iekšējās ieinteresētās personas ir cilvēki, kuru interese par organizāciju izriet no tiešām attiecībām, piemēram, nodarbinātības, īpašumtiesībām vai ieguldījumiem. Ārējās ieinteresētās personas nestrādā tieši organizācijā vai ar to, bet tās ietekmē organizācijas darbības un darba rezultāti. Piegādātāji, kreditori un sabiedrības interešu grupas tiek uzskatītas par ārējām ieinteresētajām personām.²¹

Katram veiksmīgam futbola turnīra organizēšanas procesam ir nepieciešama **ieinteresēto personu analīze**, kas ietver trīs secīgus posmus:

1. Visu iespējamo iesaistāmo ieinteresēto personu identificēšana un nosaukumu piešķiršana (prāta vētras metode);
2. Visu identificēto ieinteresēto personu analīze (to vajadzības, mērķi, tīklojumi, pieejamie resursi, citi aspekti un to varas un interešu attiecību definēšana);
3. Kopīgo vajadzību un interešu starp dažādajām ieinteresētajām personām noteikšana, lai izstrādātu komunikācijas plānu.

²¹ Investopedia, <https://www.investopedia.com/terms/s/stakeholder.asp>

Avots: Projectmanagement.com <https://www.projectmanagement.com/wikis/368897/stakeholder-analysis--using-the-power-interest-grid>

Kāds ir labākais veids, kā popularizēt turnīru un veidot attiecības ar ieinteresētajām personām kopienās?

Ielu futbola turnīra popularizēšana un ciešu attiecību veidošana ar ieinteresētajām personām kopienās ir būtiska panākumu un ilgspējas nodrošināšanai.

Var izmantot divu-daļu stratēģiju, kas apvieno gudru kopienas sasniegšanu ar nozīmīgu partnerību veidošanu:

- **1. DAĻA: Efektīva turnīra popularizēšana**

(1) *Mērķtiecīga informācijas izplatīšana* – skolas un jauniešu centri – lūdziet viņiem palīdzēt izplatīt skrejlapas, sūtīt e-pastus vai publicēt informāciju uz ziņojumu dēļiem; Kopienas Facebook/Instagram lapas (publicējiet spilgtus attēlus un īsus video); Vietējās WhatsApp/Telegram grupas (dalieties ar īsiem uzaicinājumiem ar skaidru aicinājumu rīkoties); Skrejlapas vietās ar lielu cilvēku plūsmu (veikalos, konditorejās, sporta zālēs, parkos, baznīcās/mošējās);

(2) *Pievilcīgi ziņojumi* – izmantojiet vienkāršu, draudzīgu valodu (piemēram, “Nāc spēlēt. Nāc uzmundrināt. Pievienojies jautrībai!”), izceliet galvenās atrakcijas (bezmaksas reģistrācija vai balvas, godīga spēle un iekļaujoša vide, ēdiens, mūzika vai īpaši viesi) un iekļaujiet kontaktinformāciju un QR kodu, lai reģistrētos tiešsaistē;

(3) *Jauniešu iesaistīšana reklāmā* – lūdziet jauniešiem dalīties ar plakātiem un video ar draugiem vai tiešsaistē un iesaistiet viņus zīmola izstrādē (piemēram, nosaukums, logotips, plakāts);

- **2. DAĻA: Attiecību veidošana ar ieinteresētajām personām kopienās**

(1) *Identificējiet un sazinieties ar galvenajām ieinteresētajām personām* – skolām (piedāvāji saistīt futbolu ar fizisko audzināšanu vai skolas garu), pašvaldību iestādēm vai jaunatnes departamentiem (lūdziet loģistikas atbalstu vai atzinību), vietējiem uzņēmumiem (ierosiniet

abpusēji izdevīgu sponsorēšanu, piemēram, logotipu uz kreklīm, stendi pasākumā), policiju vai drošības dienestiem (iesaistiet tos pūļa drošības nodrošināšanā vai mentoru lomā) un NVO un jaunatnes organizācijām (aiciniet sadarboties informācijas izplatīšanā vai apmācībā);

(2) *Pasākumu pozicionējiet kā ieguldījumu kopienā* – uzsveriet jauniešu attīstību, iekļaušanu un pozitīvu iesaistīšanos, parādiet, kā pasākums novērš augsta riska uzvedību, veicina kopienas lepnumu un var kļūt par ikgadēju tradīciju, piedāvāji ieteiktajām personām lomas (stendu telpu, kopīgu zīmolu, vieslektoru vietas vai brīvprātīgo iespējas);

(3) *Turpinājums un atzinība par atbalstu* – izsakiēt publisku pateicību partneriem (sociālajos tīklos, pasākuma laikā), pēc pasākuma nosūtiet partneriem vienkāršu pasākuma atskaiti vai fotokolāžu, lai parādītu to ietekmi, uzaiciniēt partnerus uz pasākuma pārskatu vai atsauksmju sesiju.

1.7. Komunikācija: sociālo mediju izmantošanas nozīme un ietekme, sociālo mediju tendenču izmantošana, podkāsti, nozīmīgu personu iesaistīšana projekta aktivitātēs

Komunikācija veicina izpratni un interesi, piesaista dalībniekus, brīvprātīgos un sponsorus, stāsta jūsu stāstu - futbols kā instruments sabiedrības pārmaiņām, veido pozitīvu sabiedrības tēlu un ilgtermiņa atbalstu.

Sporta pasākumu mārketinga vienkāršākajā izpratnē ir veids, kā organizatori reklamē pasākumu, novērtē kopienas ieinteresētās personas un gūst ieņēmumus. Efektīvas pasākuma mārketinga kampaņas atslēga ir pareizi **identificēt mērķauditoriju un radīt pieredzi, kas paliek** dalībnieku atmiņā. Labākie, visradošākie pasākumi rada mijiedarbību, kas ne tikai pozitīvi atspoguļojas uz zīmolu, bet arī rada ažiotažu ilgi pēc pasākuma beigām. **Pasākumi ir par pieredzi.** Un mārketinga speciālisti spēlē galveno lomu šīs pieredzes nodrošināšanā.

Lai identificētu pareizo mērķauditoriju savam pasākumam, jums jāuzdod sev daži jautājumi:

- Kāda veida pasākumu jūs organizējat? (jums jāzina, vai pasākums ir orientēts uz dalībniekiem vai uz plašāku auditoriju, tostarp skatītājiem vai faniem);
- Noteikt mērķauditoriju – kas tie ir (vecums, dzimums, izglītības līmenis utt.);
- Kāda veida mediju viņi patērē? Kāda veida produktus viņi lieto? Cik bieži?

Mēs varam sasniegt mērķauditoriju ar plakātiem, skrejlapām, pastkartēm, tiešajiem pasta sūtījumiem, reklāmu plašsaziņas līdzekļos, tostarp drukātajos plašsaziņas līdzekļos, radio un televīzijā, sociālajos tīklos un āra reklāmā, tostarp uz reklāmas stendiem, autobusu sānos, plakātu vietās un ielu dekorācijās, preses relīzēs, preses konferencēs un citos publicitātes pasākumos.

Īss ceļvedis, kā izmantot komunikācijas spēku un iespējas, jo īpaši sociālos tīklos, izmantojot aktuālās tendences, podkāstus un atpazīstamu personību atbalstu, sava ielu futbola projekta vai turnīra atpazīstamības veicināšanai:

- **sociālie tīkli** ir mūsdienu komunikācijas modernā platforma. Ir dažādas platformas, kurām piešķirt prioritāti: *Instagram* un *TikTok* – vislabāk piemērotas jauniešu iesaistīšanai (izmantojiet *Reels*, *Stories*, *Challenges*); *Facebook* – noderīgs, lai sasniegtu ģimenes, skolas un kopienu līderus; *YouTube* – svarīgākie notikumi, intervijas vai mini dokumentālās filmas; *WhatsApp/Telegram* – lieliski piemērots organizēšanai, atgādinājumiem un kopienas tērzēšanai; satura ziņā vienmēr darbojas izaicinājumi, reālu dalībnieku stāsti, *GIF*/memes un tamlīdzīgi;
- **Podkāsti** – padziļināta stāstīšana – ir kļuvusi par populāru pieeju mērķa grupas izglītošanai. Mēs varam sākt īsu ikmēneša podkāstu, kurā piedalās jaunieši, treneri vai brīvprātīgie ielu futbolā. Ir pieejamas bezmaksas platformas, piemēram, *Spotify*, podkāsta veidotājiem vai vadītājiem. Vai arī sadarbojieties ar vietējiem podkāsta veidotājiem un piedāvājiēt savuprojektu kā viesu stāstu. Tēmas var būt dažādas – kā futbols mainīja manu dzīvi, sievietes ielu futbolā, futbols pēc konflikta vai migrācijas un tamlīdzīgi;
- **Atpazīstamas personības** (influenceri un iedvesmojošas personas) – uzaiciniet vietējo sportistu, mūziķi vai jauniešu influenceri apmeklēt vai atbalstīt pasākumu; lūdziet influenceriem un iedvesmojošām personām publicēt īsu video uzaicinājumu vai atsauci ar tēmturi #, iesaistiet viņus apbalvošanas ceremonijās vai mentoru lomās, izmantojiet viņu sociālo kapitālu, lai pastiprinātu savu vēstījumu, un tamlīdzīgi. Pat neliela mēroga influenceri (1000–10 000 sekotāju) var būt ļoti ietekmīgas, ja tās ir uzticamas kopienā.

Daži padomi:

- publicējiet regulāri: vismaz 3–5 reizes nedēļā turnīra/pasākuma organizēšanas aktīvā fāzē, bet, ja iespējams, biežāk, jo tas vienmēr radīs papildu vērtību;
- izmantojiet vizuālu stāstīšanu: aizkulises, darbības kadri, pārvērtību stāsti;
- izmantojiet atbilstošus tēmturus;
- iesaistieties: atbildiet uz komentāriem, uzdodiet jautājumus publikācijās, rīkojiet aptaujas vai izaicinājumus
- pielāgojiet tendences savam vēstījumam – apvienojiet jautrību ar mērķi (iekļaušana, godīga spēle, daudzveidība);
- izveidojiet satura kalendāru: plānojiet ierakstus atbilstoši galvenajiem datumiem (reģistrācijas sākums, turnīra diena, pasākuma galvenie notikumi);
- vienmēr norādiet un atzīmējiet dalībniekus fotogrāfijās/video (ar viņu piekrišanu);
- atzīmējiet cilvēkus, nevis tikai rezultātus – dalieties ar cilvēciskiem stāstiem par komandas darbu, progresu un iekļaušanu.

Ghetto Futbols piemērs

Komunikāciju ir vieglāk plānot, ja ir noteikti virzieni, kurus vēlaties ievērot. Mūsu gadījumā tie ir:

- Sociālie tīkli – izveidota aktīva klātbūtne sociālo tīklu platformās, tiek izmantoti tēmturi un sadarbojamies ar influenceriem;
- Tradicionālais mārketing – izvietojam plakātus stratēģiskās vietās un sadarboties ar vietējiem medijiem;
- Biļešu tirdzniecība – padaram pirkšanas procesu vienkāršu un piedāvājam dažādas biļešu kategorijas;
- Tieša komunikācija – uzturam kontaktu ar dalībniekiem un sūtam atgādinājumus un jaunākās ziņas

1.8. Līdzekļu piesaistīšana pasākumiem (sponsorēšana, dotācijas, pūļa finansējums, ienākumi)

Līdzekļu piesaistīšana sporta pasākumiem – īpaši kopienu vai vietējo interešu grupu pasākumiem, piemēram, ielu futbola turnīriem – var būt radoša, daudzveidīga un iesaistoša. Atkarībā no vietējās situācijas var būt dažādas pieejas līdzekļu piesaistīšanai. Tomēr ir arī vispārīgas prakses līdzekļu piesaistīšanai sporta pasākumiem kopumā un ielu futbola turnīriem jo īpaši.

Labākā pieeja līdzekļu piesaistīšanai ir **apvienot dažādus avotus** un nepaļauties tikai uz vienu avotu. Tas ļaus samazināt risku, ka līdzekļi netiks saņemti pietiekamā apjomā vai laikus pirms izdevumu rašanās. Jo vairāk cilvēku iesaistīsies līdzekļu piesaistīšanā, jo lielāks panākums ir iespējams īsākā laikā. Ja līdzekļu piesaistīšanai ir tikai viena persona ar ierobežotu laiku, nepieciešamo resursu iegūšanai būs nepieciešams vairāk laika. Dažu finansētāju prasības noaka, ka darbs pie dokumentu sagatavošanas jāsāk ilgu laiku pirms pieteikšanās līdzekļu saņemšanai – tas var būt pat 10–12 mēneši iepriekš, bet daži finansētāji aizņems tikai 1–2 dienas, lai saņemtu pietiekamus līdzekļus.

Finansējuma avoti lielā mērā būs atkarīgi no pasākuma veida un apjoma. Piemēram, valsts mēroga turnīra organizēšanai var būt pieejami vietējo, reģionālo vai valsts iestāžu piešķirtie līdzekļi. Savukārt, vietējo turnīru finansēšana būs vairāk saistīta ar vietējo kopienu, uzņēmējiem un pašvaldību.

Ja finansējums ir ierobežots, varat apsvērt personīgu pārstāvību. Piemēram, varat veikt prezentācijas skolās, Tirdzniecības kamerā vai īpašās grupās. Var izmantot sociālos tīklus, lai veicinātu informētību par pasākumu. Ļaujiet citiem popularizēt pasākumu, daloties ar informāciju savos tīklos. Paralēli jāveic arī svarīgs publicitātes darbs – informējiet medijus par pasākuma nozīmi sabiedrībai.

Finansējuma piesaistīšanas metodes, kas ir piemērotas sporta pasākumiem kopumā:

- 1) *Sponsorēšana* – vietējie uzņēmumi (sporta klubi, sporta veikali, kafejnīcas) sponsorē komandas, trofejas vai zīmolu. Jo tuvāk pasākuma norises vietai/dalībniekiem, jo lielākas izredzes piesaistīt sponsorus. Starptautiskiem pasākumiem/turnīriem pareizākais veids ir

piesaistīt starptautiskus uzņēmumus. Jūs varat piedāvāt tiem logotipus uz kreklīm, baneriem, sociālajos tīklos, standu vietu pasākumā vai nosaukuma tiesības (piemēram, „Uzņēmuma X kauss”);

- 2) *Reģistrācijas maksa* – ir iespējams noteikt nelielu reģistrācijas maksu komandām vai atsevišķiem dalībniekiem. Tāpat varat piedāvāt atlaides par agrīnu reģistrāciju vai grupu piedāvājumus, vai iekļaut papildus pakalpojumus, piemēram, T-krekļus vai ēdināšanas kuponus;
- 3) *Preču tirdzniecība* – sagatavojiet un pārdodiet preces ar pasākuma logotipu: T-krekļus, aproces, ūdens pudeles, cepures un ierobežotā tirāžā izdotas preces. Lai gūtu vislielāko labumu, mēģiniet sadarboties ar vietējo tipogrāfiju, kas piedāvā izgatavot preces par zemām cenām;
- 4) *Biļešu pārdošana (skatītājiem)* – var noteikt nelielu ieejas maksu skatītājiem, piemēram, ģimenes/grupu cenas vai vietas pie skatuves;
- 5) *Ēdienu un dzērienu stendi* – varat organizēt uz kodu un dzērienu pārdošanu – uzaiciniet ēdināšanas furgonus un iekasējiet no tiem maksu, vai sadarbojieties ar vietējiem pārdevējiem un iekasējiet procentus vai fiksētu maksu par vietu;
- 6) *Izlozes un loterijas* – piedāvājiet jaunas balvas (sporta inventārs, pasākuma biļetes, dāvanu kartes), iepriekš tās iegādājoties vai sadarbojoties ar sponsoriem, kas ziedo balvas. Izlozes biļetes var pārdot tiešsaistē un uz vietas, iepriekš vai pasākuma laikā;
- 7) *Tiešsaistes pūļa finansējums (crowd-funding)* – var izmantot dažādas platformas, piemēram, *GoFundMe*, *Kickstarter* vai *Facebook Fundraisers*, vai arī izveidot vietējo platformu un pārvaldīt to citiem, tostarp saņemot procentus no citiem pūļa finansējuma vācējiem;
- 8) *Ziedojumu vākšanas pasākumi kopienās* – iespēja strādāt pie ziedojumu vākšanas pirms pasākuma, piemēram, sporta viktorīnu vakari; mini turnīri vai izstādes; automašīnu mazgāšana vai cepumu tirdzniecība ar komandas dalību utt.;
- 9) *Dotāciju pieteikumi* – varat pieteikties sporta attīstības, jaunatnes vai iekļaušanas dotācijām no vietējās pašvaldības, sporta federācijām, NVO vai fondiem, kas atbalsta sociālās pārmaiņas ar sporta palīdzību. Nepieciešamas labas pieteikumu rakstīšanas prasmes un izpratne par vispārējiem terminiem (piemēram, ilgtspējība, sociālā iekļaušana, digitalizācija un tamlīdzīgi). Kultūras apmaiņai, integrācijai vai starpkultūru mācībām ir pieejams vairāk līdzekļu nekā tiešam atbalstam sporta pasākumiem/turnīriem, bet viss ir atkarīgs no tā, kā tiek prezentēta ideja;
- 10) *Tieši piešķirti valsts budžeta līdzekļi* – ja pieteikumu iesniedzat tieši vietējai pašvaldībai vai ministrijai (sporta, veselības vai citai), varat saņemt arī valsts budžeta līdzekļus. Šis ir ilgs un

īpašs process, kas jāveic saskaņā ar valsts tiesību aktiem, bet tas ir ļoti noderīgs sporta pasākumiem kopumā;

- 11) *Līdzekļu vākšana, izmantojot spēļošanu kā metodi* – pasākuma laikā (vai pat iepriekš) var organizēt sistēmu “Sponsorē mērķi” (ziedotāji apņemas ziedot naudu par katru gūto vārtu) vai “Soda izaicinājums” – skatītāji maksā, lai izpildītu soda sitienu pret vārtsargu.

Tās ir tikai dažas no iespējam līdzekļu piesaistīšanai.

Ja organizatoriem ir pietiekami daudz cilvēkresursu, noteikti ir iespējams strādāt visos līdzekļu piesaistīšanas virzienos. Taču, ja cilvēkresursi ir ierobežoti, labākais risinājums ielu futbola pasākumos/turnīros ir šāda līdzekļu piesaistīšanas pieeja:

- *reģistrācijas maksa* – pat neliela reģistrācijas maksa palielina turnīra budžetu. Lai turnīrs būtu pieejams, reģistrācijas maksa jānosaka ļoti zema;
- *tieša budžeta piešķiršana* – pašvaldības (vai valsts) parasti labprāt atbalsta sporta pasākumus, kas notiek to teritorijā (vai valstī – starptautisku pasākumu gadījumā). Organizatoriem jāņem vērā, ka, lai pieteiktos budžeta piešķiršanai nākamajam budžeta gadam, visi pieteikumi un lobēšanas darbs jāveic gadu pirms piešķiršanas. Budžeta piešķiršana var būt tieša piešķiršana vai iepirkuma procedūra;
- *projektu konkursi* – dalība projektu konkursos (pašvaldības, valsts, Eiropas Savienība vai tamlīdzīgi) var ilgt 2–3 gadus. Tāpēc šāda pieeja jāplāno ilgu laiku pirms turnīra norises;
- *sponsorēšana* – jo redzamāki jūs kļūsi, jo pievilcīgāki jūs būsiem sponsoriem. Tas ir virziens, kurā jānododas, lai iegūtu vismaz balvas uzvarētājiem.

Neatkarīgi no izvēlētās pieejas, lai gūtu panākumus, ir jāveic konkrētas darbības:

- 1) Nnosakiet pasākuma/turnīra mērķi, lai līdzekļu vākšana būtu mērķtiecīga;
- 2) Izveidojiet pasākuma/turnīra grafiku, norādot veicamās aktivitātes un to veikšanas laiku;
- 3) Izveidojiet skaidru budžetu, kurā norādīts, kā tiks izmantoti līdzekļi (caurskatāmība veicina uzticību);
- 4) Izstrādājiet līdzekļu piesaistīšanas stratēģiju – kur un kad jūs pieteiksieties finansējumam; kāds ir jūsu rīcības kodekss līdzekļu piesaistīšanai (sarkanās līnijas); kurš būs atbildīgs par ko; termiņi, kad jāveic uzdevumi; mārketinga plāns (reklāma sociālajos tīklos, plakāti, partnerības un tamlīdzīgi); kā un kad jūs pateiksieties atbalstītājiem (tam var būt nepieciešama atsevišķa budžeta pozīcija).

Atcerieties, ka svarīgākais līdzekļu piesaistīšanas panākumiem ir:

- Pozitīva attieksme (ne visas līdzekļu piesaistīšanas iniciatīvas ir veiksmīgas uzreiz);
- Labs laika plānojums (pietiekami daudz laika pirms pasākuma/turnīra, piemērots laiks gadā utt.);

- Persona, kas atbild par līdzekļu vākšanu (kas var radīt izmaksas, pirms līdzekļu vākšana ir sākta).

Ghetto Futbols stāsts

13 gadu pastāvēšanas laikā Ghetto Futbols ir spēlējuši daudzi esoši un topoši uzņēmēji, kuri fiziski un mentāli attīstījušies uz futbola laukuma un tic Ghetto Futbols projekta nozīmei. Viens no viņiem ir uzņēmuma „www.lampa.lv” vadītājs. Viņš sāka spēlēt Ghetto Futbols, kad bija apmēram 20 gadu vecs. Tajā pašā laikā viņš sāka savu uzņēmējdarbību. Kad uzņēmums izauga un paplašinājās tā finanšu iespējas, viņš nolēma atbalstīt Ghetto Futbols attīstību, kļūstot par sponsoru un saņemot reklāmas iespējas Ghetto Futbols pasākumos.

Papildu lasāmviela:

- YDF Rokasgrāmata sporta pasākumu vadībai, Deutsche Gesellschaft Internationale Zusammenarbeit (GIZ), 2011

https://www.saferspaces.org.za/uploads/files/YDF_Manual_for_Sports_Event_Management.pdf

2. Uzticības un partnerattiecību veidošana pāri robežām

2.1. Starpkultūru komunikācijas pamati

Komunikācija plašā nozīmē ir „dalīšanās un izpratne par nozīmi” vai „kopīgā izveide” (Pearson & Nelson, 2000). Kultūra ir apgūts kopīgu uzskatu, vērtību, normu un sociālo prakšu kopums, kas ietver lielas cilvēku grupas uzvedību (Lustig & Koester, 2005). Apvienojot abus, tehniski varam teikt, ka - starpkultūru komunikācija ir ziņojumu sūtīšana un saņemšana starp valodām un kultūrām. Tā ir arī vienošanās par nozīmes izpratni cilvēku pieredzē dažādās sociālās sistēmās un sabiedrībās. Ir svarīgi izprast kultūras sistēmu, kas ir pamats, lai apstrādātu verbālas un neverbālas norādes, kas ir specifiskas konkrētai kultūrai. Parasti mēs neapzināmies daudzos veidus, kā kultūra var ietekmēt to, kā mēs klausāmies, runājam un saprotam. „Starpkultūru komunikācija notiek, kad lielas un nozīmīgas kultūras atšķirības rada atšķirīgas interpretācijas un gaidas par to, kā kompetenti sazināties” (Lusting & Koester, 2011).

Divas svarīgākās lietas starpkultūru komunikācijā (un komunikācijā kopumā) ir: aktīva klausīšanās un efektīva runāšana.

Aktīvā klausīšanās – koncentrējas uz runātāja galvenajiem punktiem (vairāk globāli nekā atsevišķi); izslēdz visus iespējamus traucēkļus (vai lūdz laiku, lai tos novērstu); pievērš vislielāko iespējamo uzmanību (kontrolē jebkādas emocionālas reakcijas, īpaši, ja kāds vārds vai frāze aizskar vai skar jutīgu tēmu); dod signālus, ka klausās pēc iespējas objektīvāk (izmanto acu kontaktu vai citus neverbālus signālus, vai pildvārdus, piemēram, jā, jā; labi; es saprotu; ko tu domā; vai līdzvērtīgus izteicienus citā valodā); ir elastīgs un atvērts, kad tiek izvirzīti jauni temati vai idejas (šīs koncepcijas praksē ir atšķirīgas atkarībā no kultūras, bet vispārējais secinājums ir, ka šīs īpašības pozitīvi ietekmē kopējo klausīšanās efektivitāti); ja kaut kas nav skaidrs, lūdz paskaidrot (kā to darīt, ir atkarīgs no valodas un kultūras; visās valodās ir veids, kā uzdot jautājumus un lūgt paskaidrojumu); apstiprina runātāja galvenos punktus (parādot, ka tie ir uztverti, apsvērti un tiek izskatīti; šāda apstiprināšana var būt verbāla, neverbāla vai abu veidu kombinācija).²²

Efektīva runāšana – izmantojiet precīzu valodu (t. i., pareizi ievērojiet gramatikas noteikumus) un runājiet brīvi (t.i., runājiet vienmērīgi, ar atbilstošām pauzēm); pielāgojiet runu konkrētajai auditorijai un saziņas mērķim. Efektīva runāšana ir definēta kā runāšana tādā veidā, ka jūsu vēstījums tiek dzirdēts un, ja iespējams, tiek rīkots atbilstoši tam. Efektīvai runāšanai ir divi galvenie elementi: tas, KO jūs sakāt, un tas, KĀ jūs sakāt. Efektīva runāšana nozīmē spēt pateikt to, ko vēlaties pateikt, tā, lai to dzirdētu un rīkotos atbilstoši.²³

²² 7 aktīvās klausīšanās metodes labākai saziņai, Verywell mind, skatīts 10.04.2025.
<https://www.verywellmind.com/what-is-active-listening-3024343>

²³ Efektīva runāšana, SkillsYouNeed, skatīts 10.04.2025. <https://www.skillsyouneed.com/ips/effective-speaking.html>

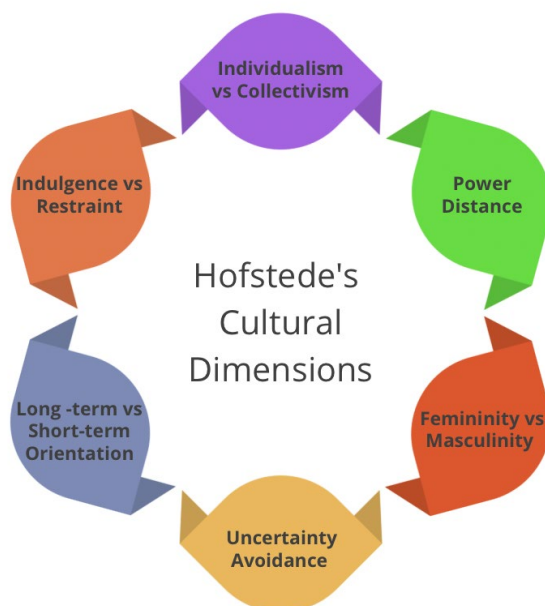
Lai attīstītu starpkultūru sadarbību, ir svarīgi attīstīt starpkultūru kompetenci, kas ir efektīva un empātiska sadarbība ar cilvēkiem no dažādām kultūrām. Tā balstās uz trim galvenajiem elementiem: *zināšanām, attieksmi un prasmēm*. Citu kultūru vērtību un uzvedības modeļu zināšanas palīdz saprast atšķirības un izvairīties no pārpratumiem vai stereotipiem. Pozitīva attieksme ietver atvērtību, cieņu un vēlmi mācīties no citiem. Prasmes ļauj pielāgoties dažādām kultūras situācijām, izmantot efektīvu saziņu un atrast risinājumus konfliktiem.

Vienu no vislabākajiem un vienkāršākajiem kultūras skaidrojumiem sniedz holandiešu sociālais psihologs profesors Gērts Hofstede:

- *Individualisms* ir pakāpe, kādā cilvēki jūtas neatkarīgi, pretstatā savstarpējai atkarībai kā lielāka kopuma locekļiem. Individuālisms nenozīmē egoismu. Tas nozīmē, ka tiek gaidītas individuālas izvēles un lēmumi. Kolektīvisms nenozīmē tuvumu. Tas nozīmē, ka cilvēks „zina savu vietu” dzīvē, kas ir sociāli noteikta. Izmantojot metaforu no fizikas, cilvēki individualistiskā sabiedrībā ir vairāk kā atomi, kas lido gāzē, bet kolektivistiskās sabiedrībās – kā atomi, kas ir fiksēti kristālā;
- *Varas distance* - cik lielā mērā mazāk ietekmīgi organizāciju un institūtu (piemēram, ģimenes) locekļi pieņem un sagaida, ka vara ir sadalīta nevienlīdzīgi. Uzskata, ka šī dimensija ir cēlusies līdz ar lauksaimniecības rašanos un līdz ar to – līdz ar lielu sabiedrību rašanos. Līdz tam laikam cilvēks pazina savas grupas locekļus un vadītājus personīgi. Tas nav iespējams, ja desmitiem tūkstošu un vairāk cilvēku ir jākoordinē sava dzīve. Bez varas pieņemšanas no varas iestādēm neviena no mūsdienu sabiedrībām nevarētu funkcionēt;
- *Maskulīnisms* ir pakāpe, kādā spēka izmantošana ir sociāli atzīta. Maskulīnā sabiedrībā vīriešiem jābūt stipriem. Vīrieši ir no Marsa, sievietes no Venēras. Uzvarēt ir svarīgi abiem dzimumiem. Svarīgs ir daudzums. Liels ir skaists. Sievišķīgā sabiedrībā dzimumi ir emocionāli tuvāki. Konkurence netiek atklāti atbalstīta un ir simpātijas pret vājākiem. Tas nav saistīts ar indivīdiem, bet ar gaidītajām emocionālajām dzimumu lomām. Maskulīnās sabiedrības ir daudz atklātāk dzimumu sadalītas nekā femīnās sabiedrības;
- *Nenoteiktības izvairīšanās* attiecas uz sabiedrības toleranci pret nenoteiktību un divdomīgumu. Nenoteiktības izvairīšanās nav saistīta ne ar riska izvairīšanos, ne ar noteikumu ievērošanu. Tā ir saistīta ar trauksmi un neuzticību nezināmajam un, otrādi, ar vēlmi pēc nemainīgiem ieradumiem un rituāliem un vēlmi zināt patiesību;
- *Ilgtermiņa orientācija* attiecas uz pārmaiņām. Ilgtermiņa orientētā kultūrā pamatuzskats par pasauli ir, ka tā ir nepārtrauktas pārmaiņas procesā un vienmēr ir nepieciešams gatavoties nākotnei. Īstermiņa orientētā kultūrā pasaule būtībā ir tāda, kāda tā ir radīta, tāpēc pagātne ir

morāls kompass, un tās ievērošana ir morāli laba. Kā varat iedomāties, šis aspekts paredz dzīves filozofiju, reliģiozitāti un izglītības sasniegumus;

- *Indulgence (brīvība)* ir par labām lietām dzīvē. Brīvā kultūrā ir labi būt brīvam. Darīt to, ko liek darīt impulsi, ir labi. Draugi ir svarīgi, un dzīvei ir jēga. Ierobežotā kultūrā valda sajūta, ka dzīve ir grūta un ka pienākums, nevis brīvība, ir normāls stāvoklis.

Avots: Kultūra darba vietā, <https://cultureinworkplace.com/about-prof-geert-hofstede/>

Vairāk materiālu, ko lasīt un iepazīt, atrodami tīmekļa vietnē, kas veltīta Gērtam Hofstedem

<https://geerthofstede.com/culture-geert-hofstede-gert-jan-hofstede/6d-model-of-national-culture/>

Vēl viena pieeja, lai labāk izprastu starpkultūru komunikāciju, ir *CuPS pieeja* (Mendoza-Denton & Mischel, 2007; Mischel & Shoda, 1995; Triandis, 1994), kas skaidro, ka jebkuru cilvēku teikumu vai rīcību ietekmē viens vai vairāki aspekti: kultūra, kurai cilvēks pieder; persona kā personība; situācija, kurā notiek komunikācija.

Cita pieeja, lai labāk izprastu starpkultūru pieeju, ir *zema konteksta un augsta konteksta kultūras* (Lustig & Koester, 2006), kur:

- Zema konteksta kultūrā liela daļa no mijiedarbībā radītās nozīmes nāk no verbālās komunikācijas, nevis no neverbālām vai kontekstuālām norādēm. Komunikatori sniedz skaidras, nepārprotamas un detalizētas ziņas;
- Savukārt, augsta konteksta kultūrā liela daļa no saziņas nozīmes rodas no neverbālām un kontekstuālām norādēm. Kultūras ar augsta konteksta orientāciju parasti izmanto mazāk vai

vairāk daudznozīmīgu verbālo saziņu un prasa saziņas dalībniekiem pievērst lielu uzmanību neverbālajām norādēm un ņemt vērā konteksta ietekmi uz vēstījumu.

Mūsdienās galvenie dokumenti, kurus starptautiskā līmenī ievēro iestādes un organizācijas, ir ANO Vispārējā deklarācija par kultūras daudzveidību (pieņemta 2001. gada 2. novembrī) un UNESCO Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu (pieņemta 2005. gada 20. oktobrī). Šie dokumenti ir vērsti uz cilvēktiesību un pamatbrīvību pilnīgu īstenošanu, ņemot vērā, ka globalizācijas process, ko veicina jauno informācijas un komunikāciju tehnoloģiju straujā attīstība, kaut arī rada izaicinājumus kultūras daudzveidībai, rada apstākļus atjaunot dialogu starp kultūrām un civilizācijām. Šie dokumenti palīdz apzināties, ka kultūras daudzveidība rada bagātu un daudzveidīgu pasauli, kas paplašina izvēles iespējas un veicina cilvēku spējas un vērtības, un tādējādi ir galvenais dzinējspēks ilgtspējīgai attīstībai kopienām, tautām un valstīm.

2.2. Efektīva pārrobežu sadarbība

Efektīva pārrobežu sadarbība ir process, kurā veiksmīgi tiek strādāts, pārvarot valstu, kultūras, tiesiskās un organizatoriskās robežas, lai sasniegtu kopīgus mērķus. Tas nav tikai darbs kopā — tas ir darbs, kas balstās uz uzticēšanos, iekļaušanu, produktivitāti un ilgtspējību, neskatoties uz atšķirībām kontekstā, sistēmās vai komunikācijas normās.

2.2.1. Veiksmīgas sadarbības galvenie elementi

- *Uzticēšanās un savstarpēja cieņa starp partneriem*

Uzticības veidošana starptautiskajā sadarbībā ir būtiska — tā ir pamats efektīvai sadarbībai, ilgtermiņa partnerībām un nozīmīgai ietekmei. Uzticība neveidojas nejauši — tā ir stratēģiski jāveido un pastāvīgi jākopj.

Ielu sporta pasākumu organizēšanā ir iesaistīti daudzi dalībnieki un ieinteresētās personas, tostarp organizatori, vietējās iestādes, sponsori, mediju partneri un brīvprātīgie. Uzticēšanās ir pamats, kas nodrošina, ka visi pilda savus pienākumus, sākot no atļauju saņemšanas līdz finansējuma un loģistikas atbalsta nodrošināšanai — uzticēšanās ir jebkuras veiksmīgas partnerības stūrakmens. Ja partneri uzticas viens otram, komunikācija noris efektīvāk, samazinot pārpratumus un kavējumus. Uzticēšanās veidojas laika gaitā, pateicoties konsekventai rīcībai, pārredzamībai un uzticamībai. Uzticēšanās nodrošina, ka visas puses jūtas drošas savās attiecībās, ļaujot atklāti komunicēt un sadarboties, nebaidoties no izmantošanas vai nodevības.

Savstarpēja cieņa nozīmē katra partnera unikālā ieguldījuma, pieredzes un viedokļa novērtēšanu. Tas veicina vidi, kurā var brīvi dalīties ar idejām un konstruktīvi risināt konfliktus:

- *Uzticības veidošana*: skaidri definējiet lomas un atbildības, lai izvairītos no pārpratumiem. Konsekventi pildiet saistības un nekavējoties informējiet par jebkādam grūtībām vai kavējumiem;
- *Cieņas veicināšana*: atzīstiet katra partnera stiprās puses un ieguldījumu. Veiciniet atklātu dialogu, kurā tiek uzklauti un vienlīdzīgi ņemti vērā visi viedokļi. Lietojiet arī valodu, kas atspoguļo vienlīdzību, cieņu un savstarpēju cieņu.

- *Skaidra un pārredzama komunikācija*

Efektīva komunikācija ir sadarbības pamats. Efektīva komunikācija ir skaidra un pārredzama komunikācija. Skaidra komunikācija nodrošina, ka visi saprot savus pienākumus, kopīgos mērķus un gaidas, bet pārredzamība veicina uzticēšanos, informējot visas puses par notikumiem, problēmām un iespējām:

- *Pārredzamība* – atklāti dalieties gan panākumos, gan izaicinājumos, lai veicinātu uzticamību; izmantojiet tādas metodes kā regulāras atjauninātas ziņas vai kopīgas platformas, lai nodrošinātu, ka visiem ir piekļuve tai pašai informācijai; dalieties informācijā atklāti, regulāri un skaidri; izvairieties no žargona un nodrošiniet valodas pieejamību (tulkošana, vienkārša angļu valoda, u.c.); informējiet visus partnerus un iesaistiet tos galveno lēmumu pieņemšanā; pārredzamība finanšu un pārvaldības jomā arī ir daļa no darba, kas jānodrošina (piemēram, kopīgi finanšu pārskati, budžeti un lēmumi, izvairoties no varas nelīdzsvarotības resursu sadalē);
- *Skaidrība* – izmantojiet īsus ziņojumus, lai nodrošinātu, ka instrukcijas, atjauninājumi vai atsauksmes ir saprotamas visām pusēm. Precizēšana un pārfrāzēšana nav neuzticēšanās izpausme, bet gan vēlme jau sākumā novērst jebkādas iespējamās pārpratumus.

Starptautiskajā sadarbībā komunikācija nav tikai par to, ko jūs sakāt, bet arī par to, kā, kad un kāpēc jūs to sakāt. Atšķirības valodā, kultūrā, vērtībās un organizācijas sistēmās var veicināt vai kavēt sadarbību. Tāpēc noteiktu komunikācijas paņēmieni apguve ir panākumu atslēga. Daži **efektīvi komunikācijas paņēmieni**, kurus var apgūt un izmantot, lai sasniegtu panākumus:

- 1) *Atsauksmju mehānismi* – izveidojiet kanālus un termiņus regulārām atsauksmēm, lai savlaicīgi risinātu problēmas un uzlabotu partnerību, radot drošu vidi atsauksmēm (anonīmas aptaujas, atklāti forumi, individuālas sarunas) un regulāri sniedzot rakstiskus kopsavilkumus visiem partneriem;
- 2) *Tiešsaistes komunikācijas/sadarbības rīki* – izmantojiet komandas komunikācijas rīkus, piemēram, *WhatsApp*, *Asana*, *Trello*, *Slack* un tamlīdzīgus, kā arī kopīgu piekļuvi dokumentiem (labā izvēle ir *Google Docs*). Labāk ir saņemt 10 ziņas, kas nav tieši saistītas ar jums, nekā palaist garām kādu svarīgu;

3) *Kopīgi pasākumi* – tie var būt kopīgi mācību un kapacitātes stiprināšanas pasākumi vai kopīgas projektēšanas un budžeta plānošanas norises klātienē vai tiešsaistē.

- *Kopīgi mērķi un vīzija*

Kopīga vīzija vieno visus partnerus kopīgam mērķim, nodrošinot, ka centieni ir koordinēti, nevis sadrumstaloti. Kopīgi mērķi nodrošina skaidru sadarbības virzienu un palīdz saglabāt motivāciju grūtību gadījumā:

- Kopīgu mērķu definēšana: kopīgi identificējiet mērķus, kas ir izdevīgi visām pusēm. Piemēram, pasākumu plānošanā tas varētu nozīmēt sabiedrības iesaistīšanās palielināšanu vai konkrētu apmeklētāju skaita sasniegšanu;
- Saskaņošana: regulāri pārskatiet mērķus, lai nodrošinātu to saskaņotību atbilstoši apstākļu izmaiņām. Tas palīdz saglabāt koncentrēšanos uz partnerības galveno mērķi;
- Atbildība: piešķiriet konkrētas atbildības jomas saistībā ar šiem mērķiem, lai nodrošinātu, ka visi efektīvi piedalās.

- *Elastība un pielāgošanās spēja*

Dinamiskā vidē, piemēram, pasākumu vadībā, elastība un pielāgošanās spēja ir ļoti svarīga, lai varētu rīkoties ar negaidītām izmaiņām vai izaicinājumiem.

Elastība ir tikpat svarīga, jo ielu sporta pasākumos bieži rodas neparedzēti izaicinājumi, piemēram, laika apstākļu izmaiņas, dalībnieku skaita svārstības vai aprīkojuma darbības traucējumi. Spēja ātri pielāgoties un pieņemt kopīgus lēmumus reālajā laikā ļauj pasākumiem norisināties saskaņā ar plānu un rada pozitīvu pieredzi visiem iesaistītajiem. Uzticēšanās un pielāgošanās spējas līdzsvars nodrošina ilgstošas attiecības un veiksmīgu turpmāku sadarbību.

Elastība nozīmē gatavību nepieciešamības gadījumā mainīt plānus, bet pielāgošanās spēja nodrošina izturību mainīgos apstākļos:

- Proaktīva plānošana: paredziet iespējamās problēmas, izstrādājot ārkārtas rīcības plānus;
- Atvērtība: esiet gatavi apsvērt jaunas idejas vai pieejas, kas var rasties sadarbības laikā;
- Nepārtraukta mācīšanās: mācīties no iepriekšējās pieredzes, lai uzlabotu pielāgošanās spējas nākotnē. Piemēram, analizēt, kas iepriekšējos pasākumos ir bijis veiksmīgs un ko varētu uzlabot.

2.2.2. Pārrobežu sadarbības priekšrocības

- *Paplašina sasniedzamību un ietekmi*

Pārrobežu sadarbība ļauj pasākumiem piesaistīt plašāku un daudzveidīgāku auditoriju, radot plašāku platformu līdzdalībai un publicitātei. Šī paplašinātā sasniedzamība stiprina pasākuma reputāciju un ietekmi, veicinot pozitīvu tēlu rīkotājai organizācijai un piesaistot vairāk sportistu, skatītāju un

partneru no dažādiem reģioniem. Pārrobežu partnerības bieži ietver resursu, piemēram, finansējuma, zināšanu vai infrastruktūras, apvienošanu. Tas ļauj projektiem sasniegt lielāku mērogu un efektivitāti, nekā tie varētu sasniegt atsevišķi.

- *Veicina kultūras apmaiņu*

Dalībnieku pulcēšanās no dažādām valstīm bagātina pasākumus ar dažādām tradīcijām, vērtībām un perspektīvām. Šī kultūras mijiedarbība veicina savstarpēju cieņu, sapratni un sadarbību, radot unikālu un iekļaujošu pieredzi, kas pārsniedz sporta robežas un pozitīvi ietekmē kopienas saliedētību. Pārrobežu iniciatīvu dalībnieki bieži iegūst valodu prasmes un starpkultūru kompetences, kas ir vērtīgas arvien globalizētākā pasaulē.

Sports var pārvarēt kultūras atšķirības. Ielu sports jau pēc savas būtības nojauc sociālās un kultūras barjeras, radot atvērtu un iekļaujošu vidi, kurā cilvēki no dažādiem vidusskiras slāņiem sanāk kopā, lai spēlētu, sacenstos un veidotu kontaktus. Atšķirībā no formālākām sporta vidēm, ielu sports bieži uzsver radošumu, personisko izpausmi un pieejamību, atvieglojot indivīdiem dalību bez tradicionālo noteikumu vai struktūru ierobežojumiem. Kopīgā aizraušanās ar sportu pārvar valodu atšķirības, veicinot savstarpēju cieņu un sapratni. Draudzīgā sacensībā un komandas darbā dalībnieki iemācās novērtēt dažādas perspektīvas, veidojot nozīmīgas saiknes un draudzības, kas veicina spēcīgākas un iekļaujošākas kopienas.

Dalība sporta pasākumos/turnīros veicina arī kultūras izpratni un apziņu - saprast un cienīt kultūras atšķirības **komunikācijas stilā, lēmumu pieņemšanā un sociālajās normās**. Tas arī novērš pieņēmumus, bet paredz būt zinātkāriem un atvērtiem.

- *Veido spēcīgākus tīklus un partnerības*

Pārrobežu sadarbība stiprina attiecības ar starptautiskajām ieinteresētajām personām, tostarp sporta organizācijām, sponsoriem un valdības iestādēm. Šīs partnerības var veicināt resursu kopīgu izmantošanu, kopīgi rīkotos pasākumus un zināšanu apmaiņu, kas galu galā uzlabo nākotnes projektu kvalitāti un ilgtspēju. Valdības un iestādes var mācīties no savas labākās prakses tādās jomās kā pārvaldība, izglītība vai veselības aprūpe. Veiksmīgi pārrobežu projekti bieži vien veido ilgstošas partnerības, kas laika gaitā turpina nest labumu.

- *Veicina inovāciju un radošumu*

Saskarsme ar starptautisko partneru dažādajām pieejām un svaigām idejām mudina pasākumu organizatorus ieviest inovācijas un radošus risinājumus. Šāda koncepciju apmaiņa palīdz uzlabot pasākumu formātu, ieviest jaunas tehnoloģijas un nodrošināt unikālas pieredzes, kas padara ielu sporta pasākumus dinamisku un saistošu. Sadarbojoties starptautiskā līmenī, organizācijas var piekļūt specializētām prasmēm vai tehnoloģijām, kas nav pieejamas vietējā mērogā.

- *Jauniešu iesaistīšana ir galvenais faktors globālās vienotības veicināšanā*

Jauniešu iespējošana ir būtiska globālās vienotības veicināšanā, jo viņi ir rītdienas līderi, inovatori un pārmaiņu veidotāji. Iesaistot jauniešus ielu sporta pasākumos ne tikai kā dalībniekus, bet arī kā organizatorus, brīvprātīgos un lēmumu pieņēmējus, organizācijas palīdz viņiem attīstīt līderības, komandas darba un komunikācijas prasmes, kas pārsniedz robežas. Ja jauniešiem ļauj izpausties, uzņemties atbildību un vadīt iniciatīvas, viņi kļūst par aktīviem pozitīvu pārmaiņu veicinātājiem. Globālās vienotības kontekstā šie pilnvarotie indivīdi ir vairāk gatavi veicināt iekļautību, sociālo taisnīgumu un sadarbību, stiprinot starptautiskās saites un risinot globālas problēmas. Daloties pieredzē sportā, jaunieši arī iemācās cienīt daudzveidību un strādāt kopā, lai sasniegtu kopīgus mērķus, veidojot vienotāku un mierīgāku pasauli.

2.3. Iespējamie sadarbības šķēršļi

Saskaņā ar organizāciju pieredzi, kas izmanto sportu kopumā un futbolu specifiski kā līdzekli darbā ar bērniem un jauniešiem, ir vairāki šķēršļi, kas jāņem vērā:

- *Valodas barjeras* – valodu atšķirības var izraisīt neskaidrības, pārpratumus un frustrāciju starp partneriem. Tas kļūst īpaši grūti, organizējot starptautiskus pasākumus, kuros dalībnieki, partneri vai sponsori runā dažādās valodās. Pasākumu plānošanas, juridisko līgumu un mārketinga komunikācijas tehniskos terminus var būt grūti precīzi tulkot. Lai risinātu šo problēmu, organizācijas var izmantot profesionālus tulkoņus, izveidot daudzvalodu materiālus vai izmantot tulkošanas rīkus, lai nodrošinātu, ka visi saprot viens otru. Vienkāršas un skaidras komunikācijas veicināšana var arī samazināt nesaprašanos;
- *Kultūras atšķirības* – dažādās kultūrās var būt atšķirīgas pieejas laika pārvaldībai, lēmumu pieņemšanai, konfliktu risināšanai un vadības stilam. Piemēram, dažās kultūrās tiek novērtēta tieša saziņa un punktualitāte, bet citās prioritāte tiek dota attiecību veidošanai, nevis termiņu ievērošanai. Nesaskaņotas gaidas var radīt nesaskaņas vai kavējumus pasākuma plānošanā. Šo atšķirību izpratne un respektēšana, izmantojot kultūras apmācības vai dialogu, veicina uzticēšanos un uzlabo sadarbību. Pasākumu formātu pielāgošana, lai ievērotu kultūras normas (piemēram, uzturs, ģērbšanās normas vai grafika), var arī padarīt pasākumus iekļaujošākus;
- *Sociālo tīklu algoritmi* – sociālo tīklu platformas spēlē būtisku lomu pasākumu popularizēšanā, bet to algoritmi bieži dod priekšroku konkrētiem satura veidiem (piemēram, īsiem video vai virāliem trendiem) un var ierobežot ziņu redzamību noteiktos ģeogrāfiskos reģionos vai demogrāfiskās grupās. Tas var radīt grūtības, mēģinot sasniegt dažādas auditorijas vai veicināt interesi par nišas pasākumiem. Lai to pārvarētu, pasākumu organizētājiem ir jāizveido saturs, kas ir optimizēts konkrētiem algoritmiem, jāpublicē ziņas regulāri, jāiesaistās saziņā ar sekotājiem un jāapsver maksas reklāmas iespējas. Sadarbība ar influenceriem, kuras jau ir atpazīstamas ielu sporta kopienā, arī var palielināt redzamību;

- *Lēnas atbildes* – savlaicīga komunikācija ir ļoti svarīga, plānojot pasākumus ar vairākiem partneriem, piegādātājiem vai brīvprātīgajiem. Tomēr var rasties kavējumi pārslodzes vai organizatorisku šķēršļu dēļ. Šie kavējumi var izraisīt plānošanas problēmas, neizmantotas iespējas vai neefektīvu lēmumu pieņemšanu. Skaidru komunikācijas protokolu izstrāde, tostarp atbildes sniegšanas termiņi, atbildīgo personu norīkošana un projektvadības rīku ar iebūvētu paziņojumu sistēmu izmantošana var palīdzēt optimizēt komunikāciju un samazināt atbildes sniegšanas laiku. Regulāru pārskata sanāksmju organizēšana arī palīdz visiem būt vienotiem. Laika pārvaldība ir būtisks faktors komunikācijas jomā. Sadarbības sākumā ir svarīgi vienoties par komunikācijas noteikumiem starp partneriem – komunikācijas līdzekļiem, maksimālo atbildes sniegšanas laiku, komunikācijas saturu, iesaistīto personu pienākumiem utt.;
- *Tehnoloģiskie šķēršļi* – saistībā ar iepriekšējo punktu ir svarīgi izvēlēties saziņas un sadarbības rīkus, kas ir pieejami un pieņemami visiem partneriem. Piemēram, lai izmantotu *WhatsApp*, tas jālejuplādē visiem iesaistītajiem, vai, lai izmantotu *GoogleDrive* kā koplietošanas vietu, tai jābūt pieejamai visiem;
- *Neticība un neuzticēšanās* – uzticība ir jebkuru attiecību būtiska sastāvdaļa. Bez uzticības ir grūti veidot veselīgas, ilgstošas sadarbības attiecības. Atklātība par to, kāpēc jums ir grūti uzticēties, var palīdzēt citiem labāk jūs saprast, un, komunicējot, partneri var labāk apzināties, kā viņu rīcība var tikt interpretēta. Tas nozīmē atklātību par saviem viedokļiem, domām un ierobežojumiem;
- *Psiholoģiskie šķēršļi* – Psiholoģiskie šķēršļi ir mentāli šķēršļi, kas traucē efektīvu saziņu un saprašanos starp indivīdiem. Šie šķēršļi var rasties no dažādiem faktoriem, piemēram, aizspriedumiem, iepriekšējiem uzskatiem, emocijām vai stresa, kas traucē klausīties vai nodot ziņojumus. Šo šķēršļu izpratne ir ļoti svarīga, lai uzlabotu verbālo komunikāciju un klausīšanās prasmes.

Verderbers un Makdžordžs (2016) norāda *sešus komunikācijas šķēršļus*²⁴, kas ir sadarbības šķēršļu cēlonis un kas jāņem vērā tikpat daudz kā daudzi citi komunikācijas un starpkultūru komunikācijas aspekti:

- *Trauksme*: lai gan starpkultūru situācija ne vienmēr izraisa kultūras šoku, šādās situācijās ir normāli justies neērti, satrauktam. Satraukums var padarīt saskarsmi neērtu vai likt mums izvairīties no situācijām, kas mums šķiet pārāk neierastas;

²⁴ Starpkultūru komunikācijas kompetences attīstīšana, Minnesota Libraries Publishing Project, skatīts 10.04.2025.
<https://mlpp.pressbooks.pub/interculturalcommunicationcompetence/chapter/terms/>

- *Pieņemtā līdzība vai atšķirība:* ja mēs sagaidām, ka restorāni Āzijā būs tādi paši kā ASV, mēs, visticamāk, būsīm vīlušies. Tāpat, ja mēs domājam, ka citā valstī neviens mūs nesapratīs, mēs varam palaist garām iespēju satikt cilvēkus ar līdzīgām interesēm;
- *Etnocentrisms:* pieņemot, ka mūsu kultūra ir pārāka vai svarīgāka par citām, mums būs grūti veiksmīgi sadarboties ar cilvēkiem no citām kultūrām;
- *Stereotipi:* mēs varam veidot stereotipus par cilvēkiem savā kultūrā vai par cilvēkiem no citām kultūrām. Abos gadījumos tas mums neļauj redzēt cilvēkus kā indivīdus, un mēs viņus uztveram pēc noteiktā vecuma, rases, dzimuma, spējām vai citādi. Stereotipu veidošanās ir spriedumu veidošanas process, no kura mums visiem jācenšas izvairīties;
- *Nesaderīgi komunikācijas kodi:* pat savā valodā mums var būt grūtības saprast citu cilvēku vēstījumus. Ja valodas ir atšķirīgas, tas var būt vēl grūtāk. Neverbālā komunikācija arī atšķiras dažādās kultūrās, tāpēc tā ne vienmēr ir labs verbālās komunikācijas aizstājējs;
- *Nesaderīgas normas un vērtības:* Vienas kultūras pārstāvjus var aizskart citas kultūras normas vai vērtības. Piemēram, mazāk nozīmīgas atšķirības vērtībās, piemēram, kuras pārtikas preces ir visvairāk vēlamas, var būt aizskarošas. Vai, piemēram, Indijā govis tiek uzskatītas par svētām, bet ASV liellopu gaļa tiek plaši patērēta. Atšķirīgas kultūras vērtības par paražām var izraisīt starptautiskus konfliktus.

3. Mazākumgrupu pieredzes izpratne

3.1. Sociālās kohēzijas izpratne

Sociālā kohēzija tiek skaidrota kā „sociālās sadarbības un kolektīva vienotības kvalitāte, kas definēta ģeopolitiskos terminos un izpaužas tās locekļu attieksmē un uzvedībā. Kohēzija sabiedrībā raksturojas ar noturīgām sociālajām attiecībām, pozitīvu emocionālo saikni starp tās locekļiem un kopienu, kā arī izteiktu orientāciju uz kopējo labumu”.²⁵ Citiem vārdiem sakot, sociālā kohēzija attiecas uz attiecību stiprumu un solidaritātes sajūtu kopienas vai sabiedrības locekļu vidū. Tā atspoguļo to, cik labi indivīdi un grupas sabiedrībā sadzīvo, sadarbojas un strādā, lai sasniegtu kopīgus mērķus, vienlaikus respektējot daudzveidību un risinot nevienlīdzības jautā

Sociālās kohēzijas galvenās sastāvdaļas:

- *Iekļaušana*: nodrošināt, ka visi sabiedrības locekļi, neatkarīgi no viņu izcelsmes, jūtas novērtēti un viņiem ir vienlīdzīga piekļuve iespējām un resursiem;
- *Uzticēšanās*: savstarpējas uzticēšanās veidošana starp indivīdiem, kopienām un iestādēm;
- *Līdzdalība*: aktīvas iesaistīšanās sociālās, politiskās un ekonomiskās aktivitātēs veicināšana;
- *Piederības sajūta*: kopīgas identitātes vai saiknes ar kopienu veicināšana;
- *Konfliktu risināšana*: miermīlīgu un efektīvu strīdu risināšanas un atšķirību novēršanas veidu veicināšana.

Sabiedrībās ar spēcīgu kohēziju ir mazāka varbūtība, ka tajās notiks sociālie nemieri vai konflikti, un sadarbība un uzticēšanās starp locekļiem var veicināt efektīvāku komandas darbu un ekonomikas attīstību. Cilvēki sabiedrībās ar spēcīgu kohēziju bieži vien bauda labāku garīgo un fizisko veselību, jūtas atbalstīti un saistīti, un kopienas ar spēcīgām saiknēm ir labāk sagatavotas, lai risinātu tādas problēmas kā dabas katastrofas, ekonomikas lejupslīde vai sabiedrības veselības krīzes. Sociālā kohēzija attīstās, kad cilvēki jūtas saistīti, cienīti un iegulda savstarpējā labbūtībā.

Sabiedrībā pastāv dažādas sadalījuma pakāpes, kas attiecas uz iedzīvotāju sadalījumu atsevišķās grupās, pamatojoties uz dažādiem faktoriem, piemēram, sociālekonomisko stāvokli, etnisko piederību, reliģiju, dzimumu, vecumu vai politisko piederību.

Jebkurā kopienā vai sabiedrībā var sastapties ar cilvēkiem, kas raksturojami pēc kādām pazīmēm, padarots tos par cilvēkiem ar mazākām iespējām (pat neaizsargātām grupām), attiecīgi gan programmu izstrādes, gan fiziskā ziņā.

Domājot par iekļaušanu, uzticēšanos, līdzdalību, piederības sajūtu un konfliktu risināšanu, lai veidotu saliedētu sabiedrību, jāņem vērā šādas **mazāk privileģētas grupas** (grupas ar ierobežotām iespējām):

²⁵ Dragolov, G., Ignác, Z.S., Lorenz, J., Delhey, J., Boehnke, K., Unzicker, K. Sociālās kohēzijas radara teorētiskais pamats. Sociālā kohēzija Rietumu pasaulē, Springer International Publishing, Šveice, 2016

- *Cilvēki ar invaliditāti*: jaunieši ar attīstības traucējumiem, mobilitātes ierobežojumiem, maņu (dzirdes, redzes) traucējumiem un citiem;
- *Veselības stāvoklis*: jaunieši ar hroniskām fiziskām veselības problēmām, nopietnām slimībām un/vai garīgās veselības problēmām utt.;
- *Izglītības ierobežojumi*: jaunieši ar īpašām izglītības vajadzībām vai jaunieši, kuri nav iekļauti obligātajā izglītībā, vai jaunieši, kuriem draud izslēgšana no obligātās izglītības, utt.;
- *Jaunieši no konfliktu skartām zonām*: jaunieši, kas dzīvo ciemos pie okupācijas līnijas; jaunieši no iekšzemē pārvietotām ģimenēm;
- *Kultūras faktors*: imigranti vai imigrantu ģimeņu pēcnācēji, personas, kam piešķirts starptautiskais aizsardzības statuss (bēgļi un personas ar humanitāro statusu), patvēruma meklētāji, bezvalstnieki u.c.;
- *Ekonomiskais faktors*: jaunieši ar zemu dzīves līmeni, kas ir atkarīgi no sociālās drošības sistēmas; jaunieši, kas ir ilgtermiņa bezdarbnieki vai dzīvo nabadzībā; NEET jaunieši (jaunieši, kas nestrādā, nemācās izglītības iestādē un nav iesaistīti neformālās izglītības aktivitātēs); bezpajumtnieki un citi;
- *Sociālais faktors*: jaunieši, kas cieš no diskriminācijas dzimuma, vecuma, seksuālās orientācijas, invaliditātes vai citu iemeslu dēļ; jaunieši, kas ir vardarbības un cilvēku tirdzniecības upuri; jaunieši ar ierobežotām sociālajām prasmēm un antisociālu vai augsta riska uzvedību; jaunieši bīstamā vidē un situācijās; (bijušie) notiesātie un ieslodzītie; ķīmiskā un uzvedības atkarība, tostarp jaunieši ar azartspēļu atkarību; nepilngadīgi un/vai jauni vientuļie vecāki; bāreņi; jaunieši, kas atrodas valsts aprūpē, un jaunieši, kas izņemti no valsts aprūpes, un citi;
- *Ģeogrāfiskie faktori*: jaunieši, kas dzīvo kalnainos un grūti sasniedzamos apdzīvotos punktus; jaunieši, kas dzīvo apgabalos ar mazāk attīstītu jauniešu infrastruktūru (ierobežots sabiedriskais transports, nepilnīga jauniešu infrastruktūra) un citi.

3.2. Diskriminācija un sociālā atstumtība īsumā

Diskriminācija ir atšķirīga attieksme pret personu vai konkrētu personu grupu, jo īpaši sliktāka attieksme nekā pret citām personām, pamatojoties uz to rasu, dzimumu, seksuālo orientāciju utt. (un apstākļiem, kas padara tos vēl neaizsargātākus). Diskriminācija ir arī aizspriedumi pret cilvēkiem un atteikšanās piešķirt viņiem tiesības.²⁶

²⁶ Kembridžas vārdnīcas raksts „<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/discrimination>”

Visbiežāk diskriminācija noved pie sociālās atstumtības, kas parasti nozīmē nespēju pilnvērtīgi piedalīties sabiedrības dzīvē, un jo īpaši – cilvēki paši izslēdz sevi no sabiedrības. Sociālā atstumtība var būt ar tālejošām sekām gan indivīdiem, gan labklājīgām kopienām:

- indivīdiem tā rada izolācijas, vientulības un noraidījuma sajūtu, kas var izraisīt depresiju, trauksmi un stresu; izslēgšana no darba tirgus un izglītības ierobežo ienākumu gūšanas iespējas un veicina nabadzību; iesaistītie indivīdi var justies bezspēcīgi ietekmēt savu situāciju, kas izraisa motivācijas trūkumu un atsvešināšanos; izslēgtām grupām bieži vien ir ierobežota piekļuve kvalitatīvai izglītībai, veicinot nelabvēlīgas situācijas;
- sekas kopienām: atstumtība grauj uzticēšanos un sadarbību, izraisot šķelšanos un vājinot kopienas saites; marginalizētās grupas var izmisumā vai kā atbilde uz uztverto netaisnību vērsties pret likumu; grupu izslēgšana no līdzdalības ierobežo dažādās perspektīvas un idejas, kas veicina inovāciju.

Diemžēl sociālā atstumtība bieži pāriet no vienas paaudzes uz nākamo, radot iesakņojušos nabadzības un marginalizācijas ciklus. Atstumtās grupas var vērsties pie radikālām ideoloģijām vai kustībām kā līdzekļa, lai izteiktu savu neapmierinātību, un ilgstoša atstumtība vājina kopīgo identitāti un kolektīvo atbildību, padarot sabiedrības mazāk noturīgas pret krīzēm.

Tāpēc ir svarīgi veicināt visu grupu līdzdalību un integrāciju sabiedrības aktivitātēs kopienas līmenī bez diskriminācijas, kā arī īstenot un piemērot noteikumus, lai aizsargātu pret aizspriedumiem un diskrimināciju, un veicinātu izpratni par daudzveidības un iekļaušanas vērtību.

Sociālās atstumtības novēršana ir būtiska, lai veidotu taisnīgu, noturīgu un plaukstošu sabiedrību, kurā ikvienam ir iespēja dot savu ieguldījumu un gūt panākumus. Jebkurā kopienā ir būtiski īstenot iekļaujošu politiku – mutisku vai rakstisku. Iekļaušana nodrošina, ka ikvienam ir vienlīdzīga piekļuve iespējām, resursiem un līdzdalībai neatkarīgi no viņa izcelsmes vai īpašībām, kas sniedz nozīmīgu labumu gan atsevišķiem indivīdiem, gan kopienai kopumā.

Latvijā un Igaunijā nav veikti plaši pētījumi par diskrimināciju un atstumtību, bet daži pētījumi sniedz pamatu pārdomām. Saskaņā ar pētījumu „Starpkultūru stereotipi un aizspriedumi Latvijas sabiedrībā”²⁷, kurā respondentiem tika lūgts novērtēt trīspadsmit sabiedrības grupas, kas definētas pēc etniskām, ģeogrāfiskām, rasu vai reliģiskām pazīmēm, Latvijas sabiedrībā ir vairāk negatīvu aizspriedumu pret romiem, afrikāņiem vai musulmaņiem nekā pret citām grupām. Plašāku ainu varam redzēt Eiropas Padomes ziņojumos. Saskaņā ar „ECRI ziņojumu par Igauniju”²⁸, Igaunijā visvairāk

²⁷ Pētījums „Starpkultūru stereotipi un aizspriedumi Latvijas sabiedrībā”, Latvijas Universitāte, 2020. gads https://www.dazadiba.lv/wp-content/uploads/2024/03/lu_petijums_sapc.pdf

²⁸ Ziņojums „ECRI ziņojums par Igauniju”, Eiropas Padome, 2022. gads <https://rm.coe.int/6th-ecri-report-on-estonia/1680a6d5e6>

atstumtās kopienas ir krievvalodīgie iedzīvotāji, migranti, romi un LGBTI grupas, kas ir ļoti līdzīgi datiem, kas sniegti „ECRI ziņojumā par Latviju”²⁹ – nepilsoņi, bēgļi, LGBT un romi.

Saskaņā ar Cilvēktiesību monitoringa institūta datiem (2022) – Latvijā „naida runa visbiežāk ir vērsta pret vizuāli atšķirīgām minoritātēm, tostarp tumšādainiem cilvēkiem, romiem, patvēruma meklētājiem, bēgļiem un migrantiem – īpaši no Tuvajiem Austrumiem un Āfrikas valstīm, musulmaņiem un LGBTQIA+ personām”³⁰, bet Igaunijā „visbiežāk ziņotie naida runas motīvi ir ksenofobija (tostarp naidis pret migrantiem) un seksuālā orientācija”.³¹

Turklāt gan Latvijā, gan Igaunijā arī personas ar invaliditāti saskaras ar diskrimināciju un naida noziegumiem.

3.3. Mazākumgrupu vajadzības un perspektīvas

Mazākumgrupa ir jebkura neliela sabiedrības grupa, kas atšķiras no pārējās sabiedrības pēc rases, kultūras, reliģijas vai politiskajiem uzskatiem, vai persona, kas pieder šādai grupai, kā arī cilvēku grupa, kam ir kāda kopīga iedzimta pazīme, kas padara šo grupu mazāku par citām sabiedrības grupām un var izraisīt citu cilvēku netaisnīgu attieksmi pret šo grupu.³²

Dažas no galvenajām vajadzībām, ar kurām cīnās mazākumgrupas, ir šādas:

- Piekļuve sabiedriskajiem pakalpojumiem bez aizspriedumiem vai stigmas;
- Aizsardzība pret naida runu, vajāšanu un vardarbību;
- Pārstāvība sabiedriskajā un politiskajā dzīvē;
- Kultūras ziņā kompetenta valsts pārvalde un tiesībaizsardzība;
- Divvalodu/daudzvalodu izglītība vai izglītība dzimtajā valodā;
- Piekļuve kvalitatīvai izglītībai un samazināts skolas pārtraukšanas rādītājs (īpaši romu bērniem);
- Mazākumtautību valodu atzīšana plašsaziņas līdzekļos, norādēs un oficiālajā lietošanā;
- Vienlīdzīga piekļuve nodarbinātībai, uzņēmējdarbībai un profesionālajai apmācībai;

²⁹ Ziņojums „ECRI ziņojums par Latviju”, Eiropas Padome, 2019. gads <https://rm.coe.int/fifth-report-on-latvia/1680934a9f>

³⁰ Ziņojums „Naida runa, eiroskepticisms, pilsonība. Salīdzinošais pētījums par Lietuvu, Latviju, Igauniju, Horvātiju, Bulgāriju un Rumāniju”, Cilvēktiesību monitoringa institūts, 2022. gads https://cilvektiesibas.org.lv/media/attachments/31/08/2022/Hate_speech_and_EuroscepticismLV.pdf vai <https://hrmi.lt/en/hate-speech-euroscepticism-citizenship-comparative-research-report-on-lithuania-latvia-estonia-croatia-bulgaria-and-romania/>

³¹ Ziņojums „Naida runa, eiroskepticisms, pilsoniskums. Salīdzinošais pētījums par Lietuvu, Latviju, Igauniju, Horvātiju, Bulgāriju un Rumāniju”, Cilvēktiesību monitoringa institūts, 2022. gads https://cilvektiesibas.org.lv/media/attachments/31/08/2022/Hate_speech_and_EuroscepticismEE.pdf vai <https://hrmi.lt/en/hate-speech-euroscepticism-citizenship-comparative-research-report-on-lithuania-latvia-estonia-croatia-bulgaria-and-romania/>

³² Kembridžas vārdnīcas raksts, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/minority?q=Minority>

- Programmas nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai (īpaši lauku vai segregētās kopienās);
- Piekļuve mājokļiem un kredītiem bez diskriminācijas;
- Pieejami, kultūras atšķirības respektējoši veselības aprūpes pakalpojumi;
- Kopienas vajadzībām pielāgota veselības izglītība (piemēram, reproduktīvā veselība, garīgā veselība);
- Īpaša uzmanība marginalizētām apakšgrupām, piemēram, romu sievietēm vai bēgļiem
- Diskriminācijas novēršanas tiesību aktu stingra ieviešana;
- Mehānismi, lai ziņotu par tiesību pārkāpumiem un reaģētu uz tiem;
- Iespējas mazākumtautībām piedalīties pilsoniskajā dialogā un lēmumu pieņemšanas procesos.

Ielu futbols ir unikāls ar to, ka tas ir pieejams ikvienam un tā spēlēšanai nav nepieciešams dārgs tehniskais aprīkojums. Tāpēc to bieži spēlē jaunieši un pieaugušie ar zemiem ienākumiem, no nelabvēlīgas vides, imigranti utt.

Neskatoties uz izaicinājumiem, daudzas mazākumgrupas Latvijā un Igaunijā (tāpat kā daudzās citās pasaules valstīs) pauž **skaidrus mērķus un vēlmes**:

- *Pilnvaru piešķiršana*: izveidot savas kopienas organizācijas, interešu aizstāvības platformas un medijus;
- *Atzīšana*: savas vēstures, kultūras un identitātes atzīšana no vairākuma iedzīvotāju un valsts puses;
- *Integrācija bez asimilācijas*: pilnvērtīga līdzdalība sabiedrībā, saglabājot kultūras un identitātes īpatnības;
- *Jauniešu iesaistīšanās*: mazākumgrupu jaunieši bieži meklē modernu, hibrīdu identitāti un piekļuvi digitālajām platformām, lai paustu savu viedokli;
- *Starptautisku solidaritāte*: mazākumgrupas bieži uztur saites pāri robežām un gūst labumu no starptautiskās sadarbības un Eiropas struktūrām.

Daži **piemēri**, ar kuriem varam sastapties arī ielu futbola un sporta organizācijās, kopumā var kļūt par **spēcīgu balsi** sociālās kohēzijas virzienā, jo īpaši strādājot ar mazākumgrupām, piemēram:

- lai pārvarētu valodas barjeras, organizācijas var organizēt valodu kursus un/vai piesaistīt tulkotājus, kā arī brīvprātīgos;

- mazākumgrupu pārstāvji var kļūt par ielu futbola vēstniekiem savās kopienās, lai mudinātu citus piedalīties ielu sportā kopumā un ielu futbolā jo īpaši;
- dalībnieku vidū var noteikt un popularizēt iekšējus noteikumus par sociālo kohēziju, nediskrimināciju un sociālo iekļaušanu;
- vienlaikus dažādot sponsoru loku, lai veicinātu vienlīdzību un informētu plašāku sabiedrību;
- vietējo turnīru/nelielu spēļu organizēšana vietās, kur uzturas mazākumgrupas;
- informācijas izplatīšana mazākumgrupās par līdzdalības un atbalsta iespējām utt.

Dažas daudzsološas prakses valstu līmenī var kļūt par labu praksi arī organizāciju līmenī, piemēram, iekļaujošas izglītības programmas Bulgārijā un Ungārijā, lai atbalstītu romu bērnus; kopienu mediju projekti Ukrainā un Lietuvā, kas pastiprina mazākumgrupu balsi; mazākumgrupu padomes vai konsultatīvās padomes vietējā un valsts līmenī (piemēram, Latvijā, Serbijā un Horvātijā) un starptautisks finansējums un NVO tīkli, kas atbalsta mazākumgrupu iespējošanu (piemēram, Atvērtās sabiedrības fonds, Eiropas Komisijas iniciatīvas un daudzi citi)..

Tajā pašā laikā, lai apmierinātu mazākumgrupu vajadzības, būtiski ir arī:

- Nostiprināt partnerattiecības starp valdībām, NVO un mazākumtautību organizācijām;
- Ieguldīt starpkultūru izglītībā, lai mazinātu aizspriedumus;
- Vākt sadalītos datus (dati, kas ir sadalīti detalizētās apakškategoriās, piemēram, pēc marginalizētām grupām, dzimuma, reģiona vai izglītības līmeņa), lai informētu politikas veidotājus;
- Veicināt iekļaujošus naratīvus, kas daudzveidību vērtē kā spēku.

3.4. Mazākumgrupu izaicinājumi

Mazākumgrupas, kas visā pasaulē iesaistītas ielu futbolā, saskaras ar vairākiem savstarpēji saistītiem izaicinājumiem, no kuriem daudzi atspoguļo plašākas sociālās, ekonomiskās un kultūras nevienlīdzības. Konkrētu izaicinājumu, ar kuriem saskaras dažādas marginalizētas grupas ielu futbola kontekstā, sadalījums atbilstoši mazākumgrupu dalījumam:

- **Cilvēki ar invaliditāti** — mobilitātes problēmas ierobežo dalību nevienmērīgās, nepiemērotās spēļu vietās (piemēram, nav rampa, slikts reljefs); iekļaujošu noteikumu vai pielāgotu formātu trūkums (piemēram, ratiņkrēslu lietotājiem vai neredzīgiem futbolistiem); stigmatizācija un spēju neatbilstoša novērtēšana no vienaudžu vai pieaugušo puses; ierobežota piekļuve specializētam aprīkojumam, piemēram, taktilām bumbiņām vai zīmju valodā runājošiem

tiesnešiem; sociālā atstumtība sakarā ar komunikācijas vai uzvedības atšķirībām, jo īpaši jauniešiem ar attīstības traucējumiem;

- **Veselības stāvoklis** – jaunieši ar hroniskām slimībām (piemēram, astma, diabēts) bieži saskaras ar atstumtību veselības problēmu dēļ vai medicīniskās palīdzības trūkuma dēļ; garīgās veselības problēmas (piemēram, trauksme, depresija) var traucēt viņiem pārliecinoši iesaistīties sociālās sporta aktivitātēs; dalībnieki var izolēties no sabiedrības, baidoties no stigmatas vai nespējot fiziski turēt līdzi;
- **Izglītības ierobežojumi** – jauniešiem, kuri nav iekļauti obligātajā izglītībā, var trūkt strukturētas ikdienas rutīnas vai vienaudžu atbalsta, kas apgrūtina regulāru spēlēšanu; neformālās spēlēs bieži netiek ņemtas vērā īpašas izglītības vajadzības (piemēram, ADHD, disleksija); treneri/talantu meklētāji, kuri paļaujas uz piekļuvi skolēniem, var tos nepamanīt vai nepareizi novērtēt;
- **Jaunieši no konfliktu skartām zonām** – jauniešiem, kas dzīvo konfliktu zonu vai okupācijas līniju tuvumā, var būt nedroši ceļošanas maršruti vai ierobežota pārvietošanās; iekšzemē pārvietotie jaunieši bieži saskaras ar traumām, nestabilitāti un ierobežotu piekļuvi atpūtas vietām; spriedze vai neuzticēšanās starp jauniešiem no dažādām skartajām teritorijām var izraisīt izslēgšanu vai konfliktu laukumā;
- **Kultūras faktors** – imigrantu/bēgļu jaunieši var saskarties ar valodas barjerām un kultūras pārprašanu; viņi var saskarties ar ksenofobiju vai noraidījumu no vietējo vienaudžu grupu puses; dokumentu trūkums vai neskaidrs juridiskais statuss var ierobežot piekļuvi organizētiem pasākumiem un turnīriem; meitenes no konservatīvām ģimenēm var saskarties ar ģimenes vai kopienas pretestību dalībai;
- **Ekonomiskais faktors** – nevar atļauties aprīkojumu (apavus, kreklus, kāju aizsargus) vai transportu; jaunieši, kas dzīvo nabadzībā vai nav iesaistīti izglītībā vai apmācībā (NEET), var justies atstumti vai stigmatizēti jauktu ienākumu komandās; bezpajumtniekiem trūkst stabilas bāzes, kas apgrūtina regulāru dalību komandās vai līgās; nepietiekams uzturs vai slikta veselība nabadzības dēļ var ietekmēt sniegumu vai veicināt traumas;
- **Sociālais faktors** – vardarbības vai cilvēku tirdzniecības upuri var būt neuzticīgi vai baidīties no publiskām vietām; LGBTQ+ jaunieši var tikt iebiedēti vai izslēgti no komandas biedru puses; jaunieši ar antisociālu uzvedību var saskarties ar disciplināru izslēgšanu, nevis atbalstošu integrāciju; bijušie notiesātie vai valsts aprūpē esošie jaunieši bieži saskaras ar stigmatizāciju un izslēgšanu no kopienas sporta;
- **Ģeogrāfiskie faktori** – lauku vai kalnu apvidū var trūkt pamata infrastruktūras (piemēram, droši laukumi, treneri, bumbiņas); tāli attālumi un slikta transporta sistēma kavē regulāru

dalību; jauniešiem var trūkt piekļuves informācijai par turnīriem, klubiem vai programmām; laika apstākļi un topogrāfija ierobežo spēlēšanu visa gada garumā.

Pastāv arī citi izaicinājumi, ar ko jāsaskaras ielu futbolā:

- **Diskriminācija un rasisms** – verbāla vardarbība vai izslēgšana uz etniskās piederības, reliģijas vai tautības pamata; stereotipi par spēles stilu vai uztverto agresivitāti; ierobežota piekļuve organizētiem pasākumiem vai aprīkojumam rasu vai kultūras aizspriedumu dēļ;
- **Ierobežotas izaugsmes iespējas** – ielu futbols var būt talantu inkubators. Tomēr talantu meklēšanas sistēmas var nepamanīt neformālos spēlētājus no marginalizētām grupām, un institucionālas atstumtības dēļ var trūkt saiknes ar formālajiem klubiem vai jauniešu attīstības sistēmām;
- **Dzimumu nevienlīdzība** – meitenes un sievietes no mazākumgrupām saskaras ar kultūras ierobežojumiem un dzimumu diskrimināciju, kas apgrūtina dalību; mazāk paraugu un drošas vides sieviešu spēlētājām ielās;
- **Nepietiekama pārstāvība vadībā** – maz treneru, tiesnešu vai organizatoru no mazākumgrupām nozīmē ierobežotu atbalstu iekļaujošai politikai vai praksei.

Šie izaicinājumi bieži pārklājas un pastiprina viens otru — piemēram, LGBTQ+ jauniešiem ar invaliditāti, kas dzīvo lauku apvidū, jāsaskaras ar vairāk izaicinājumiem kā citiem.

4. Personīgā attīstība, piedaloties brīvprātīgajā darbā

4.1. Neformālās izglītības pamati

Neformālajai izglītībai ir daudz definīciju, un katram no to autoriem ir sava pārlicība un patiesība. Vienojošiem visām definīcijām ir tas, ka Neformālā izglītība ir metožu kopums, ko piemēro mācību procesā.

Kā norādīts Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas pētījuma „Neformālās izglītības piedāvājums jaunatnes darbā Latvijā” (2024) ziņojumā, neformālā izglītība var būt dažādās formās un veidos. Saskaņā ar UNESCO definīciju³³ neformālā izglītība ir institucionalizēta un izglītības sniedzēja apzināti plānota, un tā ir papildinājums vai alternatīva formālajai izglītībai indivīdu mūžizglītības procesā. Neformālā izglītība garantē visiem cilvēkiem neatkarīgi no vecuma tiesības uz izglītību. Tā parasti tiek nodrošināta īsu kursu, darbnīcu vai semināru veidā. Tā netiek atzīta par formālu kvalifikāciju attiecīgajās valsts izglītības iestādēs. Neformālā izglītība var ietvert programmas, kas veicina plaša spektra prasmju un zināšanu apguvi.

Neformālo izglītību raksturo šādas pazīmes:

- tā tiek organizēta ārpus formālās izglītības;
- tā ir izglītības forma, kas atbilst dalībnieku interesēm un vajadzībām, lai veicinātu un atbalstītu dalībnieku attīstību un izaugsmi;
- tā ir brīvprātīga un pieejama ikvienam, tādēļ motivācija iesaistīties ir augsta un nodrošina aktīvu līdzdalību;
- iespējas gūt jaunu pieredzi, izdarīt secinājumus, piedalīties, apgūt zināšanas un attīstīt attieksmi vai prasmes ir atkarīgas no katra indivīda motivācijas;
- nodrošina, ka iegūtās prasmes un iemaņas saglabājas ilgāk un ļauj tās izmantot dažādās dzīves situācijās;
- procesa vadītājs ņem vērā dalībnieku vajadzības un vēlmes, seko tām īstenošanas laikā un reaģē atbilstoši situācijai;
- ir izstrādāta apmācību programma, kas balstīta uz dalībnieku vajadzībām, kas nodrošina efektīvāku apmācību programmas īstenošanu un mērķu sasniegšanu;
- nodrošina, ka mācību mērķus nosaka paši dalībnieki;
- atklāj, ka savstarpējās attiecības starp procesa veicinātājiem un dalībniekiem balstās uz vienlīdzības, savstarpējas sapratnes un atbalsta principiem;
- mācību vadītāji palīdz dalībniekiem atrast atbildes un veidot personīgu attieksmi pret apkārtējo pasauli;

³³ UNESCO definīcija, skatīta 10.04.2025. <https://uis.unesco.org/en/glossary-term/non-formal-education>

- īstenotāju personība, informācijas pasniegšanas veids, attieksme un mijiedarbība ar dalībniekiem lielā mērā ietekmē neformālās izglītības mācību procesu un rezultātus;
- vide ir noteicošais faktors, kas ietekmē gan dalībniekus, gan programmas īstenošanu;
- izmantotās metodes, proti, kā tiek strādāts ar grupas dalībniekiem, pieeja un attieksme, ietekmē mācīšanās efektivitāti;
- mērķa sasniegšanas process un veids ir tikpat svarīgi kā pats mācību mērķis. To raksturo spēja pielāgoties un elastība attiecībā uz dalībniekiem, procesu, metodēm, saturu, mērķi un uzdevumiem, kas visi var tikt mainīti atkarībā no mācību dalībnieku vajadzībām, motivācijas un mērķiem. Neformālajā izglītībā svarīgs ir pats process;
- tā ir holistiska, kas nozīmē nepieciešamību iesaistīt dalībnieku emocijas, prātu un ķermeni;
- starp dalībniekiem un pasniedzējiem nav hierarhijas – ir pasniedzējs, treneris vai procesa vadītājs – persona, kas palīdz saprast iegūto informāciju, attīstīt prasmes un apgūt jaunas zināšanas;
- neviens netiek vērtēts un netiek izsniegti valsts atzīti sertifikāti. Galvenais uzsvars tiek likts tieši uz pašnovērtējumu, kas tiek organizēts kā nepārtraukts vērtēšanas process, kurā nepieciešama dalībnieku atgriezeniskā saite vai reakcija;
- ļoti bieži neformālās izglītības uzdevumi tiek veikti grupās, kas dod iespēju attīstīt sadarbības un komunikācijas prasmes, spēju pamatot savu viedokli, kā arī māca rast kompromisus. Turklāt neviens nav ģēnijs un nevar zināt visu, tāpēc grupas kopējās zināšanas ļauj atrisināt problēmas, kas citādi paliktu neatrisinātas;
- nav vienīgā pareizā atbilde, ir dažādi viedokļi, kas tiek uzklauti un apspriesti grupā. Jo vairāk tiks izvēlēti radoši risinājumi, jo lielāks būs ieguvums pašiem dalībniekiem. Uzdevums nav sniegt gatavus risinājumus, bet radīt iespēju dalībniekam pašam uzdot jautājumus un atrast atbildes. Neformālajā izglītībā ir svarīga katra dalībnieka līdzdalība. Katrs procesa dalībnieks ir maksimāli iesaistīts notiekošajā, tostarp lēmumu pieņemšanā par ideju, mērķi, saturu un procesu. Lielākā daļa atziņu rodas no paša pieredzes, no pieredzes un mācīšanās, kopīgā darba, katras problēmas apspriešanas, savu domu izteikšanas un citu uzklauti;
- ir iekļaujoša – visi dalībnieki strādā kopā neatkarīgi no savas tautības, rasas, ģimenes stāvokļa, seksuālās orientācijas, invaliditātes, ticības un citiem faktoriem;
- ikviens ir gan skolotājs, gan skolnieks;
- tiek īstenota horizontāla pieeja – izskatot kādu tematu, tiek ņemts vērā arī konteksts;
- neformālā izglītība paplašina mūsu zināšanas, attīsta prasmes un veido attieksmi.

Nenformālās izglītības īstenošanai ir svarīga vide:

- *fiziskā vide* – piemēram, telpu lielums, mēbeļu izvietojums, ēkas, meži, lauki – viss, kas atrodas „ārpus formālās izglītības sistēmas”. Bieži vien formālās izglītības resursi, piemēram, telpas, tiek izmantoti to vieglas pieejamības dēļ. Piemēram, skolas telpas atgādina skolas vidi un tajās valda kārtība, kas ne vienmēr veicina neformālās izglītības brīvo, radošo un nepiespiesto atmosfēru. Mainot vidi un radot jaunus apstākļus, tiek panākts, ka visi iesaistītie atrodas vienādā situācijā un ikvienam ir iespēja ieņemt citādu pozīciju nekā iepriekšējā vidē, piemēram, kļūt par grupas līderi;
- *emocionālā vide* – tā ir nemateriāla vide, ko ir grūti kontrolēt, bet par to ir jā rūpējas un jā uztur pozitīva atmosfēra. Piemēram, neformālās izglītības pasākumos par vidi jā rūpējas ne tikai programmas laikā, bet arī brīvajā laikā, kafijas pauzēs un vakarā, jo tad dalībnieki parasti labāk iepazīst viens otru, apspriež gan pasākumu, gan citas aktuālas tēmas, kā arī dalās pieredzē. Šie brīži ir ļoti svarīgi un ietekmē programmu un grupas iekšējo noskaņu turpmākajās dienās.

Dažādas metodes ir neformālās izglītības pamats un stiprā puse. Daudzveidība un elastīgums sniedz iespēju mācīties, izmantojot dažādas maņas un paņēmienus, piemēram, tausti, vai, gluži pretēji, izolējot vienu no uztveres veidiem. Dažādojot metodes un izvēloties konkrētajam mērķim, videi un dalībniekiem vispiemērotākās, tiek īstenotas individuālas un kolektīvas mācīšanās pieejas. Aktīvās darbības, krāsas, materiāli, mūzika, mijiedarbība ar vidi un citi līdzekļi veido mācību procesu. Tas palīdz dalībniekiem labāk izprast neformālo izglītību, apzināties vērtības, veidot noteiktu attieksmi un atklāt sevī neapzinātas īpašības un prasmes.

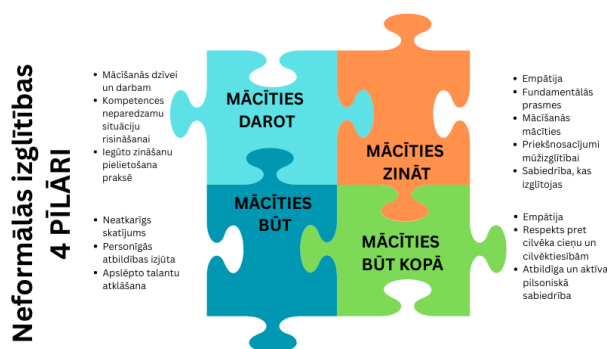
Novērtēšana ir ļoti svarīga dalībnieku pašizaugsmes procesā. Tā ir atsevišķa neformālās izglītības procesa daļa, kas jāiekļauj jebkurā neformālās izglītības aktivitātē. Novērtēšana ļauj ikvienam saprast, ko viņš ir ieguvis, iemācījies vai izjūt, un domāt par nākamajiem izaugsmes soļiem. Novērtēšana nav vienkārši novērtēšanas anketu izdalīšana, bet gan atgriezeniskās saites saņemšana no dalībniekiem par sasniegtajiem rezultātiem, procesiem, aktivitātēm, cilvēkiem un vadītājiem. Novērtēšana ir neformālās izglītības daļa, kurā jaunieši var apgūt kritiskās domāšanas prasmes un pārdomāt savas turpmākās izaugsmes iespējas.

Neformālā izglītība balstās uz šādiem **pamatprincipiem**:

- *mācīties darot* – praktisku prasmju un iemaņu apguve (piemēram, savas domas izteikšana, jūtu dalīšanās, risinājumu meklēšana dzīves situācijās un konfliktos, grupas vadīšana, savu un citu resursu efektīva izmantošana);
- *mācīties zināt* – apgūt noteiktu zināšanu apjomu, iemācīties atrast informāciju, analizēt savu pieredzi un iegūtās zināšanas un izmantot tās jaunās dzīves situācijās;
- *mācīties būt* – izprast savu iekšējo pasauli un attīstīt to, veidot dzīvi atbilstoši sev un saviem uzskatiem;

- *mācīties būt kopā* – saprast atšķirības, atzīt un pieņemt atšķirības (šis princips izpaužas arī spējā strādāt grupā, dzīvot kopā, risināt situācijas gan ar savas kultūras pārstāvjiem, gan ar citu tautu pārstāvjiem).

Neformālās izglītības galvenais uzsvars ir uz *mācīties darot* un *mācīties būt kopā* principiem. Tie ir svarīgākie punkti, kas nodrošina neformālās izglītības efektivitāti un panākumus.

Avots: Drop-in. Neformālās izglītības metožu krājums mācīšanās darbībā, 2018 https://site-484428.mozfiles.com/files/484428/NFI_metodes_drop-in-io2-lv.pdf

4.2. Brīvprātīgais darbs vietējā kopienā un starptautiskā līmenī

Brīvprātīgais darbs ir neapmaksāts fizisks vai intelektuāls darbs sabiedrības labā, ko organizē un veic indivīds brīvprātīgi. Brīvprātīgais darbs nav saistīts ar peļņas gūšanu.³⁴ Brīvprātīgais darbs ir viens no pilsoniskās līdzdalības instrumentiem, kas balstās uz neformālās izglītības principiem (sk. 4.1. sadaļu).

Brīvprātīgajā darbā ir ļoti daudz dažādu veidu kā iesaistīties, piemēram:

- brīvprātīgā darba veids – vides brīvprātīgais darbs, kopienas brīvprātīgais darbs, sociālais brīvprātīgais darbs, brīvprātīgais darbs valsts izglītības iestādēs, brīvprātīgais darbs kultūras vai sporta pasākumos, digitālais brīvprātīgais darbs, u.c.;
- brīvprātīgā darba joma (pēc virziena – kultūra, izglītība, sports, vide utt. un pēc mērķa grupas – bērni, jaunieši, seniori, personas ar invaliditāti utt.);
- ilgums – vienreizējs vai regulārs, īstermiņa vai ilgtermiņa;
- mērogs – vietēja, reģionāla, valsts vai starptautisks;
- prasmju apguve vai apmaiņa – foto/video, pasākumu organizēšana, aprūpe, mentorings, līdzekļu piesaistīšana, valodas utt.;
- brīvprātīgā darba organizētājs – fiziska vai juridiska persona, ar izņēmumiem (dažādās valstīs ir atšķirīgi tiesību akti, kas jāievēro valsts līmenī).

³⁴ Brīvprātīgā darba likums, pieņemts 18.06.2015. Latvijas Republikas Saeimā <https://likumi.lv/ta/id/275061-brivpratiga-darba-likums>

Lai gūtu maksimālu labumu no brīvprātīgā darba, ir vairāki labi pazīstami **brīvprātīgā darba principi**, kas jāievēro kā laba prakse. Brīvprātīgais darbs:

- sniedz labumu sabiedrībai un brīvprātīgajam;
- darbs nav apmaksāts;
- vienmēr ir brīvprātīga izvēle;
- ir likumīgs veids, kā jaunieši var piedalīties savas kopienas aktivitātēs;
- ir līdzeklis, ar kura palīdzību indivīdi vai grupas var risināt cilvēku, vides un sociālās vajadzības;
- ir darbība, kas tiek veikta tikai bezpeļņas sektorā;
- nav algota darba aizstājējs un neapdraud algoto darbinieku nodarbinātību;
- ciena citu cilvēku tiesības, cieņu un kultūru;
- veicina cilvēktiesības un līdztiesību.

Lai sasniegtu vislabākos rezultātus, brīvprātīgā darba organizētājs:

- iesaista visu kopienu tās problēmu identificēšanā un risināšanā;
- rosina un dod iespēju jauniešiem uzņemties līderību, sniedzot pakalpojumus;
- nodrošina iespēju izteikties tiem, kuri nevar paši par sevi runāt;
- nodrošina iespēju citiem piedalīties kā brīvprātīgajiem;
- papildina, bet neaizstāj, citu nozaru atbildīgu rīcību un algoto darbinieku centienus;
- ļauj cilvēkiem apgūt jaunas zināšanas un prasmes un pilnībā attīstīt savu potenciālu, pašpaļāvību un radošumu;
- veicina ģimenes, kopienas, valsts un pasaules solidaritāti;
- rada vidi, kurā brīvprātīgie var veikt nozīmīgu darbu, kas palīdz sasniegt plānotos rezultātus;
- nosaka brīvprātīgo dalības kritērijus, tostarp nosacījumus, ar kādiem organizācija un brīvprātīgais var izbeigt savas saistības, un izstrādā politiku brīvprātīgo darbības vadīšanai;
- nodrošina atbilstošu aizsardzību pret riskiem brīvprātīgajiem un tiem, kuriem viņi sniedz palīdzību;
- nodrošina brīvprātīgajiem atbilstošu apmācību, regulāru novērtēšanu un atzinību;
- nodrošina pieejamību visiem, novēršot fiziskos, ekonomiskos, sociālos un kultūras šķēršļus dalībai;
- ieceļ personu (algotu vai bez atlīdzības), kas organizē brīvprātīgo iesaistīšanos;
- nodrošina, ka ir panākta vienošanās par apstiprinātu izdevumu segšanu saskaņotu uzdevumu izpildei;
- nodrošina atbilstošu apdrošināšanu brīvprātīgajiem;
- nodrošina iespējas regulāri sniegt atsauksmes un novērtējumu;

- plāno atbilstošu pasākumu skaitu atbilstoši pakalpojuma sniedzēja kapacitātei, lai nezaudētu brīvprātīgā darba koordinācijas kvalitāti;
- novērtē brīvprātīgo darbu jebkurā brīdī, kad tas ir iespējams;
- piedāvā dažādas iesaistīšanās formas, lai brīvprātīgais darbs būtu patīkams;
- nodrošina nepieciešamos resursus;
- caurspīdīgi organizē brīvprātīgo darbu;
- atbalsta brīvprātīgos, lai viņi var:
 - definēt savu motivāciju kļūt par brīvprātīgajiem un nodrošināt, ka organizatori ir informēti par to;
 - meklēt sev piemērotas darba iespējas atbilstoši savām prasmēm, interesēm un mērķiem;
 - apņemties sniegt augstas kvalitātes pakalpojumus;
 - aktīvi izmantot apmācības un personīgās attīstības iespējas;
 - atbildīgi un ētiski veikt visus brīvprātīgā uzņemtās saistības;
 - paziņot par jebkādam bažām, kas var ietekmēt darba attiecības vai pakalpojumu kvalitāti;
 - uzskatīt brīvprātīgo par vērtīgu komandas locekli, kam ir tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanā, kas ietekmē viņa darbu;
 - novērtēt un atbalstīt citus komandas locekļus;
 - brīvprātīgā darba laikā pienācīgi rūpēties par savu veselību un drošību;
 - pienācīgi rūpēties par to, lai brīvprātīgais neietekmētu citu cilvēku veselību un drošību;
 - ievērot saprātīgas darba drošības un veselības aizsardzības instrukcijas, ko brīvprātīgajam devis brīvprātīgā darba organizētājs.

Lai nodrošinātu, ka visi, kas iesaistīti brīvprātīgā darba organizācijā, ir iepazinušies ar brīvprātīgā darba sistēmu konkrētajā organizācijā, ir ļoti ieteicams izstrādāt **brīvprātīgā darba koncepcijas dokumentu**, kas iekļauj:

- Mērķus un uzdevumus;
- Mērķa grupu (profils un lielums);
- Sasniedzamos rezultātus;
- Brīvprātīgā darba īstenošanas vietas;
- Datumus / kopējo dienu skaitu (apjoms, ilgums);
- Darba metodes;
- Prasības brīvprātīgajiem;
- Izmaksas, ko sedz organizators;
- Izmaksas, ko sedz brīvprātīgais;
- Organizatora kontaktpersonas informāciju;

- Konkrētie noteikumi norises vietā un piedāvātās iespējas;
- Īpašo aprīkojumu un materiālus nodrošina, ko brīvprātīgais;
- Īpašo aprīkojumu un materiālus, ko nodrošina organizators;
- Noteikumi par dalībnieka, kas ir jaunāks par 18 gadiem, likumisko pārstāvju deklarēšanu;
- Saziņas līdzekļi brīvprātīgā darba laikā;
- Medicīnas protokols un vadlīnijas: pirmā palīdzība, ārkārtas gadījumi, medicīniskā palīdzība, nepieciešamā dalībnieku informācija, persona, kas atbildīga par uzraudzību un rīcību;
- Atbildīgā persona norises vietā un tās kontaktinformācija;
- Narkotiku, alkohola un tabakas lietošanas politika;
- Politika attiecībā uz vardarbību vai uzmākšanos un jebkādam nelikumīgām darbībām;
- Obligātās apdrošināšanas politika;
- Drošības noteikumi transporta izmantošanai brīvprātīgā darba laikā;
- Brīvprātīgā darba oficiālā valoda un tulkošanas iespējas;
- Brīvprātīgā darba pārtraukšanas kārtība;
- Iekšējie drošības noteikumi;
- Vai brīvprātīgais darbs ir pieejams jauniešiem ar īpašām vajadzībām gan programmas, gan fiziskā aprīkojuma ziņā, un, ja tas ir daļēji pieejams, jāiekļauj informācija par to, kam tas ir pieejams un kam nav.

Brīvprātīgā darba organizatori pēc brīvprātīgo lūguma izsniedz **atzinības dokumentu** (sertifikātu, apstiprinājuma vēstuli vai tamlīdzīgu dokumentu).

Organizatoram, brīvprātīgajiem un sabiedrībai kopumā ir lietderīgi ieviest **uzraudzības pasākumus**, kas jāņem vērā, un vākt datus par:

- brīvprātīgā darba joma: vides brīvprātīgais darbs, kopienas brīvprātīgais darbs, sociālais brīvprātīgais darbs, brīvprātīgais darbs valsts izglītības iestādēs, brīvprātīgais darbs kultūras vai sporta pasākumos, digitālais brīvprātīgais darbs, dzīvnieku labturība, veselība un labklājība, pakalpojumi personām ar invaliditāti, atpūta, māksla, humānā palīdzība, mantojums, izglītība un apmācība, mentorings un privātstundas, senioru un veco ļaužu aprūpe, bērni un citi;
- ilgums (stundās);
- brīvprātīgā darba periods – īstermiņa vai ilgtermiņa;
- brīvprātīgā darba veids – individuāls, grupas.

Neatkarīgi no tā, kā tiek organizēts brīvprātīgais darbs, ir jāņem vērā tās valsts **tiesiskais regulējums**, kurā brīvprātīgais darbs tiek īstents. Piemēram, Latvijā spēkā ir 2015. gada 18. jūnijā pieņemtais Brīvprātīgā darba likums, kas nosaka, ka brīvprātīgais ir persona, kas sasniegusi 13 gadu vecumu; ja brīvprātīgais ir jaunāks par 16 gadiem, jāparaksta rakstisks līgums; līgums ir jāparaksta, ja

brīvprātīgajam tiek plānots segt izdevumus vai kāda no pusēm pieprasa līguma parakstīšanu; ir norādīti konkrēti brīvprātīgā darba nosacījumi, kad organizatoram obligāti jāapdrošina brīvprātīgais pret nelaimes gadījumiem, utt.

Brīvprātīgais darbs starptautiskā līmenī prasa vairāk laiku un pūles, lai palīdzētu citiem, taču tas atšķiras konteksta, ietekmes, loģistikas un personīgās izaugsmes iespēju ziņā:

<i>Galvenie aspekti</i>	<i>Vietējais brīvprātīgais darbs</i>	<i>Starptautiskais brīvprātīgais darbs</i>
<i>Atrašanās vieta un kultūras konteksts</i>	Notiek jūsu pilsētā, ciematā vai reģionā Jūs parasti esat pazīstams ar kultūru, valodu un sabiedrības problēmām	Notiek ārvalstī, bieži vien ļoti atšķirīgā kultūras vai sociālekonomiskā kontekstā Nepieciešama pielāgošanās jauniem ieradumiem, valodām un videi
<i>Darba veids</i>	Bieži koncentrējas uz pastāvīgām kopienas vajadzībām (piemēram, pārtikas bankas, jauniešu mentorings, aprūpe vecākiem cilvēkiem) Ilgttermiņa iesaistīšanās ir reālāka	Bieži vien ir projektveida (piemēram, palīdzība katastrofu gadījumos, izglītība, veselības aprūpe) Tas var ietvert īstermiņa misijas vai prakses
<i>Valoda un saziņa</i>	Jūs, visticamāk, runājat vietējā valodā, kas atvieglo saziņu	Valodas barjeras var radīt grūtības Var būt nepieciešama tulkošana vai pamata frāžu apguve
<i>Izmaksas un loģistika</i>	Zemas vai nekādas izmaksas Nav nepieciešamas vīzas, lidojumi vai naktsmītnes	Parasti saistītas ar ievērojamām izmaksām (ceļojums, apdrošināšana, naktsmītne) Var būt nepieciešamas vīzas, vakcinācijas vai ceļošanas dokumenti
<i>Mācīšanās un personīgā attīstība</i>	Padziļina izpratni par savu kopienu un to, kā veikt pārmaiņas no iekšienes Veido vietējos tīklus un pilsonisko iesaistīšanos	Veicina globālo izpratni, veido starpkultūru izpratni un attīsta pielāgošanās spējas Var paplašināt pasaules redzējumu un izaicināt pieņēmumus
<i>Ietekme uz kopienu</i>	Bieži rada ilgstošu, ilgtermiņa ietekmi Jūs varat turpināt sniegt savu ieguldījumu vai turpināt iesaīkto	Var būt ietekmīgs, ja ir labi strukturēts, bet pastāv risks, ka tas kļūs par „brīvprātīgo tūrismu”, kurā brīvprātīgie gūst lielāku labumu nekā kopiena Ilgtspējīgai ietekmei nepieciešama kultūras izpratne un saskaņotība ar vietējām vajadzībām

Tabula: Brīvprātīgais darbs vietējā un starptautiskā līmenī — galvenie aspekti īsumā. Pielāgots ©Subevica I., 2025

Daži **galvenie** brīvprātīgā darba **izaicinājumi un ieteikumi**:

- “Iepriekšējā pasākumā radās problēmas, jo brīvprātīgie ieradās nepagatavoti un nepazīstami, kas izraisīja organizatorisko haosu.” - Nepietiekama organizācija var izraisīt katastrofu. Par to ir atbildīgs brīvprātīgo koordinators;
- Pareiza apmācība un skaidri definēti pienākumi ir ļoti svarīgi, īpaši lielākiem pasākumiem ar daudziem uzdevumiem. Pārāk liels darbinieku skaits var radīt problēmas, traucējot produktivitāti;
- Ir būtiski nodrošināt strukturētu brīvprātīgo vadību, lai efektīvi un produktīvi virzītu brīvprātīgos, nodrošinot, ka visi zina savus pienākumus;
- Ne visi brīvprātīgie ir piemēroti veicamajiem uzdevumiem. Organizācijām ir jāatsaka nepiemērotiem brīvprātīgajiem, pēc iespējas iesakot viņiem citas iespējas;
- Brīvprātīgajiem ar invaliditāti (ar garīgās veselības problēmām, ne fiziskām) var būt nepieciešami vienkāršāki uzdevumi. Šo brīvprātīgo vadība var būt sarežģīta, jo organizatoriem jāpanāk efektivitāti, ievērojot sensitivitāti pret brīvprātīgo;
- Lai izvairītos no izmantošanas, ir svarīgi skaidri nošķirt brīvprātīgo lomas no algotajām pozīcijām. Pāreja no brīvprātīgā uz algoto darbu ir jāorganizē rūpīgi, lai saglabātu motivāciju un izvairītos no šādu tiesību uzskatīšanu par pašsaprotamu;
- Motivācija brīvprātīgajam darbam ievērojami atšķiras no motivācijas algotam darbam. Brīvprātīgie bieži strādā labāk, pateicoties iekšējai motivācijai, nevis minimāliem finansiāliem stimuliem;
- Atzinība, unikāla pieredze un nozīmīga iesaistīšanās brīvprātīgajiem bieži ir svarīgāka nekā neliela finansiāla atlīdzība;
- Pētījumi liecina, ka finansiālu atlīdzību ieviešana sākotnēji brīvprātīgām aktivitātēm var samazināt iekšējo motivāciju un iesaisti;
- Organizācijas darbības sākumā brīvprātīgos bieži vien ir vieglāk piesaistīt, jo viņiem ir mazākas gaidas un viņus piesaista organizatori vai aktivitātes;
- Ir ļoti svarīga skaidra komunikācija par lomām, uzdevumiem un sagaidāmajiem rezultātiem, un brīvprātīgajiem jābūt iespējai uzdot jautājumus, nebaidoties no neērtām situācijām vai pat apkaunojuma;
- Organizācijām jāapzinās, ka brīvprātīgie var atteikties no uzdevumiem arī pēdējā brīdī, tāpēc ir nepieciešami alternatīvi plāni;
- Jaunākās paaudzes ir ievērojami mainījušas savas prioritātes, dodot priekšroku finansiālai motivācijai, nevis tīri altruistiskam brīvprātīgajam darbam;

- Piemēri liecina, ka brīvprātīgais darbs sniedz vērtīgas prasmes un pieredzi, kas dažkārt brīvprātīgajiem palīdz iegūt profesionālu, apmaksātu darbu;
- Ir svarīgi nošķirt brīvprātīgajiem piemērotus uzdevumus no tiem, kas prasa profesionālu iesaistīšanos, jo īpaši attiecībā uz amatiem, kas tieši ietekmē pasākuma kvalitāti vai drošību;
- Lai uzturētu brīvprātīgo motivāciju, ir jāpiedāvā nozīmīga pieredze un iesaistīšanās kopienā, nevis nelieli finansiāli ieguvumi;
- Organizācijām jānodrošina līdzsvars starp brīvprātīgo ieguldījumu un atbilstošu atzinību un iespēju brīvprātīgajiem ieņemt profesionālas, apmaksātas vakances;
- Brīvprātīgo programmu panākumi bieži vien ir atkarīgi no organizācijas efektivitātes, skaidras vadības un nepārtrauktas komunikācijas, jo īpaši reģionālajos vai attālajos apgabalos;
- Nākotnes mērķi ietver ilgtspējīgu brīvprātīgo pārvaldības sistēmu izstrādi, digitālās iesaistīšanās palielināšanu, reģionālo brīvprātīgo integrācijas uzlabošanu un nodrošinot, ka brīvprātīgo iespējas paliek nozīmīgas un saistošas.

Brīvprātīgā darba ieguvumi individuālā līmenī

Brīvprātīgā Emīla Anškena personīgā pieredze ilustrē attīstību no brīvprātīgā darba vietējos sporta pasākumos skolas laikā līdz starptautiskiem čempionātiem. Emīls uzsver, ka brīvprātīgais darbs ir ievērojami palielinājis viņa pašapziņu, attīstījis organizatoriskās prasmes un veicinājis ilgstošas draudzības un kontaktu tīklu veidošanos. Viņš uzskata, ka brīvprātīgais darbs ir ļoti svarīgs personīgajai attīstībai, līderības prasmju attīstībai un iesaistīšanai sabiedrībā, uzsverot, ka brīvprātīgajam darbs ir jāveic brīvprātīgi, ar prieku un gandarījumu, nevis obligātā kārtā un kā kaut ko ikdienišķu.

„Mana ceļš brīvprātīgajā darbā sporta pasākumos sākās ar paša iesaistīšanos sportā – basketbolā, volejbolā, pludmales volejbolā, īsajā distancē un citos sporta veidos. Pirms daudziem gadiem manā skolā notika Eiropas čempionāts īsajā distancē, un viens no organizatoriem lūdza manam trenerim atrast brīvprātīgos. Parasti tas notiek tā – organizatori runā ar skolotājiem, treneriem vai jaunatnes darbiniekiem un lūdz atrast brīvprātīgos. Es piekritu. Mums tur bija ļoti labs darbs – savākt ūdeni un nest to dalībniekiem, uzstādīt norādes vai organizēt cilvēku plūsmu. Un tā kā mēs labi strādājām, mūs uzaicināja atgriezties vēl trīs reizes. Tā bija viena no pirmajām lietām, ko es darīju.

Tolaik bija arī kustība, lai izveidotu vietējās un valsts jaunatnes olimpiskās spēles. Ventspilī tam bija ideāli piemēroti apstākļi, jo mums ir gandrīz visiem sporta veidiem nepieciešamais aprīkojums, kas nav pat Rīgā, turklāt Rīga ir ļoti liela, un, ja tur pulcējas daudz jauniešu, rodas haoss ar transportu

utt. Manuprāt, pirmās trīs Latvijas jaunatnes olimpiskās spēles notika Ventspilī. Tad es tur arī biju brīvprātīgais – tolaik es mācījos 8. vai 9. klasē. Toreiz mani brīvprātīgajam darbam uzaicināja sporta skolotājs, kuru pašvaldības sporta nodaļa bija lūgusi atrast brīvprātīgos. Tas bija daudz lielāks pasākums nekā iepriekš – bija daudz delegāciju, visiem bija vajadzīgas identifikācijas kartes, bija visdažādākie sporta veidi, bija vajadzīgas daudzas iekārtas, daudz naktsmītņu un sacensību norises vietu. Katrai delegācijai bija piešķirts individuāls gids, kurš bija atbildīgs par delegācijas pārvietošanos, lai viņi zinātu, kur jāiet, kur notiek futbola spēles, kur basketbola spēles, kur jāiet ēst utt. Man tika piešķirta viena delegācija, kuru man bija jāpavada un jāpalīdz ar visiem organizatoriskajiem jautājumiem. Es atceros, ka tas **bija vienkārši jautri**.

Un, protams, nav jāstrādā visu laiku. Mums bija daudz brīva laika, kurā vienkārši labi pavadījām laiku, un daudzi cilvēki, kurus toreiz iepazīnu, joprojām ir mani draugi, un mēs kopā darām dažādas lietas. Tāpēc es **brīvprātīgo darbu** redzu **kā veidu, kā iegūt jaunus draugus un iepazīt dažādus uzdevumus**, kas saistīti ar liela mēroga pasākuma organizēšanu, jo tas bija milzīgs pasākums, uz kuru pilsētā ieradās tūkstošiem cilvēku, un viņiem visiem bija jāēd, jādzert un kaut kur jādzīvo, un tu saproti, ka tev kā vienam cilvēkam šajā lielajā mehānismā ir jādara savs darbs labi, citādi, piemēram, kāds paliks bez ēdiena. Un tā, protams, tu **iemācies atbildību**.

Jaunatnes olimpiskajās spēlēs es iepazinos ar vienu no organizatoriem no Rīgas organizācijas, kas saistīta ar Latvijas Nacionālo Olimpisko komiteju, un pēc tam viņi mani uzaicināja palīdzēt Eiropas U-20 basketbola čempionātā, kas 2008. gadā notika Rīgā. Es jau biju solīti uz priekšu, jo tas bija starptautisks pasākums ar daudz medijiem, NBA skautiem, kas bija ieradušies skatīties jaunos spēlētājus, utt. Viss notika Rīgā, bija jābraukā ar autobusiem, jāpārvietojas starp dažādām viesnīcām un norises vietām. Man tika uzticēta Slovēnijas izlase. Es nevarēju palīdzēt viņiem uzvarēt, un viņi gandrīz tika izmesti no augstākās basketbola līgas. Bet, protams, es daudz iemācījos par to, kā viņi strādā un kā veic savu darbu. Tāpēc tas bija ļoti labs **progress** no mazākiem vietējiem pasākumiem uz lielākiem un starptautiskiem pasākumiem. Man bija iespēja satikt Bobanu Marjanoviču, kurš spēlēja NBA. Daudz **atmiņu**. Tāpēc es brīvprātīgo darbu redzu kā veidu **kā palielināt pašapziņu** - tu sāc kā brīvprātīgais, un tad tev tiek uzticēti lielāki uzdevumi un rodas vairāk iespēju.

Šajā laikā es sapratu, ka vēlos strādāt ar jauniešiem, vēlos strādāt ar dažādiem pasākumiem un organizācijām. **Tas mani** noveda pie lēmuma pievienoties NVO, kuru šobrīd vadu. Tāpēc es ļoti mudinu ikvienu iesaistīties brīvprātīgajā darbā, un es domāju, **ka tas ir lielisks veids, kā ikviens var mācīties**.

Es biju brīvprātīgais, kad mācījos vidusskolā, no 13 līdz 18 gadu vecumam, kas ir laiks, kad tu **mācies**. Tu mācies skolā, tāpēc vari mācīties arī brīvprātīgajā darbā un gūt **zināšanas** tur.

Stāsts par nevalstisko jauniešu organizāciju „Laiks jauniešiem” (Latvija)

“Mūsu organizācijas brīvprātīgā darba galvenais virziens ir brīvprātīgais darbs futbola kluba “RFS” spēlēs. Divu gadu laikā ir piedalījušies 65 unikāli brīvprātīgie (vecumā no 13 līdz 25 gadiem) un ir veiktas aptuveni 2500 brīvprātīgā darba stundas.

Brīvprātīgo galvenie pienākumi bija dalībnieku pavadīšana, biļešu pārbaude, atbalsta sniegšana mediju zonā, pasākumu koordinēšana norises vietā un palīdzība citos uzdevumos, lai atvieglotu vietējo un starptautisko pasākumu organizēšanu.

Organizācija ir izveidojusi brīvprātīgā darba sistēmu, kas ietver laika uzskaiti, sertifikātu izsniegšanu un koordināciju, lai efektīvi pārvaldītu brīvprātīgo darbu organizācijā. Turklāt sadarbībā ar uzņēmumiem ir izveidota atlīdzības sistēma kā daļa no lojalitātes karšu programmas.

Sadarbībā ar sociālajiem dienestiem un Valsts probācijas dienestu iesaistām jauniešus ar mazākām iespējām – jauniešus no „nelabvēlīgām ģimenēm” un sociālās atstumtības riskam pakļautus jauniešus.

www.laiksjauniesiem.lv

Foto: Sanita Ieva Sparāne/RFS

4.3. Brīvprātīgo organizēšana

Lai brīvprātīgo organizēšana noritētu pēc iespējas raitāk un būtu pēc iespējas izdevīgāka visām iesaistītajām pusēm (brīvprātīgajiem, brīvprātīgā darba organizētājiem un gala saņēmējiem), ir jāievēro vairāki soļi.

- 1. solis – Nosakiet savas vajadzības un brīvprātīgo lomas: nosakiet, kur ir nepieciešama palīdzība (piemēram, reģistrācija, loģistika, pirmā palīdzība, sociālie tīkli, auditorijas vadība utt.); aprēķiniet, cik daudz brīvprātīgo ir nepieciešams katrai lomai (ieskaitot periodu, kopējo

stundu skaitu, iepriekšējo pieredzi vai specifiskas zināšanas, ja nepieciešams, utt.); izveidojiet pienākumu aprakstus ar uzdevumiem, laiku un nepieciešamajām prasmēm; ieceliet brīvprātīgo koordinatoru vai komandas vadītāju; izstrādājiet brīvprātīgā darba koncepcijas dokumentu un brīvprātīgā darba līguma projektu;

- 2. solis – Izveidojiet brīvprātīgo rekrutēšanas plānu: izlemiet, kā sasniegsiet brīvprātīgos – jauniešu organizācijas, vietējās skolas, sporta klubi, sociālie tīkli, brīvprātīgo platformas utt.; izmantojiet vienkāršu un skaidru aicinājumu rīkoties (kas, cik daudz, kāpēc, ko, kad, kur, cik daudz) ar brīvprātīgajiem pieejamajām priekšrocībām (piemēram, sertifikāts, bezmaksas ieeja, tīklošanās); izveidojiet vienkāršu reģistrācijas formu (*Google Form*, *SurveyMonkey* utt.) un nosakiet pieteikumu iesniegšanas termiņus; izvēlieties brīvprātīgos (izskatiet pieteikumus un atbilstoši piemērotām lomām, ja nepieciešams, veiciet īsas intervijas vai informācijas sesijas, prioritizējiet apņēmību, pieejamību un entuziasmu);
- 3. solis – Brīvprātīgo sagatavošana un apmācība: rīkojiet informatīvu sanāksmi vai apmācību (tiešsaistē vai klātienē) brīvprātīgajiem, kurā sniedziet informāciju par organizāciju un pasākumu, konkrētu uzdevumu instrukcijas, rīcību ārkārtas gadījumos, Ētikas kodeksu, gērbšanās noteikumiem, kā arī nodrošiniet rokasgrāmatas, grafiku un kontaktpersonu sarakstus; vienojieties par papildu apmācību, ja brīvprātīgajiem ir tāda vajadzība;
- 4. solis – Koordinēšana pasākuma laikā: izmantojiet saziņas līdzekļus (*WhatsApp*, radio vai citu), par ko ir panākta iepriekšēja vienošanās, lai nodrošinātu ātru saziņu; nodrošiniet identifikācijas līdzekļus/materiālus (nozīmītes, T-krekli, velosipēdi vai citu); organizējiet transportu, ēdināšanu, ūdeni, atpūtas vietas utt.;
- 5. solis – Atzinības izrādīšana un pateicība brīvprātīgajiem: izsniedziet sertifikātus, publicējiet atzinības sociālajos tīklos vai pasniedziet nelielas dāvanas; izsakiat pateicību brīvprātīgajiem publiski pasākuma laikā vai pēc tā; dalieties ar pasākuma fotogrāfijām un rezultātiem ar brīvprātīgajiem;
- 6. solis – Novērtēšana un turpmākā rīcība: lūdziet brīvprātīgos piedalīties novērtēšanā un pašnovērtēšanā un pēc tam nosūtiet īsu izvērtējuma kopsavilkumu, lai varētu mācīties no gūtās pieredzes; saglabājiet labāko brīvprātīgo kontaktinformāciju turpmākiem pasākumiem; pildiet solījumus, ja tādi ir doti (sniedziet informāciju par nākamajām brīvajām vietām, atlaidēm dažos pasākumos utt.).

Kā tiek organizēta Ghetto Games Akadēmija?

Ghetto Games Akadēmija ir neformāla izglītības programma, kas sniedz iespēju iegūt jaunas zināšanas aizraujošā, piedzīvojumiem bagātā, izteiksmīgā un interesantā veidā. Ghetto Games Akadēmija audzina sociāli atbildīgus jauniešus, kuri vēlas veikt pozitīvas pārmaiņas pasaulē – veidot

sevi kā jauniešus, kuri ir ambiciozi savu sapņu sasniegšanā un patiesi savā izpausmē un attieksmē pret sevi, citiem un sabiedrību kopumā.

Visiem interesentiem ir iespēja iesaistīties dažādās jomās:

- Ghetto Media House – videofilmēšana, montāža; fotogrāfija; dalība tiešraidēs; vizuālo materiālu izstrāde un apstrāde;
- Ghetto Social Media – sociālo tīklu pārvaldība; stāstu un ziņu veidošana un publicēšana; attēlu atlase; preses relīžu rakstīšana;
- Ghetto Project Management – sadarbība ar projektu vadītājiem, lai demonstrētu un iemācītos pasākumu organizēšanas un vadības pamatus (Ghetto Floorball, Ghetto Football, Ghetto Basket);
- Ghetto Tech Crew – tehniskā darba pamatu apguve teorijā un ikdienas darbā; pasākuma norises vietas sagatavošana pirms pasākuma;
- Ghetto zīmola un atbalsta komanda – baneru un karogu izvietošana; dalībnieku reģistrēšana pirms pasākuma; rezultātu reģistrēšana pasākuma laikā; balvu pasniegšana uzvarētājiem.

Pieteikšanās Ghetto Games Akadēmijai sākas martā, Ghetto Games vasaras sezonas sagatavošanās posmā. Interesenti var aizpildīt pieteikuma veidlapu. Pieteikuma veidlapas tiek izplatītas galvenokārt sociālajos tīklos un savstarpējā saziņā citu Ghetto Games iniciatīvu laikā. Pēc pieteikumu izskatīšanas piemērotākie jaunieši tiek uzaicināti uz pirmo tikšanos, kas ir arī pirmā brīvprātīgā darba diena, lai iepazītos ar Ghetto Games darbību.

Brīvprātīgā darba dienas laikā interesenti uzzina par brīvprātīgo pienākumiem un iespējām Ghetto Games pasākumos, kā arī par Ghetto Games kopējām aktivitātēm. 2025. gadā tika organizētas trīs papildu informatīvās sesijas, lai palīdzētu jauniešiem labāk izprast Ghetto Games būtību – pasākumu organizēšanu, sociālos tīklus un sadarbības partnerus.

Pirms katra pasākuma tiek noteikts un paziņots nepieciešamo brīvprātīgo skaits un amati, kuros viņi būs nepieciešami.

Brīvprātīgajiem ir motivācijas sistēma – uzkrātās brīvprātīgā darba stundas var apmainīt pret Ghetto Merch. Sezonas beigās tiek rīkots kopīgs svinīgs pasākums, kurā tiek izsniegti un pasniegti brīvprātīgā darba un neformālās izglītības sertifikāti.

Visā sezonas garumā notiek individuāla komunikācija ar brīvprātīgajiem, lai sniegtu individuālu atgriezenisko saiti, izteiktu pateicību un uzzinātu, kā viņi jūtas, kāda veida atbalsts viņiem nepieciešams vai ko viņi ir ieguvuši vai iemācījušies.

Šāds pārbaudes saraksts var būt ļoti noderīgs palīgs sagatavošanās posmā (Biedrība “Jaunatnes līderu koalīcija”, 2021 https://site-484428.mozfiles.com/files/484428/BD_ZeltaFonds.pdf)

1. SOLIS Dot un saņemt

☐ Vai es vēlos kļūt par brīvprātīgo?

- ☐ Cik bieži/cik daudz laika es vēlos veltīt brīvprātīgajam darbam?
- ☐ Kāpēc es vēlos kļūt par brīvprātīgo?

2. SOLIS Lēmuma pieņemšana

- ☐ Kas organizē brīvprātīgo darbu? (organizācijas misija, vērtības)
- ☐ Kad ir jāpiedalās brīvprātīgajā darbā?
- ☐ Kur ir jāpiedalās brīvprātīgajā darbā?
- ☐ Kāds ir pasākuma mērķis, mērķauditorija?
- ☐ Kas atbalsta pasākumu?
- ☐ Kādi cilvēki/organizācijas piedalās pasākumā?
- ☐ Kādi ir brīvprātīgo vispārējie pienākumi?

3. SOLIS Praktiskā sagatavošanās

- ☐ Vai man ir brīvprātīgo koordinators/kontaktpersonas kontaktinformācija (tālruna numurs, e-pasts)?
- ☐ Kā tiks organizēta saziņa pirms pasākuma, tā laikā un pēc tā?
- ☐ Kā tiks organizēta brīvprātīgo apmācība (formāts, ilgums, saturs)?
- ☐ Kas man jādara, ja nevaru apmeklēt apmācības?
- ☐ Kad un kur man jāierodas, lai sāktu brīvprātīgo darbu?
- ☐ Vai tiks nodrošināts transports uz/no pasākuma norises vietu?
- ☐ Vai pasākuma laikā tiks nodrošināta naktsmītne?
- ☐ Vai pasākuma laikā tiks nodrošinātas maltītes, un, ja jā, kāda veida?
- ☐ Vai pasākuma organizatori nodrošinās apdrošināšanu?
- ☐ Kādas citas izmaksas tiek atlīdzinātas/nodrošinātas brīvprātīgajiem (īpaša autostāvvietā, ieeja saistītos maksas pasākumiem, piekļuve ūdenim un/vai uzkodām utt.)?
- ☐ Kādos laikos, kur, cik ilgi un kādi pienākumi ir jāveic pasākuma laikā?
- ☐ Vai es varu atteikties veikt noteiktus pienākumus/patvaļīgi pamest savu darba vietu?
- ☐ Kāda ir brīvprātīgo programma pasākuma laikā? (īpašas sanāksmes, novērtēšana, pateicības pasākums utt.)
- ☐ Kādas ir brīvprātīgā pilnvaras pasākuma laikā (piekļuve, saziņa ar apmeklētājiem, iekšējā saziņa, negadījumi, strīdi)?
- ☐ Kur atradīsies brīvprātīgo telpa/zona (atpūtai, mantu glabāšanai, apģērbšanās u. c. personiskajām vajadzībām)?
- ☐ Kāda ir organizatoru politika attiecībā uz atkarību izraisošo vielu lietošanu pasākuma laikā (smēķēšana, alkohols, narkotikas)?
- ☐ Kādus dokumentus brīvprātīgajiem jāaizpilda, uzsākot brīvprātīgo darbu (sertifikāts, līgums, atļauja, apdrošināšanas polise, veselības apliecība/izziņa, izziņa par sodāmību utt.)?
- ☐ Kāda ir politika attiecībā uz fotoattēlu/video publicēšanu pasākuma laikā (noteikumi, tēmturi)?

- ☐ Kāds ir apgērba kodekss pasākuma laikā?
- ☐ Vai pasākumā būs pieejams profesionāls medicīnas darbinieks (ja jā, kur)?
- ☐ Kā tiek organizēta komunikācija starp brīvprātīgajiem/starp brīvprātīgajiem un koordinatoriem (mobilais tālrunis, rācija) un kādi ir komunikācijas noteikumi?
- ☐ Kas jāņem līdzi (trauki, īpaša elektronika/materiāli)?
- ☐ Kādi ir noteikumi par speciālu aizsarglīdzekļu lietošanu pasākuma laikā telpās/āra apstākļos?
- ☐ Vai man ir jāreģistrē savs brīvprātīgais darbs/jāplāno laiks citiem ziņojumiem, un, ja jā, kā un kādiem?
- ☐ Vai es varu atteikties no dalības pasākuma fotogrāfijās/video?
- ☐ Vai esmu nevajadzīgi atklājis savus personas datus?
- ☐ Kad man jāinformē brīvprātīgā darba organizatori par izmaiņām manā plānā/pieejamībā?
- ☐ Vai man ir jāinformē brīvprātīgā darba organizatori par jebkādam īpašām vajadzībām (invaliditāte, alerģijas, uzturs, pieejamība, finansiālā situācija utt.)?

4. SOLIS Novērtēšana

- ☐ Vai es saņemšu apstiprinājumu par savu dalību brīvprātīgajā darbā?
- ☐ Vai man ir jāpiedalās brīvprātīgā darba novērtēšanas pasākumos?
- ☐ Kādas ir brīvprātīgā darba priekšrocības?
- ☐ Kādas ir manas perspektīvas pēc šī brīvprātīgā darba pabeigšanas?

5. Futbols bērniem

Ielu futbols ir viens no pieejamākajiem un saistošākajiem sporta veidiem bērniem. Tas nodrošina strukturētu izklaidi, vienlaikus mācot vērtīgas dzīves mācības – gan uz laukuma, gan ārpus tā. Kad bērns pievienojas futbola spēlei, viņš ne tikai spēlē – viņš aug, veido saikni un kļūst par daļu no kaut kā lielāka.

Bērnu iesaistīšanai ielu futbolā ir dažādas **priekšrocības**:

- **bērniem** – fiziskā veselība un fiziskā forma (uzlabo spēku, koordināciju, veiklību un izturību; veicina veselīgu, aktīvu dzīvesveidu jau no mazotnes); garīgā un emocionālā labklājība (samazina stresu un trauksmi, spēlējoties un kustoties, veido pašapziņu, pašcieņu un emocionālo izturību); sociālās iemaņas un komandas darbs (māca sadarbību, godīgu spēli, saziņu un cieņu; palīdz bērniem iegūt draugus un justies kā daļai no grupas); disciplīna un atbildība (ievieš struktūru, rutīnu un noteikumus, veicina atbildību (ierasties laikā, palīdzēt komandai); personīgā izaugsme (palīdz bērniem tikt galā ar uzvarām un zaudējumiem un rada aizrautību, ambīcijas un mērķtiecību);
- **vecākiem** – pozitīva iesaistīšanās (piedāvā drošu un strukturētu vidi bērniem pēc skolas vai brīvdienās, attur bērnus augsta riska vai kaitīgas uzvedības); uzlabotas ģimenes saites (vecāki bieži kļūst par faniem, brīvprātīgajiem vai treneriem, radot kopīgas pieredzes, atbalstot attīstību un palīdzot vecākiem redzēt savu bērnu stiprās puses, izaugsmes jomas un sociālās prasmes darbībā);
- **kopienai** – sociālā iekļaušana un integrācija (apvieno bērnus no dažādiem vidusšķiras slāņiem (etniski, ekonomiski, reliģiski utt.) un veicina iecietību, vienotību un savstarpējo sapratni); kopienas lepnums (vietējie turnīri un futbola pasākumi veido kopīgu identitāti un aizrautību); jauniešu pilnvarošana (notur jauniešu iesaistīšanos, koncentrēšanos un cerības – īpaši mazāk attīstītos vai konfliktu skartos reģionos); noziedzības un riska novēršana (ielu futbols sniedz jauniešiem pozitīvu izpausmes veidu, samazinot viņu uzņēmību pret noziedzību, bandām vai narkotiku lietošanu); līderība un brīvprātīgais darbs (rosina kopienas locekļus (īpaši jauniešus) uzņemties līderu lomu kā tiesnešiem, organizatoriem vai vienaudžu mentoriem).

5.1. Vecuma īpatnības futbolā

Lai atbilstoši pielāgotu apmācību, komunikāciju un sacensību līmeni, ir svarīgi izprast vecuma īpatnības futbolā dalībniekiem, kas ir jaunāki par 18 gadiem.

Galvenās vecuma grupas, to attīstības īpatnības un uz ko jākoncentrējas katrā vecuma posmā:

- **Līdz 5 gadu vecumam (3–4 gadi)** – ir periods, kad bērni tiek iepazīstināti ar futbolu, spēlējoties; šo vecumu sauc par „agrīno apmācību” vai „mazuļu futbolu”. Šajā vecumā uzmanības koncentrēšanās spēja ir ļoti īsa (maksimums 5–10 minūtes); programma ietver tikai

pamata norādījumu saprašanu, un turnīri tiek organizēti, balstoties uz futbola elementiem, nevis pašu spēli; šajā vecumā bērni ir ļoti aktīvi, bet vēl nespēj koordinēt un kontrolēt savas darbības; domāšana ir ļoti egocentriska – koncentrējas uz sevi, nevis uz komandas spēli, un bērniem patīk atkārtojumi un ierastās darbības; aktivitātes ietver ļoti pamata kustību prasmes: skriešana, lēkšana, nekustīgas bumbiņas speršana, tādas aktivitātes kā - šķēršļu pārvarēšana ar konusiem, pakaļdzišanās spēles ar bumbu vai bez tās, balonu vai softbola bumbas speršana, „Sastingšanas” spēles vai dzīvnieku gaitu imitēšana, lai attīstītu kontroli. Bieži ir nepieciešama vecāku/trenera un bērna mijiedarba. Šajā vecuma grupā ir ļoti svarīgi pievērst uzmanību drošībai un iekļaušanai – izmantot mīkstas bumbiņas un putuplasta aprīkojumu; grupas veidot nelielas un labi uzraudzīt; koncentrēties uz iedrošināšanu, nevis kļūdu labošanu; vienmēr beigt ar svinībām (plaukšķināšana, uzlīmes, jautras dziesmas). Bērniem līdz 5 gadu vecumam futbols nav saistīts ar prasmēm – tas ir saistīts ar smaidiem, kustībām un sociālās dzīves sākumu;

- **Līdz 8 gadu vecumam (5–7 gadi)** – tā saucamie „mini futbolisti”, „agrīnā bērnība”; īsa uzmanības koncentrēšanās spēja; pamata koordinācija vēl attīstās; orientēti uz spēli, vēl nav konkurētspējīgi; futbolā galvenā uzmanība jāpievērš jautrām un vienkāršām spēlēm; pamata motorisko prasmju attīstīšana (skriešana, lēkšana, sitienu veikšana); koncentrēšanās uz iepazīstināšanu ar bumbu un personīgo telpu un prieka veicināšana nevis fokuss uz rezultātu;
- **Līdz 11 gadu vecumam (8–10 gadi)** – tā saucamais „pamata posms”; šis ir vecums, kad jāsāk domāt par turnīriem; sāk saprast noteikumus; labāka līdzsvara un koordinācijas izjūta; ļoti viegli apmācāmi un mācīties griboši; attīstās pamata prasmes: piespēle, driblings, speršana; piemērotas mazās spēles (piemēram, 5 pret 5, 7 pret 7); jāuzsver komandas darbs, saziņa un godīga spēle, kā arī jāuzsāk vienkāršu pozīciju un struktūras apguve;
- **Līdz 14 gadu vecumam (11–13 gadi)** – tā saucamais „attīstības posms”; straujas fiziskas un emocionālas izmaiņas (pubertāte); sāk parādīties lielāks sacensību gars; palielinās spēja izprast taktiku; uzmanība tiek pievērsta prasmju pilnveidošanai un taktiskajai izpratnei; ievads fiziskajā sagatavošanā (bez pārslodzes); komandas formāciju, lomu un atbildības izpratne un spēja uzvarēt un zaudēt ar cieņu;
- **Līdz 16 gadu vecumam (14–15 gadi)** – tā saucamais „jauniešu snieguma posms”; spēcīgākas fiziskās spējas; identitātes, pašapziņas un vienaudžu ietekmes attīstība; lielāka emocionālā intensitāte un spiediena apzināšanās; koncentrēšanās uz sarežģītām tehnikām un spēles stratēģijām, fizisko sagatavotību, spēku un kondicionēšanu, pozīciju specializāciju, garīgo izturību un lēmumu pieņemšanu spiediena apstākļos;
- **Līdz 18 gadu vecumam (16–17 gadi)** – tā saucamā “pāreja uz pieaugušo līmeni”; gandrīz pilnīga fiziskā attīstība; sagatavošanās pārejai uz pieaugušo vai pusprofesionālo futbolu;

skaidra konkurences domāšana; koncentrēšanās uz taktisko meistarību un līderību, pieredzes gūšana pieaugušo spēļu apstākļos, individuālo attīstības plānu izstrāde un sagatavošanās nākamajiem soļiem (klubi, pārbaudes, stipendijas).

Ir svarīgi pielāgot piedāvājumu atbilstoši individuālajai gatavībai – hronoloģiskais vecums nav attīstības vecums; jānodrošina konkurences un izklaides līdzsvars, lai saglabātu jauniešu motivāciju un uzsvērtu drošību, iekļautību un ilgtermiņa attīstību, nevis ātrus panākumus.

5.2. Dažādi sporta un rotaļu pasākumu formāti bērniem

Ir dažādi sporta un rotaļu pasākumu formāti bērniem, sākot no neformālas izklaides līdz organizētākām sacensībām. Šie formāti ir ideāli piemēroti, lai iesaistītu dažāda vecuma un prasmju līmeņa bērnus, īpaši tādās vietās kā skolas, jauniešu centri un kopienu ielu futbola pasākumi. Jūs varat koncentrēties uz vienu formātu vai kombinēt tos visa gada garumā:

- *Jautras spēles un kustību nodarbības* – ideāli piemērotas 3–8 gadus veciem bērniem; koncentrēšanās uz pamata motoriskajām prasmēm (skriešana, lekšana, koordinācija); iztēli veicinošu spēļu izmantošana, piemēram, *dzīvnieku sacensības* (“skrien kā gepards”), *luksofora spēles* (sarkans = apstāties, zaļš = iet), *balonu futbols* vai *pupu maisiņu mešana*; nav uzvarētāju vai zaudētāju – tikai kustība un prieks;
- *Mini futbola festivāli* – ideāli piemēroti 6–12 gadus veciem bērniem; īsi, nekonkurējoši futbola pasākumi (3 pret 3, 4 pret 4); rotējošas stacijas: piespēles, driblings, speršana, mini spēles; iekļauj mūziku, sejas apgleznošanu, uzkodas un jautras balvas, piemēram, „Labākais smaids”, „Komandas gars”, „Radošākais vārtsargs” un citas; koncentrēšanās uz dalību, nevis rezultātiem;
- *Iemaņu izaicinājumi un šķēršļu trases* – ideāli piemēroti 5–14 gadus veciem bērniem; uz laiku balstītas vai radošas aktivitātes, piemēram, driblinga un speršanas sacensības, vingrošanas riņķu stacijas, futbola boulings, ātruma kāpšanas stafetes un citas; lieliski piemēroti, lai iesaistītu lielas grupas un veicinātu treniņus;
- *Sporta un mākslas pasākumi* – ideāli piemēroti 6–14 gadus veciem bērniem; apvieno fiziskas spēles ar radošumu: komandu karogu vai T-kreklu dekorēšana, „atbalsta plakātu” vai dziesmu veidošana, noslēgumā dejas vai mūzikas aplis; ideāli piemēroti bērniem, kuri nav orientēti uz sportu, bet mīl piedalīties grupu aktivitātēs;
- *Tematiskās sporta dienas* – ideāli piemērotas 5–12 gadus veciem bērniem; tēmas, piemēram, *Pirātu piedzīvojumi*: futbola dārgumu meklēšana, *Pasaules kausa diena*: komandas pārstāv valstis ar interesantiem faktiem, *Supervaroņu sporta diena*: pārgēršanās un jautru uzdevumu veikšana;

- *Draudzīgas sacensības* – ideāli piemērotas 10–17 gadus veciem bērniem; īsas 5 pret 5, 6 pret 6 vai 7 pret 7 spēles ar vienkāršiem noteikumiem; izmantojot *round-robin* sistēmu, lai katra komanda spēlētu vairākas reizes; koncentrēšanās uz godīgu spēli, komandas darba apbalvojumiem, iedrošinošām atsauksmēm; lieliski piemērots, lai iemācītu struktūru, vienlaikus saglabājot vieglumu;
- *Ģimenes un jauktu spēju spēles* – ideāli piemērotas visiem vecumiem; bērni spēlē kopā ar vecākiem, treneriem vai brīvprātīgajiem; jautrības un godīgas spēles veicināšana: piemēram,

Building Social Connections through Football

Our tournaments create a festival atmosphere. Parents become active participants rather than sideline spectators.

viens pieaugušais uz komandu, spēle tikai ejot; labi formāti: 3 paaudžu komandas (bērni, pusaudži, pieaugušie), iekļaujošas spēles ar bērniem ar invaliditāti; veido kopienu un mazina spriedzi.

 Avots: Darbseminārs “Futbols bērniem” 18.03.2025., Cēsis, Latvija, © Semenaks, A.

3pret3 Spēles pārveidošana, Latvija

Foto: Alekss Puskins (<https://www.ghetto.lv/lv/foto/3pret3--28.01.2024--alex-puskins/1167/>)

Mēs pārveidojam jauniešu futbolu, izmantojot mazās komandas spēles. Mūsu projekts „3pret3” apvieno prasmju attīstību ar jautrību un komandas darbu. Iedvesmojoties no pasaules pieredzes, mēs radām jaunu ceļu, lai Latvijas bērni atkal iemīlētu futbolu.

3pret3 formāts:

- Spēles mainītājs – Mazo komandu formāts. Mūsu 3pret3 formāts nodrošina maksimālu pieskārienu skaitu katram spēlētājam. Mazākas komandas nozīmē vairāk darbības un iesaistīšanos laukumā;
- Radoša brīvība: spēlētāji pieņem ātrus lēmumus bez stingrām pozīcijām. Tas veicina pašapziņu un problēmu risināšanas prasmes;
- Spēlē visi: mēs pieņemam visus spēlētājus neatkarīgi no viņu prasmēm. Mūsu formāts nodrošina, ka katrs bērns gūst vērtīgu spēles laiku un panākumus.

Prasmju attīstība ar 3pret3:

- 6 reizes vairāk pieskārienu – spēlētāji saskaras ar bumbu daudz biežāk nekā tradicionālajos formātos;
- 90 % aktīvā laika – bērni paliek iesaistīti visā turnīrā ar minimālu gaidīšanas laiku;
- 4 reizes vairāk lēmumu pieņemšanas – mazās komandās spēlētāji minūtē pieņem vairāk taktisku lēmumu.

Mūsu dinamiskie treniņi atbilst UEFA vadlīnijām jauniešu attīstībai. Mēs prioritizējam tehniskās prasmes reālistiskos spēles scenārijos.

Ir vēl vairāki inovatīvi piemēri no visas pasaules:

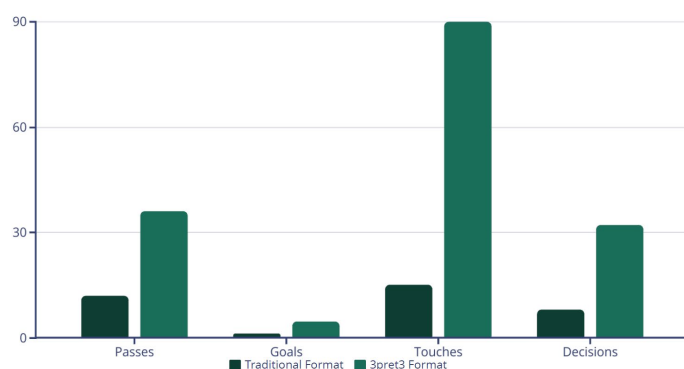
- Santander 3v3 līga (Norvēģija) – pasaulē lielākais jauniešu turnīrs, kurā uzsvars tiek likts uz kopienu, nevis sacensībām. Mūsu pieeja ir iedvesmojusies no šī festivāla modeļa;
- 3v3 Deuthsland (Vācija) – Akadēmijas integrē mazās komandas spēles taktiskās apmācības nolūkā;
- 3v3 UK – Anglijas Futbola asociācija ir paziņojusi, ka 3v3 būs formāts, kurā no 2026./2027. gada sezonas spēlēs U7 komandas.

3pret3 pilnībā atbilst UEFA vīzijai par masu futbola attīstību visā Eiropā (UEFA vadlīnijas: Masu futbola popularizēšana):

- Uz spēlētāju orientēta pieeja – aktivitātes, kas veidotas, ņemot vērā bērnu vajadzības, nevis pieaugušo gaidas;
- „Spēlēt vienlīdzīgi” principi – vienāds spēles laiks neatkarīgi no spējām. Katram bērnam ir tiesības uz nozīmīgu līdzdalību;
- Mazo komandu spēles formāts – UEFA atbalsta vietējās spēles ar mazāku dalībnieku skaitu, lai panāktu maksimālu attīstības ietekmi.

Mūsu rādītāji liecina par ievērojamu uzlabojumu visās galvenajās attīstības jomās. Bērni ziņo par lielāku prieku un iesaisti.

Measurable Impact of 3pret3

Avots: Antons Semeņaks, darbseminārs „Futbols bērniem” 18.03.2025., Cēsis, Latvija

3pret3 nākotne Latvijā:

- Paplašināšanās valsts mērogā – no 40 komandām līdz 80 komandām līdz 2026. gadam. Reģionālie turnīri visos Latvijas rajonos;
- Starptautiskas partnerības – sadarbība ar Skandināvijas un Centrāleiropas treneru akadēmijām zināšanu apmaiņai;
- Inovāciju centrs – Latvijas pozicionēšana kā Baltijas reģiona futbola attīstības centrs.

5.3. Vides radīšana bērnu futbola attīstībai

Lai radītu vidi bērnu futbola attīstībai, ir jāatbild uz dažiem būtiskiem jautājumiem:

- **Infrastruktūra un iekārtas**
 - Kāds ir ideālais futbola laukumu un treniņu telpu skaits teritorijā?
 - Kā pašvaldības var uzlabot vai paplašināt iekārtas?
 - Kā padarīt laukumu sasniedzamus un finansiāli pieejamus visiem bērniem?

Piemērs ir sniegts 6000 iedzīvotāju pilsētai, kurā ir 1000 bērnu (pieņemot, ka 15 % iedzīvotāju ir jaunāki par 15 gadiem).

Nepieciešams:

- ✓ Galvenais stadions ar zāles segumu (3000–5000 sēdvietu);
- ✓ Mākslīgais stadions ar tribīnēm ziemas sezonai;
- ✓ Papildu mākslīgie treniņu laukumi (mazi un pilna izmēra);
- ✓ Iekštelpu zāle ar mākslīgo zālāju;
- ✓ Sporta zāles un fitnesa klubi pie stadioniem;
- ✓ Futbola laukumi un ielu basketbola laukumi, kas pieejami visiem.

Lielākajā daļā pilsētu trūkst aprīkojums, un ir nepieciešama stratēģiska plānošana. Pašvaldības spēlē svarīgu lomu bērnu futbola infrastruktūras uzlabošanā un paplašināšanā, piemēram:

- ✓ Zemes piešķiršana: pašvaldības var piešķirt neizmantoto zemi privātām organizācijām vai klubiem futbola attīstībai;
- ✓ Ģimenes atbalsts: atbalsts ģimenēm (īpaši lielām) var palīdzēt palielināt jauniešu dalību sportā;
- ✓ Nodokļu sadales modelis: iedvesmojoties no Lietuvas, kur nodokļu maksātāji var daļu no saviem nodokļiem novirzīt konkrētiem sporta klubiem;
- ✓ Treniņnometnes un viesnīcas: pilsētām jāiegulda līdzekļi infrastruktūrā, lai piesaistītu treniņnometnes, nevis sūtītu vietējos spēlētājus uz citām vietām;
- ✓ Dotācijas sporta organizācijām: strukturēts finansējums, lai nodrošinātu ilgtermiņa attīstību un pieejamību;

- ✓ Atbalsts mazākumgrupām: integrācijas veicināšana caur sportu (piemēram, programmas Ukrainu imigrantiem).

Būtiski ir iekļaut digitālu integrāciju:

- ✓ Rezervēšanas sistēma/lietotne, lai pārbaudītu laukumu pieejamību un rezervētu laiku;
- ✓ Vieda aprīkojuma koplietošanas sistēma (slēdzamas kastes ar bumbām, tīkliem un aprīkojumu, kas pieejams ar lietotnes palīdzību).

● **Finansējums un atbalsts**

- Kuram ir jāmaksā par bērnu futbolu?
- Kāds finansiāls atbalsts nepieciešams klubiem?
- Kā var palīdzēt sponsori, granti un subsīdijas?
- Kā samazināt futbola izmaksas (piemēram, klubam, pašvaldībai, bērnu vecākiem)?

Starp Latviju un Igauniju pastāv daudzas atšķirības finansējuma jomā. Latvijā pašvaldības daudz vairāk iesaistās sporta finansēšanā. Profesionālie klubi dažkārt saskaras ar finansiālām grūtībām, bet jauniešu programmas bieži saņem pašvaldību finansējumu.

Futbola finansēšanas modeļi var būt dažādi, piemēram:

- Igaunija piedāvā bezmaksas piekļuvi sporta aprīkojumam, izmantojot pašvaldības finansējumu. Zaudējumi no bezmaksas aprīkojuma ir bijuši minimāli, padarot šo modeli piemērotu arī citām pilsētām.
- Publiskā finansējuma ieguldījums (40 %), sponsori (30 %) un vecāku līdzmaksājums (30 %);
- Nodrošināti bezmaksas stadioni sporta nodarbībām lietotājiem vai noteikt vecāku līdzmaksājumu ne lielāku kā 40 %;
- Samazinātas nodokļu likmes bezpeļņas organizācijām;
- Pašvaldības ir aprīkojuma īpašnieces, bet lietošanas tiesības tiek nodotas lietotājiem – bērni un jaunieši izmanto aprīkojumu bez maksas, profesionāļi maksā dalības maksu.

Viedas plānošanas, publiskā un privātā sektora sadarbības un digitālo risinājumu nozīme futbola infrastruktūras un pieejamības uzlabošanā ir būtiska.

● **Bērnu piesaistīšana un iesaistīšana**

- Kā piesaistīt un noturēt bērnus futbolā?

Viena no pieejām ir mārketinga sociālajos tīklos (*Instagram, Facebook, TikTok...*), kā arī plakāti publiskās vietās. Ziņā jāuzsver priekšrocības bērniem (veselība, aprikojums, popularitāte, bezmaksas apdrošināšana, draudzības veidošana, kļūšana par kopienas daļu un prasmju attīstība).

- Kā popularizēt futbolu skolās un vietējās kopienās?

Var izmantot dažādas pieejas – bezmaksas treniņi (tostarp ar sabiedrībā populāriem cilvēkiem, piemēram, sportistiem, blogeriem, mūziķiem utt.), vietējie turnīri, kas padara tos pieejamus plašākai auditorijai, un vienkārši informācijas izplatīšana par iespējām piedalīties ielu futbola aktivitātēs.

- Kā iesaistīt bērnus ar dažādu sociālo un ekonomisko statusu un prasmju līmeni?

Viens no aspektiem ir ekonomiskie jautājumi. Var piemērot atlaides, sponsorēt konkrētus bērnus (aprikojums, ceļa izdevumi utt.) un sadarboties ar iestādēm, jo dažiem bērniem ir ierobežoti ekonomiskie resursi, lai apmeklētu futbola klubus.

- Kāda ir NVO loma bērnu piesaistīšanā?

NVO var kļūt par organizatoru partneriem, lai veicinātu iniciatīvas un iespējas bērniem vai rīkotu ziedojumu vākšanas akcijas, piesaistot brīvprātīgos.

Valsts mēroga pasākumos ir iespējams piesaistīt arī slavenus futbolistus, piemēram, Messi vai Ronaldo līmeņa zvaigznes, kā to izdarīja Saūda Arābija, noslēdzot līgumu ar Ronaldo. Tomēr slaveni futbolisti vien nevar garantēt pilnas tribīnes – nauda neatrisina visas problēmas. Kopienas iesaistīšanas pasākumi, piemēram, apmeklējumi skolās un bērnudārzos, lai iepazīstinātu bērnus ar futbolu, bezmaksas treniņi un futbola kultūras veicināšana, ir ļoti pieejami un ietekmīgi līdzekļi vietējā līmenī.

● **Sadarbība un ilgtermiņa attīstība**

- Kāda ir labākā prakse ilgtermiņa sadarbībai starp klubiem un pašvaldību?
- Kā varētu izveidot un attīstīt komunikācijas kanālu pastāvīgai dialoga uzturēšanai?
- Kādi citi partneri varētu palīdzēt attīstīt bērnu futbolu?

6. Futbols kā tilts

Galvenie veiksmes stāsti

- *Sadarbība starp jauniešiem no dažādām valstīm*

Futbols ir universāla valoda, kas pārvar kultūras un valodu barjeras, padarot to par ideālu līdzekli, lai veicinātu saikni starp jauniešiem no dažādām grupām. Pateicoties mūsu pieredzei ar **Ghetto Football Euroleague**, mēs esam redzējuši, kā, apvienojot jauniešu komandas no 11 Eiropas valstīm, tiek radīti ne tikai sporta sacensību mirkļi, bet arī iespējas starpkultūru mācīšanās un draudzības veidošanai. Šie pasākumi veicina savstarpēju cieņu, komandas darbu un sociālo integrāciju. Lai maksimāli palielinātu sadarbību, mēs iesakām organizēt pirms un pēc turnīra pasākumus, piemēram, kultūras apmaiņas darbnīcas, draudzības spēles un sociālos pasākumus, kas ļauj dalībniekiem sadraudzēties ārpus futbola laukuma.

- *Starptautisku turnīru organizēšana*

Ghetto Football, balstoties uz daudzu gadu pieredzi, ir organizējis pasākumus gan vietējā mērogā ar starptautisku dalībnieku piedalīšanos, gan citās valstīs.

Latvija ir kļuvusi par ielu futbola izcilības centru, rīkojot prestižus meistarturnīrus. Šie pasākumi piesaista labākās komandas no visas Eiropas, piedāvājot augsta līmeņa sacensības un publicitāti. Profesionāla infrastruktūra un konkurētspējīgi spēļu formāti uzlabo spēlētāju pieredzi. Kopienas aktivitātes un vietējās partnerības rada svētku atmosfēru, ko pārsniedz tikai pašas spēles.

Pasaules pirmā ielu futbola čempionāta rīkošana Latvijā bija revolucionārs pagrieziena punkts ielu sporta kustībā. Komandas no dažādiem kontinentiem pulcējās, lai sacenstos un svinētu kopīgo aizraušanos ar futbolu. Uzaicinot komandas no vairākiem kontinentiem, pasākums uzsvēra futbola lomu kā universālu valodu. Vietējie iedzīvotāji iesaistījās sadarbībā ar starptautiskajām komandām, veicinot nozīmīgas saiknes un ilgtermiņa interesi par ielu sportu.

- *Mediju atzinība*

Ghetto Games ir aktīvi sadarbojies ar televīziju, radio, tiešsaistes medijiem un presi, lai gūtu atpazīstamību un iedvesmotu skatītājus:

- Valsts televīzijas kanāli, piemēram, Latvijas Televīzija, TV3 un Rīga24, ir pārraidījuši galvenos Ghetto Games pasākumus, uzsverot to sociālo ietekmi un lielo dalībnieku skaitu. Ghetto Games nodrošina medijiem dinamiskus pasākumu attēlus, intervijas ar dalībniekiem un organizatoriem, kā arī aizraujošus stāstus par jauniešu iespējošanu;
- Ghetto Games ir izmantojis tādas radiostacijas kā Pieci.lv (jauniešiem), SWH (viena no populārākajām radio stacijām Latvijā) un EHR (kas veltīta mūzikai un kultūrai), lai

reklamētu pasākumus, iesaistītu klausītājus un dalītos ar veiksmes stāstiem. Tiešraides intervijas un diskusijas pirms un turnīru laikā rada aizrautību un iesaistīšanos;

- Lielākās tiešsaistes platformas, piemēram, Delfi un TVNET, bieži publicē rakstus un reportāžas par Ghetto Games. Šīs platformas sasniedz dažādas auditorijas, tostarp sporta entuziastus un plašu sabiedrību. Sportacentrs, specializēta sporta ziņu vietne, ir nodrošinājusi detalizētu pasākumu atspoguļojumu, tostarp spēļu izcilākos mirkļus un spēlētāju profilus;
- Spēcīgā mediju klātbūtne veicināja Latvijas kā ielu sporta pasākumu galamērķa popularitāti. Stratēģiski iesaistot medijus un izmantojot futbolu kā tiltu, Ghetto Games ir kļuvis par vadošo piemēru tam, kā ielu sports var iedvesmot kopienas un iegūt atpazīstamību valsts un starptautiskā līmenī.

Ghetto Games sasniegumi

- *Vairāk nekā 20 pasākumu rīkošana dažādās valstīs*

Ghetto Football Eurolīga ir ļoti inovatīva un iedvesmojoša paraugprakse, kā futbolu izmantot kā tiltu, lai savienotu kopienas visā Eiropā. Šī 3x3 futbola formāta pirmā sezona norisinājās 11 Eiropas valstīs, un fināls notika Grīziņkalnā jūnija sākumā. Šis veiksmīgais piemērs tikai vēl vairāk nostiprināja vēlmi izveidot starptautisku ielu futbola asociāciju, kas apvienotu visas aktīvās valstis. ISFA tika izveidota 2020. gadā, un pateicoties tai, turnīri notiek dažādās pasaules valstīs.

- *Iesaistīti tūkstošiem jauniešu*

16 gadu garumā Ghetto Games katru gadu palielina jauniešu skaitu, kas piedalās turnīros. Ghetto Games ir izveidojis lojālu dalībnieku bāzi, kuri piedalās turnīros ne tikai Rīgā, bet arī citās pilsētās. Ar savu unikālo pieeju, runājot ar jauniešiem vienkāršā, viņiem saprotamā valodā, Ghetto Games ir kļuvis par jauniešu dzīvesveidu.

Iepriekš minētie pasākumi un aktivitātes piesaista labākās komandas no visas Eiropas un ārpus tās, piedāvājot jauniešu spēlētājiem iespēju sacensties pasaules līmenī. Turnīrus papildina kopienas aktivitātes un partnerības, kas rada dinamisku, iekļaujošu atmosfēru, iedvesmojot jaunos sportistus un stiprinot ielu sporta kustību.

- *Vienotības veicināšana ar sporta palīdzību*

Vienotība caur sportu ir Ghetto Games pamatā, kur galvenā uzmanība tiek pievērsta jauniešu no dažādiem sociālajiem slāņiem un kultūrām apvienošanai, izmantojot futbola universālo valodu. Ghetto Games ir dzīvesveids, un tā vērtības tiek ieaudzinātas jauniešiem jau no mazotnes. Spēles notiek bez tiesnešiem, tādējādi mācot cieņpilnu saziņu.

Turklāt Ghetto Games veicina vienotību, rīkojot prestižus starptautiskus turnīrus, piemēram, Street Football World Cup, kurā piedalās komandas no vairākiem kontinentiem, lai sacenstos un svinētu savu mīlestību pret futbolu. Šie pasākumi uzsver ielu sporta globālo raksturu un pulcē jaunos sportistus no visas pasaules draudzīgas sacensības garā. Nodrošinot platformu jauniešiem no dažādiem vidussķiras slāņiem, lai parādītu savas prasmes un svinētu kopīgo aizraušanos, Ghetto Games rada vidi, kurā plaukst vienotība, komandas darbs un sociālā integrācija.

Ghetto Games nākotnes vīzija

- *Paplašināties uz jauniem reģioniem un valstīm*

Balstoties uz bagāto vēsturi un plašo pieredzi veiksmīgu ielu sporta pasākumu organizēšanā, Ghetto Games mērķis ir nākamajos gados ievērojami palielināt starptautisko turnīru skaitu. Izmantojot Latvijā esošo spēcīgo infrastruktūru, tostarp modernas iekārtas, profesionālas pasākumu vadības sistēmas un aktīvu ielu sporta kopienu, Ghetto Games ir labi pozicionēts, lai paplašinātu savu darbību. Šī izaugsme vēl vairāk nostiprinās Ghetto Games lomu kā pasaules ielu sporta kustības līderi, radot vairāk iespēju jauniešiem visā pasaulē satikties, sacensties un veidot ilgstošas saiknes starp kultūrām.

Ghetto Games strādā pie digitāla rīka izstrādes, kas būs īpaši paredzēts starptautisku turnīru organizēšanai un vadībai. Šī platforma kalpos kā centralizēts hubs, kurā spēlētāji varēs viegli reģistrēties pasākumiem, piekļūt spēļu grafikiem un sekot rezultātiem reālajā laikā. Izveidojot šo digitālo rīku, Ghetto Games mērķis ir vienkāršot turnīru norisi, padarot to efektīvāku un pieejamāku gan spēlētājiem, gan organizatoriem. Platforma ļaus dalībniekiem arī sekot līdzi turnīra norisei, apskatīt reitingus un svinēt uzvaras, uzreiz redzot uzvarētāju vārdus. Turklāt šis rīks uzlabos saziņu pāri robežām, veicinot vienotu pieredzi starptautiskajiem dalībniekiem. Integrējot šo digitālo risinājumu, Ghetto Games plāno uzlabot kopējo turnīra pieredzi, palielināt iesaistīšanos un paplašināt savu sasniedzamību, iesaistot vēl vairāk dalībnieku no visas pasaules.

- *Palielināt dalībnieku daudzveidību*

Ghetto Games apzinās iekļaušanas un vienlīdzīgu iespēju nozīmi sportā. Viena no Ghetto Games galvenajām nākotnes iniciatīvām ir izveidot īpašu sieviešu līgu, kuras mērķis ir palielināt sieviešu līdzdalību ielu sporta turnīros un masu pasākumos. Mūsu mērķis ir izveidot platformu, kurā sievietes varētu sacensties, attīstīt savas prasmes un aktīvāk iesaistīties ielu sporta kopienā. Ar īpaši pielāgotu pasākumu, mentoru programmu un sabiedrības iesaistīšanās palīdzību mēs vēlamies pārvarēt barjeras un iedvesmot vairāk sieviešu nodarboties ar sportu. Mēs uzskatām, ka, veicinot atbalstošu un konkurētspējīgu vidi, šī iniciatīva ne tikai stiprinās sieviešu sportistes, bet arī veicinās ielu sporta kustības vispārējo attīstību un daudzveidību visā pasaulē.

Tā kā Latvija saskaras ar demogrāfiskām problēmām, viens no mūsu galvenajiem plāniem ir piesaistīt sportistus no dažādām tautībām un etniskajām minoritātēm, kas dzīvo Latvijā, kā arī dalībniekus no citām valstīm. Veicinot daudzveidīgāku un iekļaujošāku sporta vidi, mēs vēlamies radīt patiesi starptautisku kopienu mūsu turnīros. Tas ne tikai bagātinās sacensību pieredzi, bet arī veicinās kultūras apmaiņu, sociālo integrāciju un spēcīgāku vienotības sajūtu caur sportu. Lai to sasniegtu, mēs plānojam stiprināt partnerattiecības ar starptautiskām sporta kopienām, aktīvi iesaistīties darbā ar mazākumgrupām Latvijā un īstenot izglītojošas programmas, kas veicina plašāku līdzdalību. Mūsu vīzija ir padarīt Ghetto Games par ielu sporta centru, kurā cilvēki no visdažādākajām vidēm jūtas gaidīti un pārstāvēti.

- *Turpināt veidot pārrobežu partnerības*

Sadarbība ir galvenais ielu sporta izaugsmes un attīstības faktors. Viena no Ghetto Games galvenajām nākotnes iniciatīvām ir stiprināt pārrobežu partnerības, palielinot Ghetto Games dalību Starptautiskajā ielu futbola asociācijā (ISFA) un paplašinot starptautisko turnīru tīklu. Ar šo partnerību palīdzību Ghetto Games vēlas radīt vairāk iespēju sportistiem, organizatoriem un kopienām satīties, sacensties un dalīties pieredzē. Organizējot kopīgus turnīrus, apmainoties ar labāko pieredzi un veicinot sadarbības kultūru, Ghetto Games vēlas uzlabot ielu sporta situāciju pasaulē un atbalstīt līdzīgi domājošu organizāciju attīstību. Ghetto Games mērķis ir veidot spēcīgu, savstarpēji saistītu sporta kopienu, kas balstās uz kopīgu pieredzi, inovācijām un iekļaušanu, nodrošinot ielu sporta ilgtermiņa ietekmi un ilgtspēju visā pasaulē.

Ghetto Games pierāda, ka pārrobežu sadarbība ir iespējama, un nākotnē globālie centieni turpināsies, balstoties uz sasniegtajiem panākumiem.

Nõmme Kalju FC “MAZĀKUMTAUTĪBU PROJEKTI, TO PANĀKUMI UN IEGŪTĀ MĀCĪBA”

Viss sākās negaidīti kā ļoti emocionāls stāsts 2022. gada 24. februārī, kas radīja ideju piedāvāt palīdzību, bet ātri vien pārvērtās par ko daudz lielāku.

Igaunijā ieradās Ukrainas kara bēgļi – mātes, vecmāmiņas ar bērniem un mazbērniem. Nodrošināt drošības sajūtu, personīgas sarunas un vispusīgu palīdzību - tas kļuva par ikdienas sastāvdaļu!

Nõmme Kalju futbola klubs bez maksas sāka iesaistīt ukraiņu bērnus futbola treniņos. Tika iesaistīta visa Nõmme Kalju futbola kluba kopiena, pieņemot ziedojumus no ģimenēm (futbola treniņu drēbes ukraiņu bērniem).

Šis vienkāršais žests izrādījās ļoti nepieciešams un ātri saņēma pozitīvas atsauksmes. Iniciatīva tika plaši atspoguļota medijos un iedvesmoja citus sporta klubus piedāvāt līdzīgas iespējas. Treniņos piedalījās vairāk nekā 40 bērni.

Nõmme Kalju futbola klubs sāka organizēt futbola treniņus ukraiņu bērniem arī uz prāmja „Tallink Isabel” – vietā, kur tolaik dzīvoja ukraiņu bēgļi. Sadarbībā ar „Tallink Isabel” komandu, konferenču zālēs tika iekārtoti futbola laukumi.

Treniņi sākās divas reizes nedēļā. Tajā laikā uz prāmja dzīvoja vairāk nekā 900 cilvēku, no kuriem vairāk nekā puse bija bērni. Mēs sagādājām bērniem milzīgu prieku.

Lielākā mācība, ko guvām – ne tikai runā, bet rīkojies!

Pieredze liecina, ka neliela iniciatīva var izraisīt ilgstošas pārmaiņas.